

AŌhebo RotŶŶnyre

AŌhebo RotŶŶnyre Jesuisi ErydŶŶna

Mahādu

¹ Juhuu adee ratyyritinyreu, Teòfilo, relyyre ibutumy Jesuisi aõbo riwinyré, aõmybo bede riernanyrémy. ² Deuxu Tyytybytyhy bede erydŶŶnamy taerydŶŶna woludu mahādu riernanyre. Tahe taerydŶŶna mahādu-ò bede ywina riwahinyre. Iribi tahe Jesuisi ròösere biu-ò. Kia ibutumy juhuu adee relyyre. ³ Iribi itxeònihikÿ-ki rurureu, taerydŶŶna woludu mahādu-ò rexityñnyre häbu irudilemy. Tamreny rexideòsinyre sôwetxu-di rulemy ratximyhÿmy. Inatyhy wa warybetyhy rare, tamreny rarybere. Rexityñnyre, tamreny riernanyre Deuxu Iòldnamy. Txuõ txuõlemy iny inatxiwaitue txumy riernanymyhÿre. ⁴ Tiiboho-wana riroximy raremyhÿu, Jesuisi tamreny rarybere: —Uritere Jerusalë-ribi ixitarasarenyomy. Urile Deuxu Tyytybytyhy awo-ò kanakre xiery, Jerusalë-ribi boibenyke. Deuxu rarybere Tatyytybytyhy kiditeònkykremy. Tule juhuu Jesuisi kia rarybere. ⁵ Deuxu Tyytybytyhy aworeny-ò kanalokre. Kia ratisebenaõ wesele rare, Deuxu Tyytybytyhy ratisebena. Iwese Joaõ juhuu bero-ki iny risebenyre wese, kia rare. Kia-txu tahe, iòhòmy roire.

⁶ Tahe, juhuu ibutumy wirotrenyreu, Jesuisi dee rÿyraxirenre: —Wanyrÿ, kai aõbo wiji iny

Iòlòreny bediwahinyleke inywedureny wesemy
ixyby ronykemy. ⁷ Tahe Jesuisi dirawyònye:
—Waha-ki ywisdidýñatxu doimyhýde. Tiile
rierymyhýre. Kai aõkõhyykre. ⁸ Tahe Deuxu
Tyytybytyhy aworeny-ò kanalokreu, rurunatyhy
arayky-ò bitabenyke. Kia tahe warubu-ribi
waixixanamy belyykre ibutumy Jerusalë hawã
mahãdu-ò, Judeia hawã bede mahãdu-ò, Samaria
hawã bede mahãdu-ò, iribi tahe ibutumy
bedekonana bede iny-ò. ⁹ Tarybe rahudi tahe
Jesuisi ixihyy rexidymy raòwonyre biu-txi. Iõre
biuwetyky-txi. Tiiboho rarirenryre bede-ribi idi
reteherenryre. ¹⁰ Idi retehemyhý iòtududýñtyhymy.
Inatxi hãbumy ityy uramy aõwesele rýimy
reamyhýre hãbu mahãduko-txi. ¹¹ Tahe tiiboho
raryberenryre: —Hãbu, Kalileia bede mahãdu,
itxereõmahãbenyke. Jesuisi ka ramyramyhýre
biu-ò, Deuxu sý-ò. Iwese rarawesele ka ixyby
kòdòòsekre.

¹² Jesuisi erydýyna mahãdu ratximyhýrenryre
Oliveira òwòruraty hawãlò-ki. Tahe dòòsedenyde
Jerusalë hawã-ò. Jerusalë rehe iribi doide
sohoji urihixina rehemy rimyõlemey. ¹³ Tahe wii
rotyrenryre rorukure ixitöedýñmy hetoratyawo-ki.
Kahekani-di rirana rarekre tai rýimyhýrenryre:
Pedro, Joaõ, Txiau, Andre, Filipi, Tome,
Bartolomeu, Mateu, ijõ Txiau (tii Afeu riore rare),
Simaõ Zelote, Judasi (ijõ Txiau iwitzira, kia riore
rare). ¹⁴ Ijõ iny tule tai ronymyhý, Jesuisise,
hawyy ijõ ronymyhý, Jesuisi seriore mahãdu tule
rorukumyhýrenryre. Ibutumy rexítènemyhýrenryre
wiwese wiweselemy rôhötinymyhýrenryre.

¹⁵⁻¹⁶ Ijõ txubiòwamy 120 inymy wii ributunyre

ixybyle. Tahe Pedro rŷire kiamy tamyreny rarybere: —Waityhydýýdu seriore mahădu, iwese Judasi aõhebo rotýýnyre wesemy Davi tyrritinamy roimyhýre. Kiamy wahe: —Jesuisi taòluduboho-ò ròhonyre, Judasi tiiboho riwiòhenanyre. Iwese ka tyrritina-ki roire wesele, inatyhymy ibutumy rotýýnyre. ¹⁷ Judasi inybohoõmy raremyhý. Tii nieruo ritare Jesuisi òludu-ribi tamyreny ridyreki. Tahe kia nieru-di subutebedeõ riwyre. ¹⁸ Tahe idi Judasi rexibòtòtaara. Idi tahe tasubute bedero-txi taratytihikýle-ribi resere. Tahe iumy ruare iwona rejuunyre. ¹⁹ Iribi ijyy heka ibutumy Jerusalë mahădu-ò tuu ijyy rŷire. Tahe kia subutebede rininirenre hälubu bederomy. ²⁰ Iòlò Davi kia wese riritinyre tawiunatyriti-ki:

—Ixinamy iheto rŷike, inyõ taisýõmy.

Ijõ:

—Inywixiraõ teròwymy tai rarekre iaõmysýdýýna rimykremy.

²¹⁻²² Inyõ tahe teròwymy iaõmysýdýýna rimykremy. Tule rikimyrenyke Jesuisi ixixanamy ijyduõ inywanahyy rybe ritýnynykemy. Inyõ Jesuisi sebedýýna-di itxereduõ rikimyrenykre, inyõ tuu robire Jesuisi nonanamy tule rikimyrenyke. ²³ Tahe inatxi hâbumy ritarenyre: Jyje (Basaba inire) Justu iniòrysyna rare, ijõ hâbu tahe Matxia rare. ²⁴ Iribi tahe rexitòenyre: —Kiamy heka Deuxu dee raryberenyre:

Kai Wanynyrýreny, ibutumy inyrayky teeryte, Deuxu. Biteõsinyke tibo rikitarenykemy.

²⁵ Tii ritýxinykre ixihyyymy ratximyhýre mahădu. Judasi deròwymy rarekemy, Judasi dori iny-ribi

ròhònyre taòrarunaòwydýýnamy rare aõhõkýmy rotýýnykemy. Tahe rare tiobo rareò. ²⁶ Wyhy raheto lisina wesemy idi rehure. Kiamy heka riwinyre tibo ròtakemy. Matxia tahe iribi ròtare. Tii tahe ralore waòsohoji reurò erydýýnaky-txi.

2

¹ Pentecostemy ninadu lisina kia txumy txuu rýireu, ibutumy iny rorukurenyre tarynanakile.

² Aõwesele biu-ribi wodýõ nade yhynihikýwesele ibutumy heto-ò ralore tai rorukumyhýrenyrewo-ò.

³ Heòty helýýresi wesemy nade. Iny sohoji sohoji tyre resere. ⁴ Ibutumy iny tykymy heka Deuxu Tyytybytyhy ralòmy rýire. Ta raryberenyre iwitxira rybemy. Deuxu Tyytybytyhy tamy rybe riwahinyre wese tahe raryberenyre.

⁵ Deuxu dee òbitimy hãbu mahãdu noduõ rasýnymy raremyhý Jerusalẽ hãwã-ki. Judeu mahãduõ ihýre. Ibutumy bede bede hãwã hãwã-ribi nade. ⁶ Kia-ò roholareu, wii ributunyre ijomony. Tahe rexiryõhykyre aõmybo rôhõtinyré tahe widi bede riòtiinyre iny sohoji sohoji tarybe tarybeòlemy roholareki. ⁷ Urile bede riòtiinytyhyrenyre. Tahe raryberenyre deysana-di: –Betehebeny iny, kowa rybedu Kalileia bede ludu mahãdu ratxireri.

⁸ Timykibo iny ryberenymy rarybereri. Iny sohoji sohoji tarybeòle raholareri. ⁹⁻¹⁰ Kaheka inyboho bede bede ludu roire: Partia mahãdu, Media mahãdu, Elaõ mahãdu, tule ka bede ludu mahãdu: Mesopotamia, Judeia, Kapadosia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egito, Libia Sireni-wana iòhòre, Roma hãwã luduõ tule

kaki ihýre. ¹¹ Timybo inyrybereny witxira witxira-ò iny roholarenyreri. Deuxu rybemy rarybereri ibutumy inyryberenymy. Ibutumy inyboho: Judeu, Judeuerydýýna ityhydýýdu, tule Kreta mahádu, Arabia mahádu, Deuxu aõmydýýnana wihičký-ò raholarenyreri. ¹² Tahe bede riötiinyrenyre. Rieryõrenyre aõbo rare. Tahe widee rýýraxirenyre iny sohoji sohoji-ò aõbo raremy. ¹³ Ijõ tahe tawobinarybe rarybere:

—Tiboho rururenyreri, itxýtemonamy riõreri.

¹⁴ Tahe Pedro rýire waðsohoji erydýýna-di, tahe tii rexidelenyre rarybekemy:

—Boholake inihe, ibutumy kaiboho, Judeia mahádu, Jerusalë sýludu-wana —kia bierybenykemy.

¹⁵ Inyõ rarybereri itxýtemonamy riõrerimy. Tahe inatyhymy aõkõ rare. Txuu rati rariarerile heka rudiletyhyre. ¹⁶ Joel juhuu Deuxu rybeduõ rare. Tii narybede wijtxumy. Tahe iwese tii rarybere wesele, wiji ratximyhýre. Tii rarybere:

¹⁷ —Kiamy Deuxu rarybere:

—Ikonanatxuu watyytybytyhyhyký aditeònykre ibutumy inydee. Ariõrereny, hãwyj hãbu-wana, warybe riernanykre. Weryrybò tahe matuari-wana rarasintyhykre.

¹⁸ Ibutumy wadeòdu-ò, lerý, hãbu, ibutuwo-ò Deuxu Tyytybytyhy kanalokre. Tuu raryberenykre, ritýnynyrenykre.

¹⁹ Aõ týmyra ariteòsinykre biu-ki, bede-ki. Hãlubu, heóty, worona-wana ròhonykre.

- ²⁰ Txuu heka ilybyhykýlemy relekre. Ahãdu isòhòkýlemy relekre. Iribi tahe Innyrytxu-ò rehemynykre. Kia txu awimy roikre. Innyrykòdòhonykre.
- ²¹ Kia bedeu, inyõ Innyryñimy rexítøenykeki, tii jiarý aritakre iòraru-ribi. Kia Deuxu rybe rare.
- ²² Judeu mahãdu, Israeli mahãdu, boholabenyeke warybe-ò: Deuxu sôwemy aõna aõna witxira witxira-di, bedeòby-di riwahinyre. Inatyhymy Jesuisi Nazare hâwâ ludu mahãduõ riteòsinyre. Inatyhymy rare. Kaiboho heka teerytenyte.
- ²³ Kaiboho Jesuisi temyteu, Deuxu juhuu rimykremy rierymyhýre. Rexierymy rôhôtinyre kawesemy bede roimy rarekre. Kaiboho Jesuisi terubunytenyte. Kaiboho itxeò nihiký-ki tetamadýñytenyte hâbubina debòreny-di. ²⁴ Tahe Deuxu ritare rubu-ribi riixixadýñyre. Wabede Deuxu ribohonyre. Iribi Jesuisi riòlòdýñyre. Rubu heto tii rimyôtyhy. ²⁵ Davi juhuu rarybere iwese Jesuisi rarybekremy:
- Wanyrý wawana ratxireri, brebu-di watxiõkre. Tii riwawiòhenanymyhýre. Tai wawo deysana-di ritýxinymyhýre.
- ²⁶ Wadòròtò wowydyna tamy rewahinymyhýre. Reeryre ibutumy rubuhetowo-ki awityhymy wâhâré, iribi dori aròhonykre.
- ²⁷ Kai watyytyby teriõte rubuheto-ki. Jiarý ariore òbitityhy rare, tai waumyde rasunyôtyhy.
- ²⁸ Kai tiwaeryte ibutumy umytýmyra aõmydýñnana awana aratxikreu, deysana-di týximy bi-wasýnykre.

[Kia ibutumy Jesuisi rarybekremy Davi rarybere.]

²⁹ Pedro ijõ rarybemyhýre: —Tahe kiamy heka mohõtinybenyke, Waserioreboho. Davi heka aõ iximy aõkõ rarybereri. Tii tahe hâloowo-ò roire. Itityby heka kakile iny-wana ihýre. ³⁰ Tahe Davi Inynyrý deròwymy rybeduõ raremyhý. Deuxu inatyhyna rybe-di Davi-ò narybede. Kia tahe: Iriore rioreõ bede dinodumy kodonykremy taiòlò ryna-ki. Kia iòlò Davi rieryre. ³¹ Davi tahe Kristu ixixanamy juhuu narybede. Kristu umy dori rubu-ki rariõhyre. Iumyde rarònyõre. ³² Jesuisi Kristu, Deuxu riixixanyre. Ibutumy inyboho tuu robirenyre. ³³ Jesuisi ronymyhýre Deuxu runawewe-ribi. Iwese rarybere wese Deuxu Tatyytybytyhy tamy diteònyde. Tii adee diwyde. Ki-amy tahe wiji tabitenyteri, taholatenyteri. ³⁴ Davi raòwonyõre biu-ò. Tahe kiamy rarybere:

Deuxu rarybere Inynyrý-ò:

—Bodonyke katxi warurunawe-ribi.

³⁵ Aòludu awarawo-ki arisñykre. Aòludu-di are-hukre.

Kiamy tahe Deuxu Jesuisi-ò rarybere. ³⁶ Boholake judeu mahãdu. Kaa inatyhy hyy rare. Itxeònihiký-ki Jesuisi terubunytenyte. Deuxu tahe Jesuisi ritidire ibutu-ò wedumy, ibutu-ò Kristumy, aõma, Deuxu deòdýña.

³⁷ Tahe Pedro rybe-ki urile rôhõtinyrenyre. Tai tahe Pedro-ò ijõ erydýña-ò rýraxyrenyre:

—Waserioreboho, aõhebo rokotýñyrenykre.

³⁸ Tahe Pedro dirawyonyde: —Bòòsebenyke aòrarurenry-ribi ixyby Deuxu-ò. Idi tahe Jesuisini-di maratysebekemy aòraru ritakemy. Tai

bimykre Deuxu Tyytybytyhy wahidýñna wesemy awo-ki rarekremy. ³⁹ Kristu juhuu rarybere:

—Ibutumy heka Deuxu Tyytybytyhy bimybenykre, ariore rimykre, iny hãwã witxira ludu rimyke. Ibutumy Deuxu dee wimy tahe rimykre.

⁴⁰ Pedro relyymy raremyhý. Tamyreng rarybere tarasamy roikemy:

—Iny bina binahaký-ribi bexitabenkyre.

⁴¹ Kia rityhynyré heka tahe ratisebedumy roiremyhý. Ralore kiatxuu 3000 iny iòhòmy Jesuisi tyhydýñdu mahãdu-ò. ⁴² Tahe Jesuisi erydýñna mahãdu riernanymyhyre, wii ributunymy roiremyhý, paõ riotorororenre wideereny: rexítønemy roiremyhý.

⁴³ Iny sohoji sohoji bede riòtiinymy rabrebumy hitxinymyhyre. Jesuisi erydýñna mahãdu bedeòby sôwemy riwinymyhyre. Aõna aõna wiwihiikýmy riwinymyhyre. ⁴⁴ Ibutumy rityhynymyhyre mahãdu, sôwemy wii riwiutyre. Ibutumy aõna aõna wimy riywinyre. ⁴⁵ Taaõmydýñna, tasu-wana idi rohonyre. Wimy tahe ritxuatxuare. Ibutumy ityhydýñdu iaõkõ mahãdu dee riwahiriwahinyre. Inyõ aõna aõna rauhenykeki, tamy riwahinyre. ⁴⁶ Deuxu dohodýñna heto-ki txuõ txuõlemy wii ributunyre. Tahe tota hetomy paõ riyreriyrenyre. Riroxirenre ibutumy teysarenymy wii wese rôhôtinyrenre. ⁴⁷ Tuu reàlärerenre Deuxumy. Ibutumy iny hãwãhãký mahãdu awimy tai raharenre. Deuxu rimyre txuõ txuõ lemy ralore mahãdu kia ritakemy.

3

¹ Pedro, Joaõ-wana rare Deuxu dohodýyna heto-ò rexitðenykemy, inataõ òra bedeu. ² Deuxu dohodýyna heto ijò inyõ rininire, ijò ruxerahaký. Txuõ txuõlemy hãbu tibina ridyhyyhyymy iny tamy reamyhýre. Tamy iny ralomyhýkeò tamy nierumy rexitðenykemy. Tii tuu hyy uladumy reareu ihyy itibinare. ³ Pedroboho rirónyrenyreu, hãbu tibina tuurenry robire. Nierumy tahe tamyreny rexitðenyre. ⁴ Pedro juhu tamy retehere idi rarybere:

—Bedeteheke wadirenry.

⁵ Tai hãbu retehemery ronyre, nieruõ iribi riwykemy rôhõtinyre. ⁶ Pedro rarybere:

—Aõ ijõkõre, womati týrýrýhýký ijõkõ, pratakõ. Tahe aõbo idi watxirerile ta adee ariwahinskyre. Jesuisi Nazare hãwäludunimy adee ararybekremy idi mariakremy. Kia deytena adee ariwahinskyre.

⁷ Pedro, hãbu debò rimymy ritamadýnyre. Aõwesele iruru iti-ò ralore. ⁸ Hãbu rexiwatxinymy tahe, ririradýnyre. Ihyy ralore dohodýyna heto-ò. Deuxu dee deysamy rexiwatxinymy ralore. ⁹ Ibutumy iny idi retehere rariarerimy, Deuxumy reálärerimy. ¹⁰ Inyõ rarybere: —Tii ijò ruxerahaký-ki nierumy rexitðenymyhýremy, inyboho tii reeryrenyre. Tai tahe idi bede riõtiinyrerí timykibo aõna aõnamy rotýñyramy.

¹¹ Hãbu ta Pedro, Joaõboho werora-ki xiery. Idi tahe ibutumy ributunyre Salomaõ heto ijò ahanawo-ò. ¹² Pedro kia robireu tahe,

tamy rarybere: —Judeu mahãdu, wadirený itxereõmy, bedeòtiidýõmy. Jiarýboho inyruru-di aõkõ ka hãbu reteytenyrenyra, Deuxu rurudile wahe. ¹³ Abraõ, Ijai, Ijaõ kiaboho Deuxu heka hãbu riteytenyra. Tybyreny Deuxu kia heka riwinyra. Deuxu, Kristunimy riwowydynyre, rubu-ribi riixixanyraki. Kaiboho tahe Jesuisi Kristu tedytenyte Pilato-ò. Pilato tii riteònkyemy ratxireriu, kaiboho tamy rarybere: —Aõkõre, tii deòdýõmy. Ijõ biteònkye. Tai tahe rubudýõduõ riteònnyre. ¹⁴ Jesuisi òraru widýõdu aõkõ rarehyymy raremyhý, ityhydýõdu ihýre, òbiti widýõdu ihýre. Kaiboho tii tetxiõnytenyte, tewahinytenyte. ¹⁵ Umytuededeõna wahidýõdu tii rare. Kaiboho tahe terubunyte. Deuxu tahe tii riixixanyre rubu-ribi. Inyboho ierydu, iitxeredu ratximyhýrenyre. ¹⁶ Rityhynyrekile hãbu tibina reytemyhýre. Kia hãbu teerytenyte. Jesuisini tyhyna kia riwinyre. Hãbu ibuturu-ò reytera, tai òbitimy raramy ratximyhýre. ¹⁷ Jiarý reeryre kaiboho teeryõte aõbo tewinytemy. Tule adinodu rierykõlemy kia riwinyre. ¹⁸ Tahe Deuxu tarybe riwahinyre ihetxiu rybedu mahãdu-ò kia wahe tii rarybere Jesuisi rurukremy. Idi tahe irybe uludumy Jesuisi rurure. Iwese Deuxu rarybere wesemy heka irybe uludumy ròhònyre. ¹⁹ Kaiboho ixi-txi õhõti reakemy Deuxu-ò biõòsekemy. Tai tahe aõraru aribi tii ritakre. Inynyrrý adeereny kiditeònkye aõwihihýmy Deuxu-ribi, biu-ribi. ²⁰ Jesuisi Kristu wijityhyle kanaõkre. Aõna aõna juhu rýimy rareke rexihudi, tahe kanakre. ²¹ Tii biukile rarekre wiji. Ijõ bede týmyra wihihýkre iòhõmy rahudi

tahe kanakre. Kia bededýñanau tahe rarybere ihetxiu rybedu mahãdu. ²² Tahe Moisesi ijõmy rarybere: —Deuxu rybeduõ kedelekre asõ, aijoi-ribi tii rarekre. Iwese Deuxu riwatare wese rybeduõmy ararekremy, iwesele tii Inynyry kiditakre. Tamy boholabenykre irybe aõmybo kanarybekremy. ²³ Kia, Deuxu rybedu rybe-ò inyõ roholakõkre-wana, Deuxu tii kanahukre. Kia Moisesi rybe rare, Pedro rarybere. ²⁴ Deuxu rybedu sõwemy kia bededýñanamy rarybere. Samueli juhuu rarybere. Idi sõwemy ijõ kiamy rarybere. Ihyymy ta wiji kabededýñana roimyhŷre. ²⁵ Kaiboho Deuxu ihetxiu rybedu roire atximahâtenyteri Deuxu juhuu rarybere Abraõ-ò. Ariõre-ribi iny sõwemy ruaruakre. Kia ibutumy ariõre hãwã hãwã-ki rasýnykre. Kia iny-ribi inyõ ròhonykre ibutumy iny wiòhedýðumy rarekre. ²⁶ Deuxu tariõre Jesuisi adeereny riteònnyre aòraru-ribi arahitxinykemy, arawiòhenanykemy. Kia tahe Pedro tamyreny rarybere.

4

¹ Pedrobaho tamyreny rarybereu, tamyreny rehemynyre Deuxu heto dohodýña mahãduõ, ijõ tahe kia heto itxeredu dinoduõ, ijõ, saduseu mahãduõ. Inataõ ijoi tamy rehemynyre. ² Pedro, Joaõ-wana iny-ò relyymy raremyhŷ: —Inyõ Jesuisimy rityhynykeki, tii tule rubu-ribi riixixanykre. Jesuisi dori riixixanyre. Tahe Jesuisi ixixanamy tiiboho relyymyhŷreki, kia hãbu mahãdu riykaranyrenyre. ³ Taita rimyre, Pedro, Joaõ-wana. Ròtena-ò ridyre. Wijile tahe tamy ixidee roholaõrenyra, txiorotyhyreki. Biurasou tahe

roholakremy riòlòdýýnykre. ⁴ Iny sôwemy Deuxu rybe-ò kia txuu roholare. 5000 hâbumy, ijõ iny tule. Tiiboho Pedroboho-ò roholare. Tahe sôwemy rityhynyrenyre.

⁵ Itxu biòwamy tahe Jerusalë-ò rehemynyre dinodu mahädu, matuari mahädu, judeu bede ywina erydýýna mahädu. Kia ijoí mahädu ibutumy rehemynyre. ⁶ Anasi tule rehemynyre. Deuxu-ò xiwena wahidýýdu mahädu wedu tii ratximyhýre. Tule Kaifa ijõ, Joaõ ijõ, Alexýdre ijõre. Anasi sý mahädu tule ijõre. ⁷ Tahe dinodu mahäduõ Pedroboho ritamadýýnyre ibutu kia mahädu koò. Tahe ritýýraxinyre: — Aõrurudibo iny teteytedýýnymahäte. Monidibo kia tewinytenyte. ⁸ Ta Pedro tykymy heka Deuxu Tytytybytyhy ralore. Idi tamyreny rarybere: —Iny dinodu mahädu, matuari mahädu, adeereny ararybekre. ⁹ Hâbu tibina aõmydýýnanamy tiwatýýraxinyte-wana, adeereny kiamy arirawyonykre. ¹⁰ Jesuisi Kristu Nazare hâwã luduni-di kia rybe ruru-di rewinyrenyre. Kia tahe bierybenyke. Kaiboho dorikýhe Jesuisi itxeò nihiký-ò teukotenyte. Deuxu tahe riixixanyre rubu-ribi. Tai tahe ka hâbu reytemy rýimyhýre. ¹¹ Jesuisi manaõ wesemy ratxireri. Kia-di rehure heto widýýduõ. Wiji tahe heto idile rýimyhýre. Kaiboho Jesuisi-di tehute heto widýýdu mana-di rehure wese. Wiji tahe Jesuisi Deuxu heto dinodu rarekre. ¹² Tamy inyõ rityhynyökeki, òraru-ribi ritaõtyhy. Ijõni aõkõ iny rityhynyke, Jesuisi nile iny rityhynymy rýikrele, òraru-ribi ritamy rýirakre.

¹³ Pedro, Joaõ-wana brebuõ-di kia rybe ritŷnnyre. Tai iny bede riòtiinyrenyre, tiiboho dori tyriti erydu aõkõ roire. Urile Jesuisi-wana roiremyhÿ, kiale iny rieryrenyre. ¹⁴ Hâbumy inyboho robirenryra juhuu itibinamy. Tai tahe inyõ aõbinamy tamyreny rybedu aõkõ rare, hâbu tibina riteytenyrenyraki. ¹⁵ Tahe ibutumy iny dohodŷña heto wo-ribi riteònnyre. Tahe wimy rarybere: ¹⁶ —Aõhebo rokotŷnyrenykre kia hâbu-di. Inatyhymy tiiboho aõwiwhikÿ riwinyrenyre. Kia rikitxiõnyrenyôtyhy. Ibutumy Jerusalë hâwã mahãdu kia rieryre. ¹⁷ Tai kiamy rokotŷnykre. Tamy rakarybekre tiu Jesuisimy ixypy rybeõmykremy. Tai Jesuisimy rybe-di rikiixâwâdidŷnykemy. Inyõ-ò kiamy rarybeõtyhy. Kiawese raryberenyre rybe ywidŷdu mahãdu. ¹⁸ Idi tahe rarariòwyre Pedro Joaõ-wana tamyreny rarybere: —Jesuisi nimy rybeõmy, bibedeerynyôtyhy irybemy. ¹⁹ Tahe Pedro, Joaõ-wana tamyreny dirawyònnyde: —Aõbo awityhyre. Inyboho arybe arityhynykre aõbo ada Deuxu rybe aõbo arityhynykre. ²⁰ Aõbo jiarŷboho rabirenryré, raholarenryré, kialemy araryberenykre. Inyõ riwarybebinanyôtyhy. ²¹ Idi ta ixityre tamyreny raryberenyre, rybedŷŷõkemy. Tahe riteònnyrenyre. Tamy aõwidŷŷõmy rŷimyhÿ hâwã mahãdu dee ruberurenryreki. Hâwã mahãdu dori Deuxu reàlãmyhÿre hâbu riteytenyraki. ²² Kia hâbu dori 40 beòra ratyremy tabeòra-di ratximyhÿre riteytenyrau.

²³ Pedrobaho rexitamy roirenryreu, ityhydŷŷdu seriore òrysymy roirenryre. Tahe tiiboho tamyreny

relyyrenyre iwese dohodýýna heto wedu matuari mahãdu-wana tamy rarybere wesemy. ²⁴ Tahe wiwese wesele rõhõtinyreri wese, Deuxu-ò rexitòenyrenyre: —Kai, Waha, inyIòlöreny atximahãte. ²⁵ Kai, ibutuwidýýdu tarybete: Davi, inytybyreny-di tarybete Atyytybytyhy tamy ritýnynyre, iwese tii rarybekemy. Davi eòdumy raremyhý. Irybe tyyriti-ki roimyhýre kiamy:

—Judeukõdu mahãdu raykarananyreri. Kia aw-imy aõkõ ihýre. Waijoi aõ òbitinadibo aõkõ rõhõtinyreri.

²⁶ Dinodu mahãdu wiributunyre Deuxuòludumy rýikremy. Tule Kristu, kia Deuxu deòdýýna òludumy rýikremy.

²⁷ Arybe-ki, Waha, kia ritidýýna roire. Tule Waha, inatyhy rare. Ka hãwã-ki, Herodi, Poncio Pilato, Judeu mahãdu, Judeukõdu mahãdu, kia ibutumy ributunyre ariore Jesuisi òludu rýirakremy. ²⁸ Tiiboho riwinyre iwese kai tarybete wese, Waha, kia aõmydýýnanamy rýirakremy. ²⁹ Kai, Waha, teeryte iwese tiiboho raryberemy, aõma, rybeõmykemy. Tahe eòdu biwiòhenanykre arybe-di ihãrele rarybekemy brebuõ-di. ³⁰ Biwiòhenanykre, Waha, eòdu mahãdu, webinadu mahãdu riteytenykemy. Tule aõna aõna wiwihičý riwinykremy, Jesuisi, Ariòreni òraru-ki kia riwinykremy. ³¹ Tahe ixitòedýýna rexihureu, heto ramytatamy. Deuxu Tyytybytyhy ibutumy iny tykymy ralore. Tai tahe Deuxu rybe rarybemyhýre. Brebumy aõkõ tiiboho relyymyhýrenyre.

³² Ityhydýýdu mahãdu iaõna aõna-di wii ri-

wiòhenanyre. Inyõ rarybeõhyra: —Kaa wahõrõ sohojile rare. Ibutu aõna aõna ibutu hõrõmy rýimy raremyhý. ³³ Deuxu Jesuisi erydýýna mahãdu riwiòhenanytyhyre irybemy relyyrenyreu, kia Jesuisi rubu-ribi ixixana rybemy. Deuxu teysana tamy riwahinyre tule iny sõwemy iluurenyre. ³⁴⁻³⁵ Tai tahe ityhydýýdu mahãdu aõna aõnamy rasiranyõhyra. Ityhydýýduõ ityhymy rýirakeki, taheto, tasubede rohonyre tahe nieru Jesuisi erydýýna mahãdu-ò diwyde. Idi tahe tii ritxuatxuam rybemy. ³⁶⁻³⁷ Jyje tule kiawesele riwinyre. Tasubedeõ-di rohonyre, idi iòwy nieru diwyde Jesuisi erydýýna mahãdu-ò. Jesuisi erydýýna mahãdu Jyje rininire, Banabemy. Kiani inrybe-ò riwiurònanyre, rybe-di wiòhedýýdu kiani rare. Tii Levi mahãduõ rare, Xibri bedebutesýdu tii raremyhý.

5

¹ Idi tahe tule ijõ hãbu, Anania ninadu, tahãwyy Safira-wana tasubederenyõ-di rohonyrenyre. ² Iòwy tahe txuralemy diwyde Jesuisi erydýýna mahãdu-ò tasubede òwyreny ibutumy risýnyrenyrer. ³ Tahe Pedro tamy rarybere: —Aôherekibo Satanasi-ò taholamy araykywo-ki atxiteri Deuxu Tyytybytyhy-ò taruiteri. Aôherekibo iòwyjura-di atxiteri. ⁴ Juhuu asubede tahonyõteu, ahõrõ rare. Aõhe, inatyhy? Inyõ adee rarybeõre idi bohonykemy. Idi tahonyteu, tahe, nieru ahõrõ rare, aõhe inatyhy. Aôherekibo aõbinahãkýmy tahõtinyteri. Hãbu-ò aõkõ heka taruiteri Deuxu dee. ⁵ Kia-ò Anania

roholareu, rurulemy resere. Tai ibutumy iny ruberutyhyre. ⁶ Weryrybò tahe iumy rihetynyre. Tahe ritamadýñymy riwyre rihäloonykremy.

⁷ Inataõ òra bededýñanamy reare tahe Safira, Anania hääwy rehemynyre. Aõ heka rieryõhyyre tahäbu rubuna rieryõhyyre. ⁸ Pedro tamy rýýraxire: –Tiwesembybo asu teòwyna –ahäbu rarybere wesele aõbo. Tahe tii dirawyònnyde: –Kohe, iwesele rakòwönyre. ⁹ Ixityre Pedro rarybere: –Aõherekibo ahäbu-wana kai taruiteri. Tii teurihite aõbo riwinykeò. Beteheke, weryrybò ahäbu loodýÿ-ribi rehemynyreri. Tule tii aradykre rubumy. ¹⁰ Tule tii aõwesele rurulemy resere. Weryrybò mahädu ralore. Tai riwyre ritoonykre tahäbu biremy roikremy. ¹¹ Tai tahe ibutumy ityhydýÿdu mahädu ruberure. Ibutumy kia-ò roholareu, tule ruberumyhÿre.

¹² Jesuisi erydýÿna mahädu sõwemy wowydyna aõmydýÿnana riwinyrenyre. Tule deytenawiwhikýtyhy sõwemy riwinyrenyre. Ityhydýÿdu mahädu wii ributunymyhyre Deuxu dohodýÿna heto ube-ò. Salomaõ ubetyhy inire.

¹³ Kaa hawã mahädu dori sõwemy ruberumyhÿre Jesuisi erydýÿna mahädu-ò wiutàdà lau. Tamy rabutuõhyyre ijohonamy. Ihärele tahe ijõ rityhynymyhyre, ityhydýÿdu mahädumy ralokemy. Aõbinatyhymy heka inyõ ityhydýÿdu mahädu dee raryberenyõhyyre. ¹⁴ Ityhydýÿdu mahädu rasõwerenymyhyre. Häbu, hawã tule ralòmyhyre Inynyrýtyhy-ò. ¹⁵ Webinadu mahädu iny ridymyhyre ryò, hawã hawã-ribi. Tai Pedro nonana-ki riraòmy roimyhÿ byretyre-ki, herina tyre-ki. Pedro ubòrò webinadu-txi

reakemy tai riteytenykemy rexinohõtinyre.
 16 Ibutumy Jerusalẽ-ribi iòhòmy rÿira mahãdu nade webinadu-di, tule iny tyytybybina-di didyde. Tai tahe ibutumy reytere.

17 Xiwenawidýýdu wedu mahãdu, Jesuisi erydýýna mahãdu-ò rexinaanymyhyre. Tule kiawedu eryna mahãdu riwiòhenanyre. Saduseu imahãdu ni rare. 18-20 Tai tahe xiwe wedu mahãdu, Jesuisi erydýýna mahãdu rimyrenyre idi rehurenyre hãwã ròtenawo-ki. Rumy tahe Inynyry ÿjuõ riraynyre ijò, tahe ridyre ahana-ò. Tamyreny rarybere: —Boibenyke Deuxu àlàna heto-ò. Bexideòsinybenyke iny sôweheký-ò. Tamyreny bitýnynybenyke timybo Jesuisi umytýmyra inydee riwahinymyhyre. 21 Iwese ÿju rarybere wese, txuu ratýnyreu, dohodýýna heto-ò ralomyhyre. Tai rierynarenymyhyre. Tahe xiwena mahãdu wedu dehemynyde, tii-wana ratximyhý-wana. Israeli nohõti juradýýdu mahãdu ributudýýnyre. Ibutumy judeu mahãdu, matuari mahãdu bedeerytyhy mahãduõ rare. Tahe soldado itxeredu-ò riteònyre ròtena-ò iòrysrenymy. 22-23 Tahe roirenyre. Ròtena-ki tai rahaõre. Ròòsere tamy relyyre: —Ròtena-ò rehemynra. Txiòtòbòhòkýlemy rÿire. Tahe reraynyreu, aõho aõkõ rare. 24 Dohodýýna wedu xiwena wedu-wana kia roholareu, tiiboho rexiveryrenyõhyre aõbo riwinyrenykemy, aõhebo rotýýnyrenykemy. 25 Iwesemy rõhõtinyrerikõnalemy, inyõ dehemynyde. Tai rarybere: —Ròtena-ki tetidite mahãduõ, dohodýýna heto-ki ratxireri. Iny kowa ritohonyreri. 26 Tai tahe soldado dinodu, soldado

itxeredu-wana riòryre ta didydenye ywilemy. Tamy heka aõhe risýnyõhyre mana huna-di tamyreny kedehukemy heka soldado rõhõtinyre.

²⁷⁻²⁸ Tahe dehemynyde ritamadýýnyre inysõwe weduko-txi. Tahe wedutyhy rybe ritelenyre: –Jiarýboho heka juhu adeereny rarybere uritere Jesuisi nimy bede erydýýrenykõmykremy. Ihärele tahe tuu tebedeerynytenya ibutumy Jerusalë hãwã iny-ò. Ibutu-ò aeryna-di tariate. Wamy tarybetenyteri jiarýboho Jesuisi rerubunyrenyramy.

²⁹ Tahe Pedro taijoi-wana rarybere: –Iwese Deuxu wadeereny rarybere wese, arityhynyrenykre. Hãbuõ iwitziramy wadeereny rarybeki, tiu arityhynyötyhy.

³⁰ Kaiboho inatyhymy Jesuisi terubunytenyte. Òwòru nihiký itxeò-ò tetamadýýnytenyte. Inytyby Deuxu tahe rubu-ribi riixixadýýnyre.

³¹ Deuxu tarurunawe-ribi debò-di biu-ò ritamadýýnyre ibutu iòlòmy rarekemy, ibutu tarasadumy rarekemy. Tai ibutu Israeli ijoi mahãdu-ò òraru bedewona ixãwina riwahinykemy.

³² Inyboho heka kia aõmydýýnamy robimyhýrenyre, tai heka reerymahärenyre inatyhy raremy. Inyõ Deuxu rityhykeki, tii Tatyytybytyhy tamy kidiwahinyke. Tii tule kia aõmydýýnamy rarybemyhýre.

³³ Xiwena wahidýýdu mahãdu wedu tamy roholarenyre, rakyarananyrenyre, irubudýýmy idi ratximyhý.

³⁴ Tahe fariseu mahãduõ lamamy rýire. Õnosõna erydýýduõ tii ihýre. Ibutumy iny tii riijemyhýre rityhynymyhýreki. Kamalie heka inire. Tahe tii rarybere: –Jesuisi erydýýna mahãdu-di biòlonyke urihimyò ahana-ò.

³⁵ Idi

tahe taijoi-ò rarybere: —Hābu, Israeli mahādu, bexiijebenyke kia hābu-ò, aōhebo botūūnybenykre.

³⁶ Kaiboho dori ōhōtireny beabenyke Teudani-txi. Juhuu dori dinoduōmy tii raremyh̄y. Tii ixiolòdūūnihik̄y my iximy rarybere. Sōwemy heka iny tii-wana raremyh̄y tahe 400 hābumy ihemy rare. Inyō tahe rirubunyre rityhynymyh̄yre mahādu tahe iribi raub̄t̄yre. Tahe aō heka rimyōhyre, ibutumy iōre. ³⁷ Iwitxirau ijō-txi ōhōtireny rearenyke. Judasi inire. Tii Kalileia mahāduō rare. Iu bede dinodu iny-di rariareu tahe, tii rexiolòdūūnyre. Sōwemy iny riheludunyre. Tii tule rurure. Taityhydūūdu mahādu tule raub̄t̄yre. ³⁸ Tule wahe kahābu mahādu rare ixinamy biteonyke. Hābu kia aōmydūūnana dinodukeki, aōmy aōkō relekre. ³⁹ Deuxu tahe idinodukeki, tiu heka idi behuōtyhy. Deuxu òludu wesemy heka kai tesumahāte. Tai tahe Kamalie rybe-ò ibutumy rityhynryenre. ⁴⁰ Didyde he Jesuisi erydūūna. Rihetenyre. Idi tamyreny rarybere: —Rybeōmyke Jesuisi nimy. Tahe ixinamy riteonyre. ⁴¹ Tiiboho iribi rexitarenyre, reysatyhymy ratximyhy, Jesuisini òraru-ki dorik̄he tiiboho aōhōk̄my rotūūnyrenyraki.

⁴² Txuō txuōlemy Rybewihik̄ ritūūnymyhyrenyre dohodūūna hetomy dori, heto hetomy tiiboho rarybehymy r̄yimyhyre: —Jesuisi inatyhymy Kristu rare, Deuxu deōdūūnamy nade.

6

¹ Tahe ityhydūūdu rasōwetyhynymy r̄yiramyh̄y. Iu ityhydūūdu wytese mahādu-ò r̄yis̄na riwahinymyhyre, grego rybedu

rexinaanymyhyre r̄ys̄na wahid̄ȳdu mahādu dee. Judeu mahādu wytese sōwemy r̄ys̄na ritamyhyrenyre waratyrereny. Kia wesemy heka judeukōdu mahādu rarybere. ² Jesuisi eryd̄ȳna waò inatxi reurò mahādu, ibutumy ityhyd̄ȳdu didydenyde kia aõmyd̄ȳnana-ò roholakemy. Tahe raryberenyre: —Deuxu rybe eryd̄ȳ rikiixāwidinyrenykeki, wytese r̄ys̄na ariwahinyrenykemy, kia heka òbiti aõkō rare. ³ Tai tahe kaiboho hābu mahāduò bitabenyke ayreny-ribi debò inatxi reurò hābumy bitabenyke. Hābu tyhyd̄ȳnale, Deuxu Tyytybytyhy-di t̄yximy r̄yiralemy, iny bedeeryhykyle, kiaweselemy hābu bitake. Tiiboho dori aõna aõna ywisid̄ȳdumy roirekre, kiawesemy iaõmysyd̄ȳnarenyre. ⁴ Tai jiar̄yboho arexitøenywāhārenykemy watxiwāhārenyre. Deuxu rybemy arierynanymahārenyke. Kiawese Jesuisi eryd̄ȳna mahādu rarybere. ⁵ Ibutumy heka tuu raryberé, tamyreny awire. Tai tahe hābu mahādu ritarenyre. Estevaõ ijõre, tii Deuxu Tyytybytyhy-di t̄yximy r̄yira, tatyhyna-ki t̄yximy r̄yira. Filipi ijõre, Prokoro ijõre, Nikanu ijõre, Timaõ ijõre, Parmena ijõre, Niolau ijõre, Niolau tahe Atxiòkia mahādu juhuu rare. Judeu bede eryd̄ȳna tyhyd̄ȳdu juhuu tii rare. ⁶ Ityhyd̄ȳdu mahādu tiiboho didydenyde Jesuisi eryd̄ȳna mahādu-ò. Deuxu-ò rexitøenyrenyre tahe Jesuisi eryd̄ȳna ityre tebò ritidirenyre.

⁷ Deuxu rybe heka ibutu ijomananamy r̄yire. Ityhyd̄ȳdu mahādu-ò sōwetyhymy tamy ralòmyhyre Jerusalē hāwā-ki. Xiwena wid̄ȳdu tule sōwemy Jesuisi rityhynyre.

8 Estevaõ heka Deuxu luuna sõwemy ratximyhÿre. Sõwemy Deuxu ruru-di ratximyhÿre. Deuxu urihixina nihikÿmy inyko-ò riwinymy raremyhÿ. Aõdeytenawiwihikÿ wesemy tule riwinyre. **9** Kowa hãwã-ki tahe judeu dohodÿña heto iwitxira rÿimyhÿre. Libertu mahãdumy rexininire taijoi. Imahãduõ Sireneu ludu rare, ijõ Alexÿdria hãwã luduõ rare. Tiiboho doidenyde Estevaõ-wana rybe ritxiõnykemy. Silisia bede luduõ-ribi, Afia bede luduõ-ribi tii-wana doidenyde. **10** Estevaõ rarybere bedeerynihikÿ-di. Kia mahãdu tahe irybe weseõre. Estevaõ dori, Deuxu Tyytybytyhy-di ihÿre. **11** Tai tahe hãbuõ-ò raryberenyre: —Kaiboho heka Estevaõ dee maruibenykre. Jiarÿboho dori araõwynyrenykre. Kawesemy maruibenykre, my: —Jiarÿboho Estevaõ rybe-ò raholamy rãiwãhãrenyre. Tii Deuxumy aõbinahakÿlemy rarybemyhÿre, Moisesimy tule. **12** Kia-ki heka Estevaõ dee iny raykarananyre, judeu matuari mahãdu tule tamy raykarananyre. Ibutumy Estevaõ õrysymy roirenyre tahe rimyrenyre, ridyrenyre rybe ywisidÿña-ò. **13-14** Tahe ruidu mahãdu didydenye. Tahe tiiboho raryberenyre, my: —Ka hãbu heka Deuxu dohodÿña hetomy ibinamy narybede. Tii rarybere Jesuisi Nazare ludu iny dohodÿña heto kidibòhonykre. Jesuisi iny aõmydÿñana kidiwitxiranykre, ibutumy Moisesi inydeereny riernanyre. **15** Ibutumy iny ywisidÿña mahãdu Estevaõ-ò retehere. Iõsana, ÿju õsÿnÿwesehekÿlemy tamy rõhõtinyrenyre.

7

¹ Tahe xiwe wedu Estevaõ-ò rŷŷraxire: —
 Kia aõbohe inatyhy rare. ² Estevaõ tahe
 dirawayonyde. Wanyrŷboho, Wahaboho, Ijyymy
 adeereny arelyykre. Warybe-ò boholabenkye.
 Mesopotamia bede-ki Deuxu biu-ribi rexityñnyre
 Abraõ-ò, inytybyreny-ò, Harã hâwã-ki rasŷnyõreu.
³ Tamy Deuxu rarybere: —Abede-ribi boibenkyre.
 Alahi riökore mahãduy-ribi makre. Manakre
 ijõ bede-ò adee dori asŷbede ariurihikre. ⁴ Iribi
 tahe Abraõ Kadeu mahãdu bede-ribi roirennyre
 Harã hâwã-ò tai rasŷnykemy. Iribi tahe tyby
 rurureu, Deuxu kaò didyde ka bede-ò titxibo
 kaiboho wiji tasŷnymahãtemy. ⁵ Abraõ-ò sŷõ
 riwahinyõre timy urihimyõõhyy. Tahe idi tamy
 riwahinykemy, iriore-ò riwahinykemy Deuxu
 tamy rarybere. Abraõ irioreõre, ihârele Deuxu
 tusŷmy tamy rarybere. ⁶ Tule Deuxu tamy
 rarybere: —Ariökore ijõ bede-ki rasŷnykre 400
 beðramy. Kowa ariökore heka deòdu wesemy
 raaõmysŷdŷýkre. Iwedu mahãdu heka ibinamy
 idi rarekre. ⁷ Jiarŷ tahe iny ariowynykre, Deuxu
 rarybere, ibinamy widi rŷira mahãdu. Iribi ka
 bede-ò kòdòhonykre wamy kaki reàlìamyhŷkemy.
⁸ Idi urihixinaõ Abraõ-ò Deuxu riwahinyre, tõhõti
 itxi reakemy. Uladu notyyresyna aõmydŷñana
 tamy riwahinyre. Idi tahe Ijai reareu, Abraõ
 Ijai notyy riorore debò inataõ reurò txu-di. Iribi
 tahe Ijai tariore Ijaò ritõtykyorore. Iribi tahe Ijaò
 tariore notyky riorore. Tiiboho waò inatximy
 riõrenaduõ roire. Inatyhymy tiiboho inytybyreny
 rare. ⁹ Idi waòsohoji inytybyreny mahãdu

Jyje dee rexiwobinanymyhŷre. Idi rohonyre Egito-ò ramyhŷre mahădu-ò. Tahe Deuxu tii-wana raremyhŷ. ¹⁰ Iaõhõkŷmy dŷñnana-ribi Deuxu ritamyhŷre. Egito iòlò, Faraòmy ninadu rare. Deuxu heka Jyje luumy Faraò risŷnyre. Faraò rue-ò heka Jyje bedeerydŷña sõwemy ratximyhŷre. Faraò ibutu dinodumy Jyje risŷnyre. Tule Iòlöheto-di itxeredu tyhymy Jyje ronyre. ¹¹ Ramamy rubu nihikŷ dehemynyde ibutusu-ò, Egito-ki, Kanaã bede-ki. Sõwemy iny aõhõkŷmy rotŷnyre. Inytybyreny rŷsŷnaõ-ki rahaõhyre. ¹² Egito maixõmo rŷimyhŷreò, Ijaò roholare. Tahe inytybyreny riteõnyre iòrysymy. ¹³ Idi tahe ixityre iòrysymy riteõnyre, Jyje tamyreney rexideõsinyre. Tai tahe Faraò Jyje sŷmahădu rieryre. ¹⁴ Tahe tyby-ò Jyje tarybe riwahinyre tamy sŷmy kanakemy ibutu imahâdureny-wana. Tiiboho 75 inymy rimyre ibutumy. ¹⁵ Tai tahe Egito bede-ò Ijaõboho roirenyre. Iribi tahe Ijaò rurure. Idi tahe ibutumy inytybyreny rurure. ¹⁶ Tahe iumyreney diwyde ritoonyre wabede-ò, Sikeni hâwâ-ò. Abraõ kia wabede juhuu riwyrenieru-di, Emo riõre-ribi. ¹⁷ Deuxusŷ-ò wahidŷña juhuu rarybere Abraõ-ò. Ibededŷñana iòhore Deuxu tamy riwahinykemy. Inyboho Egito-ki rasõwemyhŷrenyre. ¹⁸ Ikonanau tahe iòlò iwitxiramy ròhonyre Egito bede iòlomy. Tii Jyje rieryõre. ¹⁹ Tii iny ijoi riitxenanymyhŷre. Tii heka ibinatyhyre inytybyreny-ò. Uladu-di heto-ribi rehukemy riteõnyre. Tai iny riõrereny ituerenyre. ²⁰⁻²¹ Iu tahe Moisesi reare. Tii uladu ruxeratyhyre. Tii tahetotyhykile raumynyre inataõ ahâdumy

idi rŷire. Heto-ribi dòhonydeu, Faraò riore rimyre itibiedýýmy tariore wesemy. ²² Ibutumy Egito bedeerydýýnana tamy rierynanyre. Tii heka rexìòlonyre rybedunihikýmy aõmydýýna widýýdu nihikýmy. ²³ Moisesi iny inatxiwa itue beòra-di rŷireu, tamahãdu, Israeli mahãdu roramy nadé. ²⁴⁻²⁵ Egito mahãduõ Israeli mahãduõ rihetenyreu, Moisesi tuu robire. Tahe Moisesi tii rirubunyre, Israeli mahãduõ riwiòhenanykemy, Egito mahãduõ rexìòwnymy. Deuxu Moisesi debò-di iny ritakre. Kiamy tahe Moisesi mahãdu rierykremy Moisesi röhõtinyre. Tahe aõkõre rieryðhyre. ²⁶ Ijõ txu biòwamy tahe Israeli hãbu inatximy wiwana ròrenymyhý. Moisesi ronyre iyreny-txi riixãwididýýnykemy. Rarybere: —Kaiboho seriore toite, aõherekibo wii tehetenytenyteri. ²⁷ Kia òhòtedu Moisesi ritorunyre rarybere: —Mobo he wawedurenumy arasýnyra, awaywisidýýdu renymy. ²⁸ Kai biwarubunykekõ aõbo, iwese kau Egito mahãduõ terubunyte wesemy. ²⁹ Kiarybe-ò roholareu, Moisesi rahenyre Midiã bede-ò rasýnykemy. Idi tahe inatxi Moisesi riòremy kowa reare. ³⁰ Iny inatxiwaituemy beòra-di bededýýnana riwyre. Tahe Sinai hãwälò bederahy-ki raremyhýu, ýjuõ tamy rexitýnynyre bede rade tòbòhòkýy-ki tamy roomyhýre. ³¹ Moisesi kiamy dobideu, bede riòtiinyre. Tamy itixeremy rehemynyre. Tahe Deuxu rybe-ò roholare. ³² Jiary boreny Deuxu watxireri, Abraõ Deuxu, Ijai Deuxu, Ijaò Deuxu. Tahe Moisesi rubberutyhyre, timy heka tamy reteheõhyre. ³³ Tahe Deuxu tamy

rarybere: —Awa bitake, suu awarawo ludu dori, brebuna rare. Jiarý heka Deuxu watxireriki, biwatyhynyke. ³⁴ Wiji tahe waijoimy rabireri Egito-ki. Tiiboho aõhõkýmy rotýñyrenyre. Ibru-ò raholareri, iohitxi-ò raholareri. Jiarý heka aditadenykre iribi. Manake, Egito-ò arateònykre. Kia heka Deuxu rarybere Moisesi-ò. ³⁵ Ka Moisesi heka Israeli mahãdu juhuu teramy reare. Tamy rarybere juhuu mobo wawedurenumy arasýnyra, waywisdýdurenymy. Tiile heka Deuxu riteönyre idinodumy rarekemy, tarasadumy rarekemy. Bederade tòbòhòký ÿju, heòtywoludu, iwiòhedýñdure. ³⁶ Tahe Moisesi Egito-ribi iny ritamyhýre. Egito bede-ki bedeeryna aõna aõna wiwihihiký-wana. Iwese ahohokýbesò-ki tule bederahy-ki iny inatxiwaitue beòramy aõmydýñnana wiwihihiký riwinyre. ³⁷ Kaa Moisesi heka rarybere Israeli mahãdu-ò: —Ayreny-ribi, amahãdu-ribi rybedu nihikýmy Deuxu kiditamadýñykre iwese riwatamadýñyre wese. ³⁸ Kaa Moisesi taijoi-di wii ributunyreu, bederahy-ki ihýmyhý inftybyreny-wana heka ratximyhý. Ýju-wana tii ratximyhý Sinai hãwälò-ki iu tamy rarybere. Deuxu rybe tyhy iru-di ratximyhý. Tahe rybe bede ywina heka Moisesi-ò Deuxu riwahinyre inydeereny kidiwahinskyemy. ³⁹ Tahe inftybyreny ityhydýñ deramy rare. Reòbyõrenyre. Ixybyle Egito-ò ròòsekemy rôhõtinyre. ⁴⁰ Tahe iny Araõ-ò rarybere: —Ritxoo deuxuõ inydeereny biwinyke inykorenymy rakemy. Moisesi, Egito-ribi iny ritarenyre, tahe titxibo ihýre

reeryrenyõre. **41** Kiatxu tahe broreni riòreõ riwinyre. Tahe xiwemy ritoonyrenyre iko-ò, ritxooko-ò. Rexideysanyrenyre aõbo tebò-di riwinyrenyreki. **42** Tai tahe Deuxu rexitare iribi, taina rityhynykemy. Iwese rybeduõ iu tyyriti-ki riritinyre wese:

—Israeli mahãdu, kaiboho xiwena tetoonytenyte, iròdu xiwena tetoonytenya. Wadee aõkõ tahe kia tetoonytenya 40 beòramy bederahy-ki.

43 Kaiboho tewytenyta ritxooheto riòre. Mòlòki inire, aritxoo deroxuni. Tule Renifa taina ijõ aritxoonire. Kia tewinytenyte, tetyhynytenyte wahe. Tai tahe arateònyrenykre Babilonia weribihiký-ò wahe.

44 Inytybyreny heka Deuxu rybe bede ywina tyky heto riwinymyhýre bederahy-ki. Iwese Moisesi-ò Deuxu riteònyre wesemy kia riwinymyhýrenyre.

45 Iribi tahe inytybyreny tatyby-ribi tyky heto ritare, tii-wana riwymyhýre kabede-ò, Josue tadinodu-wana. Iu Deuxu iko-ribi riteònyre, ibutumy tai sý mahãdu tii-wana riwymyhýre, ihyy tahe Davi reare. **46** Deuxu heka sôwemy Davi luure. Davi heka rexitònyre Ijaò Deuxu dee heto riwinykemy. **47** Tahe tii aõkõ riwinyre, Salomaõ iwidýydure. **48-49** Deuxu biukisýdu tahe hãbu widýyna heto-ki rasñyõmyhýre. Iwese Deuxu rybeduõ rarybere wese:

—Biu tahe warynana rare, bede tahe wawa elehyna rare. Timybo inyõ wadee heto riwinyke, Inynyrý rarybere. Iwo-ki tahe waelehyna arihynyõkre.

50 Deuxu rarybere:

—Ibutumy aõna aõna jiarý rewinyre.

51 Tahe Estevaõ rakonananyre he tamyreney rybenä heka ròhonyre: —Kaiboho araykytererenyre. Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò taholaõhyymahätenyte. Iwese iny tybyreny riwinyrenyre wesemy. **52** Ibutumy Deuxu rybedu mahädu-ò ibinamy iny tybyreny riwinymyhýrenyre. Tiu ihetxiu Deuxu òbiti hãbu kanakeò, tiiboho raryberenyre, rirubunyre irybedu. Kaiboho tahe Deuxu òbiti hãbu-di ijõ-ò tewahinytenyte, terubunytenyte. **53** Deuxu bede ywina ýju mahäduõ adeereny diwahinydenyde, kia bede ywina kaiboho tetatenyte, tahe tetyhynyõhyymahätenyte. **54** Tahe kiamy Estevaõ rarybereu, tiiboho heka rebure nihikýre. Urile txyde-ki ruruamyhýre tamy. **55** Estevaõ tahe Deuxu Tyytybytyhy-di iwoki ratximyhýre. Tahe biu-ò retehere: Deuxu loosõnamy robire. Jesuisimy robire lamamy rýire Deuxu rurunawe-ribi. **56** Tahe Estevaõ rarybere: —Jiarý wa rabireri biu juxahakýmy. Jesuisimy rabireri Deuxu deòdýyna. Lamamy heka rare Deuxu rurunawe-ribi. **57** Tahe ryrymyhýre, tõhõti ritòbonymyhýrenyre, raijeranyre tamy. **58** Ridyre hãwãy-ribi, mana-di tahe tamy rehumyhýre, rirubunyrenyre. Erydýyna ijyydu tahe taderamy ririrenyre Saluko-txi tamy riyrubunykemy. **59** Iu mana-di rehureu, Estevaõ rexítõenyre: —Wanyrý, Jesuisi, watyytyby kai bimyleke awana ararekremy. **60** Tahe tatiowotimy resere, ryryre: —Wanyrý, kia òraruna iòwydýýomyke. Idi tahe rurure.

8

¹ Salu tahe kia òbitimy raremyhý rôhôtinyre, Estevaõ rurureu. ² Iribi tahe ityhydýýdu mahãdu aõhõkýmy rotýýnymyhýre. Judeia wedu mahãdu dori, iõludumy rýimyhýre. Tai tahe ityhydýýdu sohoji sohoji Jerusalë hãwã-ribi ròhonyre. Urile Jesuisi erydýýna mahãdu sohojile rýire. Judeia bede hãwã mynamyna robýtýre, Samaria bede-ò tule. Tahe hãbu ityhydýýduõ Estevaõ umy riwyrenyre rihãloonykremy. Tahe rahinymyhýrenyre, rirajuamyhýrenyre. ³ Salu tahe ityhydýýdu mahãdu hudumy. Wii risýnymyhýre. Ihetorenywo-ò ralõmyhýre tahe ridymyhýre hãwyy, hãbu, ròtenawo-ò riròtenykemy.

⁴ Iu tahe ityhydýýdu mahãdu ijõ bede-ò roire mahãdu Deuxu rybemy relyymyhýre ibutu hãwã-ki. ⁵ Filipi ijõ raremyhý. Tii Samaria hãwã-ò rehemynyre. Tahe Kristumy tamyreny relyyre. ⁶ Iny sôwemy rityhynyrenyre aõmybo Filipi rarybemyhýremy. Tahe deytedýýna wiwihiikýmy iny robimyhýrenyre, tyytybybina deòdýýnamy tule robirenyre. ⁷ Tahe riteónyreu, tyytybybina iny-ribi ròhonyre, rirajuamyhýre. Tule iny webinadu raraserasemy roimyhýre, tule inytiere-wana. Tahe ibutumy riteytenymyhýre. ⁸ Tai tahe ka hãwã-ki deysana nihiký rýire.

⁹ Samaria hãwã-ki tahe hãbuõ raremyhý. Simaõ inire. Tii wodohonana widýýdu ihýre. Iny ritxenanymyhýre. Tahe riòtiinyrenyre. Tii ix-imy rarybemyhýre moõ wiwihiikýmy raremyhýmy. ¹⁰ Ibutumy iny tii rityhynyrenyre, hãbu wedu mahãdu tule, hãbu aõtxile mahãdu tule. Tiiboho

raryberenyre: —Simaõ Deuxu ruruna rare. Ruruna nihiký inire. ¹¹ Tiu bedeu aõkõ iny riitxenannya my raremyhý, riòtiinyrenyre. Tai tahe rityhynymyhýrenyre. ¹² Iu tahe Filipi Jesuisi Kristunamy, Deuxu òlònamy tamy relyymyhýre. Tai tahe rityhynymyhýre, raratysebemyhýrenyre. ¹³ Iribi tahe Simaõ itxenadýýdu tule Jesuisimy reòbyre, raratysebenyre. Tahe Filipi-wana ihyy ròirenyre bede òtiidýýna-di retehemyhýre aõbo Filipi riwinyremy.

¹⁴ Samaria hãwã mahãdu tahe Deuxu rityhynyre. Kia-ó Jesuisi erydýýna mahãdu roholare Jerusalé-ki. Tai tahe Pedro Joaõ-wana riteònyrenyre kowa-ò. ¹⁵ Rehemynyrenyre, Deuxu-ó rexítönenyre Deuxu Tytybytyhy tamy kanakemy. ¹⁶ Inyõ dori Deuxu Tytybytyhy-di rýiõmyhý. Urile Jesuisi Inynyrýni-di ratatisebedýýmy rýiramyhý. ¹⁷ Tahe Pedro Juaõ-wana tebòreny ityrereny ritidire. Tahe Deuxu Tytybytyhy tamy nadé. ¹⁸ Kiamy Simaõ robire, aõma, debòtidina-di Deuxu Tytybytyhy nadé. ¹⁹ Tai tahe tamy rexítönenyre: —Ka heka wanieru rare. Bidiwahinyke kia ruruna. Tahe inyõ tyre wadebò aritudikeki, tamy Deuxu Tytybytyhy kanakemy. ²⁰ Tahe Pedro tamy dirawyonyde: —Aõkõre, anieru rakemy watxireri awanale rububede-ò. Deuxu ruruna dori anieru-di biwykemy mohõtinyke. ²¹ Kia heka aõmysýdýýnakõre wayreny-ki. Arayky, awo, òbitimy aõkõ ratximyhýre Deuxu dee. ²² Mabedewomy atximahäke aõraruna-ki, aõbo tahõtinyte. Bexitönenye Inynyrý-ò tii

òsana aòraruna-ribi araixāwididŷnykre. ²³ Kai dori texiwaritinymahâte. Aòraruna adi nararotinymyhŷde. ²⁴ Tahe Simaõ tamy rarybere: –Wadée bexitòenybenyke Inynyry-ò, kia aõkõ waki kŷnyikemy, aõmybo tarybetenyteki aõbo.

²⁵ Iribi tahe, Pedro Juaõ-wana Inynyry rybemy rarybemyhŷrenyre, relyymyhŷrenyre tai. Sõwemy Samaria bede hãwã hãwã-ki Rybewihikŷ relyymyhŷre, Jerusalẽ-ò ròõserenyreu.

²⁶ Filipi Samaria hãwã-ki raremyhŷ. Tahe Inynyry ÿjuõ tamy rarybere: –Bexiywinyke, make ibòò-ò. Kasa hãwã ryhykŷ bimyke. Jerusalẽ-ribi ryy rare, bederahy-ki rare. Tahe Filipi rare. ²⁷⁻²⁸ Tahe inyõ-wana wibymy reare. Tii Etiopia bede luduõ rare. Etiopia bede iòlò hãwyõ rare. Kanasi inire. Inieru-di itxeredu kahâbu rare. Tii enuku rare. Tii ròõsereri Jerusalẽ-ribi. Kowa Deuxu reàlãmy rare, tahe tasŷ-ò ròõsere iawarutewedile. Isaia Deuxu rybedu tyrity-di rariamy tii ronymyhŷre. ²⁹ Deuxu Tytybytyhy Filipi-ò rarybere: –Make, awarutewe-ò, mariake ibire-di. ³⁰ Tahe Filipi tamy raijarañra. Roholare tyrity-di rariarerìò. Tahe Filipi rŷraxyre: –Kai aõbo teeryte aõbo rare, aõdibo tariateri. ³¹ Tahe dirawyonyde: –Aõkõre, inyõ dori wadée ritŷnynyõre. Timybo arierykremy. Manaòwonyke wabire-ò bodonyke. Tahe Filipi raòwonyre. ³² Tii kia-di rariareri tyrity-ki:

–Iwese iny budoeni rubudŷdu-ò riwyre wese, tii iwesele ridyrenyre. Budoeni-ribi iny isira riororeu, rirajuaõlere. Iwesetyhyle Tii rary-beõlere.

³³ Iehehenamy tamy raryberenyre wese
hãbu ehehe wesena, òbitimy aõkõ idi
riywinyrenyre. Inyõ rarybeõtyhy
iriòkõremy, iumy dori bede-ribi ituera.

³⁴ Tahe tii Filipi-ò rarybere: —Wadee manarybeke
momybo rybedyñdu rarybereri, iximy aõbo ada
ijõmy aõbo. ³⁵ Tahe Filipi kia Tyyritidile rexide-
lenemy relyyre. Jesuisimy Rybewihiký Týmyramy
tamy relyyre. ³⁶ Rydi rariamyhýre idi rehemyn-
yrenyre beõ-ò. Tahe tii Filipi-ò rarybere: —
Kowa bera rare. Biwaratisebenykekõ aõbo, adee
awikeki. ³⁷⁻³⁸ Tahe Filipi dirawyonyde: —Awire
wadee. Inatyhymy arayky-ki tetyhynyte-wana,
aratisebenykre. Tahe rarybere: —Retyhynyre,
inatyhymy Jesuisi Kristu Deuxu Riore raremy.
Tahe tewe irira rixxawidinykemy riteonyre. Tahe
itewe-ribi ròhonyra, bera-ò riberenyre. Tahe rira-
tisebenyre. ³⁹ Bera-ribi rotuoreu, Filipi aõwesele
iõmy reare. Innyrý Deuxu Tyytybytyhy ridyre.
Hãbu ixypy Filipy robiõhyre. Tahe tary-di rari-
amy rare. Teysanatyhy-di týximy rare. ⁴⁰ Idi tahe
Filipi rexiryreu, Asoto hãwã-ki rehemynymy
raremyhý. Iribi tahe Rybewihiký-di relyyre ibu-
tumy hãwã hãwã-ki. Ikonana tahe Sesaria hãwã-ò
rehemynyre.

9

¹ Salu rarybemy raremyhý, Innyrý Jesuisi
ityhydýñdu mahãdu rubudýñmy. Tii rarybemy
raremyhý Deuxu dohodýña heto wedu-ò. ² Tamy
rexitõenyre: —Arybe tyriti ariwykremy watxireri
Damasu hãwã dohodýña heto wedu-ò. Tai
tahe kowa-ki ityhydýñduõ-txi areakeki, aõtxile

hãbu hãwy aõbo, aridykemy Jerusalẽ hãwã-ò, ariròtenykemy. ³ Tahe iõhõmy Salu rare Damasu hãwã irôte iõhõ-di, idi tahe loosònahaký Salu tyre resere. ⁴ Tahe bede-txi resere, tahe rybeõ roholare: —Salu, Salu, aõhererekibo aõna aõnamy ibinamy wadee tatýñymahâte. ⁵ Tahe tamy rarybere: —Mowexe, Wanyrý atxiteri. Tahe rirawyõnyre. —Jiarý Jesuisi watxireri, aõna aõnabina binamy wadee tadtýñymahâte wahe. ⁶ Myike, mariamy tahe hãwãhãký-ò malokre. Taita inyõ adee rarybekre aõhebo botýñykremy. ⁷ Tahe Salu ijoí riõryre rybeõhyy rýimyhý. Rybe-ò roholare, tahe tuu robiõhyyre. ⁸ Salu suribi rýireu, iruetà wesele heka ratximyhý. Tahe hãbu tii-wana ihýmyhý heka iaxiõ-ki idi rimymy idi rare Damasu hãwã-ò. ⁹ Tahe hãwãhãký-ki txu inataõ txu idi rýire aõmy robiõhyyre, riroxiõhyyre, bemy riõõhyyre.

¹⁰ Damasu hãwã-ki ityhydýýdu wihiký rasýnyre. Anania inire. Wanyrý Jesuisi tamy rarybere rasi weselemy: —Anania. Tahe rirawyõnyre: —Aõbo rare, Wanyrý, kakile watxireri. ¹¹ Tahe Jesuisi riteõnymy rarybere: —Myike, make òbitiry-ò, Judasisý heto-ò. Tai bitýõraxinyke titxibo Salu ratxirerimy. Tarso hãwäludu tule rininire. Tii wiji wadee rexitõenyreri. ¹² Tii umy robireri tarasi-ki. Kai tehemynyteri wese, irue-ò ebò bitidikemy, biteytenykemy. ¹³ Anania Jesuisi-ò rirawyõnyra: —Wanyrý, sõwemy kia hãbumy rybe-ò raholara. Aõbina binamy ityhydýýdu-ò risýnymy raremyhý Jerusalẽ-ki. ¹⁴ Deuxu dohodýýna heto wedu tyyriti diwyde kaki ityhydýýdu rutysýny rirutekemy. ¹⁵ Tahe Inynyrý tamy rarybere: —Aõwaxina tamy

makre, Jiarý dori, kia retara wadee aõmysýdýýdu nihikýmy rarekemy, judeukõdu mahãduko, iòlörenyko, tule Israeli mahãduko wanimy rarybekre, aõma, warybetýmyra wihihikýmy.

¹⁶ Tamy arityñynykre tiwesebo aõhõkýmy rotýýnykre wanimy rybeòraru-ki. Kia ibutumy Jesuisi rarybere Anania-ò. ¹⁷ Idi ta Anania rare tamy Judasi heto-ki. Ralõmy rahudi, tahe, tebò ityre ritidira. Tahe rarybera: —Salu, waseriore, Inynyrý adee riwateònyra. Tiile, Jesuisile heka ryro-ki adee rexityñynyre. Tiile heka riwateònyra arue ritxuakemy, tule Deuxu Tytytybythy atykmy ralòkemy. ¹⁸ Tahe aõwesele irue-ribi rejujura aõ yjy wesele. Tahe ixityre robira. Idi rýimy rahudi tahe, Anania riratysebenyre. ¹⁹ Idi riroximy rahudi tahe, inatyhymy raruruterenyre. Tahe Damasu hãwã-ki tiwese txubo idi rýire kia erydýýna mahãduy-ki. ²⁰ Idi dohodýýna heto-ki rybe ritýnynyre. Rarybere: —Jesuisi heka Deuxu Riorele rare. Kiawesele rybe-di ritynynymyhýre. ²¹ Tahe uri ijomonadu mahãdu urile bede riòtiinymy rýimyhý. Tahe inyõ rarybere: —Kia aõ heka ityhydýýdu rubudýýdule ratxireri, Jerusalë-ki. Kiale heka kaò nade ityhydýýdu ritaataamy ridykemy dohodýýna heto wedu-ò. ²² Salu tahe ire riixiòlòdýýnymyhyre. Judeu Damasu hãwã ludu rieryõhyymyhý aõmybo rarybemy. Tii rarybere: —Jesuisi Kristule rare, Deuxu deòdýýna rare.

²³ Tiwesetxubo txu idi rýidi tahe judeu mahãdu rarybere irubudýýmy. ²⁴ Tahe Salu rierymy rýimyhý tahe inonana-ò rexiywiny my rýimyhý. Rumy tahe, txumy hãwã ijò-ki rirubuny kemy rete-

hemy rýimyhý. ²⁵ Tahe ijõ erydýýna mahãdu weriri nihiký riwinyre. Rumy tahe Salu riòlòdýýnyre òtity nihiký kanaweribi-ò, hãwã ahanaube-ò.

²⁶ Salu Jerusalẽ-ò rehemynyreu, ityhydýýduky-ò ralòkemy ratxireri, tahe urile ilau ruberumy rýimyhý. Erydýýna mahãdu rôhõtinyre: — Tii ityhydýýdu inatyhy aõkõ ratximyhýremy.

²⁷ Banabe tahe rityhynymy ridyre Jesuisi erydýýna mahãdu-ò. Tahe relyyre iwese Jesuisi Salu-ò ryki rexitynynyremy tamy raryberemy. Tule relyyre iwese Jesuisinimy Salu rybe ritýnydýýnymyhýremy, Damasu hãwã-ki. ²⁸ Tahe taihyy Salu ratximyhýre. Tiò tiòle reamy ratximyhýre rybe ritýnydýýnyrerimy ihýre, ruberumy aõkõ. ²⁹ Salu rarybera grego rybe heka erydýýna mahãdu-ò. Widee rarybehymyhýrenyre. Idi tahe kia mahãdu Salu rubudýýmy roromyhýre. ³⁰ Ityhydýýdu seriore kia rieryreu, tahe Salu ridyrenyre Sesaria hãwã-ò. Iribi tahe Tarso hãwã-ò riteònnyre.

³¹ Idi tahe ywina reare ityhydýýdu mahãduy-ki. Ibutumy hãwã bedemy, Judeia, Kalileia, Samaria, ityhydýýdu mahãdu iruruteremy relere. Ibutumy Innynrý dee òbitina-ki rariamyhýre, rityhynymyhýre. Deuxu Tyytybythy teysatyhymy tamy riwahinyre. Sõwemy tahe ralore iheki ityhydýýmy.

³² Ibutumy hãwã hãwãmy Pedro rariamyhýre. Tule robehere Lida hãwã-ò ijõ ityhydýýdu mahãdusý-ò. ³³ Tai Eniamy ninadu-txi Pedro reare heka rare. Iumy heka imyremyreheký heka rare. Debò inataõ reurò beòramy heka herina-ki

bede idi rŷire ³⁴ Pedro rarybere tamy: —Enia, Jesuisi Kristu arateytenykre. Myike, aherina biyrubunyke. Aõwesele hãbu rŷira. ³⁵ Ibutumy Lida hãwã mahãdu Sarona hãwã mahãdu tuu robire, tai Inynyrý rityhynyrenyre.

³⁶ Jõpe hãwã-ki hãwyy ityhydýýdu rasýnyre. Tabita inire. Kiani riwiurónyre, watxi wese heka rare. Kia heka aõwiwihičwidýýdu heka rare. Aõna aõna sõwemy iny-ò riwahinymyhýre. ³⁷ Ijõtxu heka webinadumy resere, ihyy ta, rurure. Risuhòmy rahudi tahe, ritidire hetowo ratyaluduwo-ò. ³⁸ Laida hãwã iòhòmy rŷire, Jõpe hãwã-ribi, Ityhydýýdu roholare Pedro Lida hãwã-ki ratximyhýreò, tahe hãbu inatxi diteónyde Pedro òrysamy. Uritere eleõkõmy kanakemy tii-wana. ³⁹ Pedro tahe tii-wana rare. Rehemynyrenyre, tahe ridyre hetoratyä ludu wo-ò. Ibutumy wytese mahãdu robumy rýimyhýre, rubuweroram. Tahety, tatyyboho ritxeredýýnymy tamy riwinyreò. ⁴⁰ Tahe Pedro rarybere ibutumy rexitakemy. Tahe rexítönenyre taowotimy resemy. Tahe rexíokesere rubu-ò rarybekemy: —Tabita, myike. Tahe irue raraynyre tahe Pedromy robire, tahe ronyre. ⁴¹ Pedro tebò tamy riwainyre tahe rŷire. Tahe wytese-ò, ityhydýýdu-ò ryryre. Tamy riteõsinyre hãwyy irulemy roirerimy ihýremy. ⁴² Jõpe hãwã mahãdu ibutumy kia rieryre. Sõwemy iny tahe Inynyrý rybe rityhynyre., ⁴³ Txu sõwemy Pedro Jõpe hãwã-ki ihýmyhý Simaõmy ninadu heto-ki. Simaõ heka iròduty wysydýýdu rare.

10

¹ Italia soldado mahãdu dinodumy raremyhý. Oreniliu inire. Sesaria-ki rasýnyre. Tii òbitimy nodu rare, isý mahãdu-wana. ² Tii uriwahidýýna diwahinyde tule sôwemy rexitòenyre Deuxu-ò. ³ Aõutxu inataõ òra bedeu iòhòmy, rasina wesemy Deuxu ýjumy tii robira, tamy rehemynyreri. Tahe tamy ryryre:

⁴ —Oreniliu, rimasajuare-ribi riwawyònyre: — Aõherekibo, Wanyrý. Tahe ýju rarybere Oreniliu-ò: —Aexitòedýýnamy Deuxu rierymyhýre. Tule ijõ-ò awahisina Deuxu rierymyhýre.

⁵ Biteònyke eòdubohoõ Jòpe hãwã-ò Simaõ Pedro òrysamy. ⁶ Tii Simaõ iròdutyky iyxidýýdusý-ki ihýre, bera ijà iòhò-ki. ⁷ Ýju rybedu rexitareu, teòdu inatxi-ò ryryre. Tule tasoldado mahãduy-ribi inyõwihihýk rihitxinyre. ⁸ Kia ibutu-ò relyymy rahudi tahe riteònyre Jòpe hãwã-ò.

⁹ Ijõtxu txutyetxuu, tiiboho hãwã-ò iòhòmy ròire. Kiaule Pedro raòwònymy rýimyhý hetotyre-ò rexítóenykemy. ¹⁰ Rama risamy ratximyhý tahe riroxikemy ixi-di ihýmyhý. Rýsýna riraòmy rýimyhý. Idi rasi wesemy rôhõtinymy rýire. ¹¹ Tahe robire: biuwetyy ruamyhýre wese tuu robire. Rià wesemy aõna tamy dobehede. ¹² Rià wo-ki ibutumy iròdu, nawii, hemylala, aõbo dòkõnakõnale. ¹³ Rybeõ-ò roholare: —Myike, Pedro, birubunyke, biroxike. ¹⁴ Pedro rirawyònyra: —Aõkõre, Wanyrý. Kia dòkõna reròkõhyywãhãre, isuisure dori. Ixityre tamy rarybere: ¹⁵ —Aõbo Deuxu risuhore wese isuisumy rybeõmyke. ¹⁶ Ixityre narybede. Iu tahe

aõwesele ridyre biu-ò.

¹⁷ Tahe Pedro kia aõbo raredi heka rôhõtinyreu, Oreniliu-ribi hãbu mahãdu rehemynyre. Simaõ heto riijemyhã tahe ijöhökãkile rahare. ¹⁸ Tahe ryryrenyre: —Simaõ Pedro aõbo kakile ratxireri. ¹⁹ Pedro, tatxuu rasina-di rôhõtinyreu. Deuxu Tyytybytyhy tamy narybede: ²⁰ —Myike tahe, bobe-heke. Inataõ hãbu dori araijereri. Tii-wana makre adee dori aditeònnyde. ²¹ Tai Pedro robehere. Tamy rarybere: —Jiarõ aòrysudu rare. Aõherekibo tòitenyte. ²² Tahe rirawyònyre: —Oreniliu hãbu òbiti rare. Tii Deuxu dee ijohonaduõ rare. Ibutumy judeu bede mahãdu awiremy tuu rarybemyhãre. Ýjuõ tamy rarybere aòrysamy kiditeònnykremy, adee roholakremy. ²³ Tahe Pedro tamyreny rarybere: —Kakile inyboho rôkõrõrenykre.

Ihewoludu txu, rýidi tahe Pedro tiiboho-wana ròirenryra. Ijõ

ityhydýýdu seriore tule roirenryra. ²⁴ Ijõ hewo ludu txu Sesaria-ò rehemynyrenyre. Oreniliu tii riraõmyhãre. Taijoi mahãdu tabiòwawoludu mahãdu-wana ributunymy rýimyhãre. ²⁵ Pedro rehemynymy raloreu, Oreniliu ròhonyra heto-ribi tahe tatiowotimy iko-txi resere riwowydynykemy. ²⁶ Tahe Pedro ritamadýýnyre. Rarybere: —Mynyike wahe. Jiarõ hãbule watxireri. ²⁷ Tahe rarybemy ralòmyhã, sõwemy wii ributunyreriò itxi reare. ²⁸ Ta Pedro tamyreny rarybere: —Judeu mahãdu iny witxira mahãdu-wana wibutudýýõmy, iòhòmy wiribi riraõmy. Kia teerytenyte. Deuxu dori riwaerynadýýnyre kia wese arõhõtinykre. Iny

wiwese wiwesele raremy arõhõtinykemy. ²⁹ Tahe tai waòrysymy teteònnyteu, aõtaximy anademy wanohõti rýire. Tai tahe adeereny arýýraxikre. Aõhererekibo waòrysymy aõtaxina teteònnyte. ³⁰ Ta Oreniliu rirawyönyre: —Inaubiòwa txumy txu rýire tahe hãbu tyky týrýrýhýký-di wako-txi rexityñnyra. Iule wesemy tahe waheto-ki rexitòenywähäre. ³¹ Tahe wadee rarybera: —Oreniliu aexitòedýýna-ò Deuxu roholara, ijõ-ò awahisina rieryra. ³² Biteònnyke Jòpe hãwã-ò Simaõ Pedro òrysymy. Simaõ, iròdutyky iyxidýýdusý-ki ihýre bera ijà iòhò-ki. ³³ Aõwesele tahe, aõrysymy reteònnyre. Awimy tahe tateriki rahara. Inyboho kakile ributunymy ihýrenyre, aroholakemy ibutumy Deuxu-ribi aõmybo manarybekemy. ³⁴ Tahe Pedro rarybere: —Deuxu dee iny ibutumy wiwese wiwesele rare. Kia reeryre. ³⁵ Ibutumy bede bede hãwã ludu Deuxu rityhynykeki, aõbo tamy òbiti riwinykeki, tii Deuxu ixidee rimyke. ³⁶ Kia rybe tahe Deuxu riwahinyre judeu mahãdu-ò. Rybewihikýywina kia diwyde inydeereny bedeerynamy. Kia Jesuisi Kristumy rarybere ibutunyrýna kia rare. ³⁷ Joaõ ijõ ratyysebenamy rarybere, idi tahe kia rybe haledýýmy rexidelenyre Kalileia-ki. Tahe ibutu judeu mahãdu bedemy rarybere. Kia kaiboho teerytenyte. ³⁸ Iwese Deuxu Tyytybytyhy, taruru-wana Jesuisi Nazare ludu tyre-ki ditxiwide wesemy relyymyhýre. Iwese Jesuisi reamy raremyhý wesemy aõwihihiký riwinymyhýremy, tule iny Diabo rururawo-ki ratxirerimy ihýre Jesuisi iribi riteònnyre, ta

reteytenymyhýre. Deuxu dori Jesuisi-wana ihýre. Ibutumy kia teerytenyte. ³⁹ Tahe ibutumy judeu mahãdu hãwã-ki riwinymyhýre, idi itxeredumy inyboho roiremyhýre. Ihãre tahe tii Jesuisi rirubunyrenyre, òwòru itxeò nihiký-ki ritòhâletenymy ritamadýñyrenyre. ⁴⁰ Inataõ txu-di tahe Deuxu rubu-ribi riixixanyre, tahe tii riteòsinyre inyõ-ò. ⁴¹ Tatarasanaõole Deuxu Jesuisi ritýnydýñyrenyre. Kia heka inyboho roire tii-wana riroxirenyreki, riörenyreki, iixixana hewomy. ⁴² Deuxu rarybere: —Jesuisi hitxidýñdu iny wiribi ywisijuradýñdu rareke, iru mahãdu dee, rubu mahãdu dee. Kiamy heka Deuxu iny-ò ritýnytedýñmy, ta inyboho rokoirekemy diwahinyde. ⁴³ Ibutumy iny Jesuisinimy tamy rityhynykeki, iòraru-ribi iny riixãwididýñyke. Kia ibutumy ihetxiu rybedu mahãdu rýimy rarybemy raremyhýre. Kia heka Pedro tamyreny rarybere.

⁴⁴ Pedro rarybemy raremyhýu, Deuxu Tyytybytyhy ibutu rybe-ò ijomonadu tyre-ki resemy ralore. ⁴⁵ Pedro-wana rare mahãdu, judeu mahãdu òbiti, tahe riòtiinyre judeukõdu mahãdu-ki Deuxu Tyytybytyhy ralòmy rareki. ⁴⁶ Raholare dori rybe witxira-di raryberenyreò, tiiboho Deuxumy heka reàlàmyhýre. Tahe Pedro tamyreny rarybere: ⁴⁷ —Inyõ rarybeõkre, iratysebedýñõmykemy, tiiboho dori Deuxu Tyytybytyhy-di ratxirenyre inyweserenyle. ⁴⁸ Tahe Jesuisi Kristu nimy iratysebenykemy riteònyre. Tahe rexitòenyrenyre Pedro idi iyreny-ki ijõ txumy ramyhýre.

11

¹ Judeukõdu mahãdu Deuxu rybe roholamy

rityhynymyhyre. Kia-ò tahe Jesuisi erydýýna mahãdu roholare kiamy ityhydýýdu seriore mahãdu tule roholare. Judeia bede ludu ratximyhý mahãdu ibutumy kia rare. ² Pedro ixityre Jerusalë-ò rehemynyreu, tahe judeu ityhydýýdu mahãdu tuu tamy narybede. ³ Kia heka, Pedro, judeukõdu mahãdu-wana wiwo-ki atxiteri, tii-wana teroxiteri. Tai tahe ibinamy raharenyre. ⁴ Iribi tahe Pedro ikorenry relyyre ibutumy taaõna aõnamy. Kia wesemy Pedro rarybere: ⁵—Jòpe hãwã-ki watxiwãhã. Tahe rabire rasinawesemy rià nihiký biu-ribi robehere-ò. Iwese inyõ iòhòti inaubiòwa-ki rimymyhýre wesemy wadée robehemy roimyhýre. ⁶ Tahe aõbo heka iwo-ki ratximyhýdi, retehenihikýmy rãiwãhã iròdu deboreheký wesemy ratximyhý iwo-ki. Abòròrò wesemy tai ratximyhý, iròdu wese, nawii wese tai ratximyhý, inyboho rirýsýõmyhýre wesemy. ⁷ Iribi raholare rybeõ-ò: —Myike, Pedro, birubunyke hewa aõtxile birubunyke tibo biròkemy. Aõkõrewa Wanyrý, tiu heka reròõwãhãre. Judeu mahãdu bede ywina heka tiu iny kia riròõtyhy. ⁸⁻⁹ Tahe ixityre rybeõ tamy rarybere: —Marybeõke kia ibinamy. Aõbo Deuxu awimy rarybere, kia wiji tahe ibinamy aõkõ rare. Deuxu dee awikeki, kia awi rare. ¹⁰ Inataõ heka tuu rotýñyre. Iribi tahe kia rià, ibutu-wana iõre biuribihyy heka iõre. ¹¹ Iribi tahe hãbu inataõ dehemynymy deade tai watxiwãhã-ò. Tii diwaòryde riwadykremy Sesaria hãwã-ò. ¹² Tahe Deuxu Tyytybytyhy wadée rarybere tii-wana arakremy. Nohõtiõmy heka aõbo judeukõdu

mahãdu raremy. Tii-wana makre ele elemey. Tahe kia debò sohoji reurò seriòremy wahemy rare. Tahe retehemynyrenyre waôrysymy riteònyrenyre heto-ò tahe ralòrenyre Oreniliu heto-ò. ¹³ Iribi tahe Oreniliu rarybere iwese ÿju ihetowo-ki tamy rexitñnyremy rarybereri: —Oreniliu, inyõ biteònyke Simaõ Pedro òrýsymy Jópe hâwã-ki. ¹⁴ Tii rybe týmyraõmy adeereny kanarybekre. Tai tahe ibutumy asý ijoí-wana aôraru-ribi kanatakre. Kia Oreniliu inydee rarybere. ¹⁵ Iribi tahe jiary Rybewihikýmy rexidelenymy rarybere tamy. Pedro rarybere. Urile tahe roholare, tahe aôwesele Deuxu Tyytybytyhy ityrereny resere iwo-ò ralòkemy iwese watyrereny resere wesele juhuu. ¹⁶ Tahe Jesuisi rybe wanohõti itxi reare tiubo raryberemy: —Joaõ heka inatyhymy bedi iny ratisebenyre, kaiboho tahe Deuxu Tyytybytyhy-di akanasebedýýdenykre. ¹⁷ Judeukõdu mahãdu Inynyry Jesuisi Kristu rityhynymyhýre. Tai Deuxu tamy diwahinyde iwese Wadeereny juhu riwahinyre wesetyhyle. Deuxu Tyytybytyhy uriõno wesele tamyreny diwahinyde. Mobo jiary raremy wahe tuu Deuxu dee aõmy ararybekemy. ¹⁸ Iribi Pedro rybe-ò roholareu tahe timyhe tamy irybekõna. Tule Deuxu riwowydynyrenyre: —Inatyhy wa rare Deuxu heka judeukõdu mahãdu-ò heka umytuedeõna riwahinyre. Inyõ rityhynykeki, ixirahíkeki, tarasana rimyrenykre.

¹⁹ Iu tahe Estevaõ rurureu, ityhydýýdu aõhõkýmy rotýýnyreu tahe, ityhydýýdu mahãdu Jerusalë-ribi ròhonyre. Tii heka relyymyhýre Rybewihikýmy judeu mahãduôle kýny wahe,

iwitxira witxira-ò aõkõre. Tahe ibutu bede-ò ritelenemy ròirenyre. Senisia-ki relyyre. Xibri bedebute-ki tule relyyre, Atxiòkia hãwã-ki tule relyyre. ²⁰ Ijõ ityhydýýdu mahãdu Jesuisi Rybewihiký týmyra rarybere. Tiiboho Xibri bedebute-ribi ròhonyre, Sireni-ribi ijõ rybedu ròhonyre Atxiòkia-ò. Tiiboho relyyre judeukõdu mahãdu-ò tule. ²¹ Deuxu riwiòhenanyre sôwemy iny rityhynyre, Jesuisi ryò ralörenyre. ²² Jerusalë ityhydýýdu mahãdu kiamy roholare. Tai tahe Banabe riteònyrenyre Atxiòkia-ò. ²³ Banabe rehemynyreu tahe, tuu robire aõbo Deuxu kowa riwinyrerimy. Tai tahe reysare. Tahe ityhydýýdu týmyra-ò dohodýýmy, riwiòhenanykremy: —Iòhotyhy my Deuxu-ribi atximahãbenyke, aworibityhy Deuxu bityhynybenyke. ²⁴ Banabe heka hãbu wiheký rare. Týxihikýlemey Deuxu Tyytybytyhy-di ratximyhýre. Ibutumy ratximyhýre tyhydýýna-di. Sôwemy iny rexiròtenyre Inynyrý mahãdu-ò. ²⁵ Idi tahe Banabe rare Tarso hãwã-ò Salu ijesemy. ²⁶ Tai rahareu tahe, didomyhe dòõsemy nadé Atxiòkia-ò. Sohoji beòramy idi bede rierenyre. Sôwemy iny ribedeerynymphýrenyre. Atxiòkia hãwã-ki ityhydýýdu mahãdumy raninira Kristu wese mahãdumy. Kiani tamyreny riwahinyre.

²⁷ Aõutxu tahe dehemynyde Deuxu rybedu mahãduõ Jerusalë-ribi Atxiòkia-ò. ²⁸ Ijõ Abusi inire. Iribi tahe tii rarybere Deuxu Tyytybytyhy rybemy. Ramamy rubu nihiký kanakremy raxireri, ibutu suò. Laujiu iòlòmy raremyhýu, kiamy rotýýmyhýre. ²⁹ Tai tahe ityhydýýdu

mahãdu he nieru riwahinykremy rýire Judeia bede sýdu ityhydýýdu riwiòhenanykremy. Tahe nieru riwahinyre tiwesebo idi ratximyhýre wesemy tamy riwahinyre. ³⁰ Tahe nieru riteònyre, moma-wana Banabe Salu-wana Jerusalë dohodýýna heto matuari mahãdu-ò riwyre.

12

¹ Kia bededýýnanamy heka Herodi judeu iòlòmy raremyhý. Iribi tahe rexidelenymy riwinyre heka ityhydýýdu mahãdu kia òludumy risýnykre myhý. Tii riteònyre aõna aõnamy risýnykemy ityhydýýdu mahãdu-ò. ² Tii mayrehe-di rubudýýmy riteònyre Joaõ seriòre wahe, Txiau wahe. ³ Tai tahe judeu wedu mahãdu heka tamy wihikýlemey tuu rotýýnyre. Herodi rierymy raremyhý idi Pedro rimyre. Tahe worana bedehesi rýire. Paõ taurina ihoõ inire. Kia ibutumy rotýýnyre kia bedehesi rýireu. ⁴ Tahe Pedro riròtenyre, ròtenawomy wirutyre. Aõmamy soldado mahãdu inaubiòwamy iitxeredumy rýimyhýre. Pascoa kia worana bedehesi konana txu rexihumy rýireu tahe, judeu mahãdu-ò riwahinykre. Kia Herodi rexinohõtidýýnyre. ⁵ Ròtenawo-ki tahe Pedro ratximyhýre. Ityhydýýdu mahãdu tahe Deuxu-ò rexitòenyhyymyhýre Pedro tòenamym. ⁶ Txubiòwamy tahe itxu riywinyrenyre iny sôweheký-ò Pedro riwahinykemy. Kiamy Herodi rôhõtinyre. Ruu tahe Pedro rôrõmy roimyhý. Inatxi soldado heka idile ratximyhýre. Pedro womati reroti inatxi-di ratisamy roimyhýre. Ijõ soldado rotena ijò-ki ratximyhýre. ⁷ Inynyry ÿju heka Pedro weribi rihetenyre riixixanykemy.

Loosòna itýnyhýkýlemy ròtena ritoosònyre. Tamy rarybere: —Wylemy wa rexiuskýnyke. Tahe aõwesele Pedro axiò-ribi womati rerotihiký rejuunyre. ⁸ Tahe ýju tamy rarybere: —Awamy birutyke, bexityynyke. Kiamy riwinya. Ijõ arahana birutyke tahe biwaheludunyke. ⁹ Iribi röhonyra he tai rôrõreri-ribi wahe. Kia ibutumy heka rasi weselemy Pedro röhötinyre rieryõre inatyhy aõbo ada rasi aõbo. ¹⁰ Juhu heka ikoludu soldado mahãdumy reare idi ihewoludumy reare iribi rehemynymy rýire ahana ijòtyhy-ò. Womatilere heka iijòtòbònare. Ixiwanale heka rarayre ijòtòbóna. Iribi tahe roirenyre hâwãry-di ririranyrenyre. Idi tahe ýjuhe iõre iribi. ¹¹ Tahe Pedro röhötinyre, rieryre heka aõhebo rotýýnyraò. Wanryý ýju riteònnyre riwatara Herodi-ribi judeu mahãdu-ribi. Katahe wadee aõhe rotýýnyrenyötyhy. ¹² Röhötinymy rýire juhuu urihimyò idi tahe rare Marie heto-ò. Joaõ Markuse heka tii rare. Tai ityhydýýdu mahãdu rýimyhý tahe rexitõenyneriò Pedro tamy rehemynyre. ¹³ Tahe ijò he rihetenyre. Ijòtâbóna-ò nadé mobo raremy rierykemy ijadòma deòdu. Rode inire. ¹⁴ Tahe Pedro rybe rieryra. Reysamy raijaranyre iwo-ò. Pedro tahe ralòõlemy rýire. Tahe relyyre Pedro heto ijò-ki rýimyhýmy. ¹⁵ Tiiboho raryberenyre: —Kai tabinamy atxiteri. Ixityre rarybere: —Aõkõre tii taile naderi. Tahe raryberenyre: —Pedro aõkõ rare, taýjulemy tahe rare. ¹⁶ Tahe Pedro riheterihetenymy rýimyhýre. Idi riraynyrenyre. Pedromy robirenryrau, bede riòtiinyrenyre. ¹⁷ Pedro tahe tamyreny tebò

reara roholarenkyemy. Tahe tamyreny relyyre timybo Inynyrý ròtena-ribi rexìòlòdýñyramy. Tule tamy riteònyre: —Kiamy belyyke Txiau-ò tule inyseriore-ò. Tahe rexitare, rare ijõsý-ò.

¹⁸ Txuu ratýnyreu, soldado mahãdu ierysymy wii risýnyre timybo Pedro aõhebo rotýñyramy. Tahe jei jei aõnire. ¹⁹ Herodi iijesemy riteònyre tai moõ tai rahaõhyylera. Tai soldado itxeredu sohoji sohoji dýñraximy riteònyra. Idi irubudýñmy riteònyra. Iribi tahe Herodi Judeia bede-ribi ròhonyra. Sesaria hãwã-ò bededýñnanaõ riwyra.

²⁰ Tiro hãwã mahãdu Sidoma beà hãwã mahãdu-wana Herodi derarenyre. Tahe tiiboho ributunyrenyre tamy ròirenkyemy rybe-di. Iòlò heto-di itxeredu Blastu inire. Tahe iny mahãdu Blastu ròtarenyre iwe-ribi mahãdureny. Tahe ròirenyre Herodi-ò tamy rexitòenyrenyre, tamy ykaraõmykemy. Tarýsýna dori diwyde iòlò bede-ribi, Herodi bede-ribi. ²¹ Herodi tahe itxu riywinyre. Kia txuu tahe ròhonyre tamy. Rexityynyre taiòlòtyyrehe-di tahe tarynana tyre-ò ronyre, tamy Rybewihikýmy rarybere. Tai tahe iny rirajuaré: —Katahe hãbu aõkõ rarybereri, Deuxu wahe. ²²⁻²³ Aõwesele Deuxu ýju heka Herodi rirubunyre, tii Deuxutyhymy reàlãõreki. Woudò rubudýñnamy rurure.

²⁴ Deuxu rybe tahe ibutumy roholare. Sõwemy iny tahe rityhynyre.

²⁵ Banabe Salu-wana nieru riwahinymy rahudi tahe, diòòsede Jerusalë-ribi Atxiòkia-ò. Joaõ Marku tii-wana ridyre.

13

¹ Atxiòkia dohodýýna heto mahädu-ki rybe týnydýýdu mahäduõ, bede erydýýdu mahäduõ rýmyhýre. Kaheka inireny rare: Banabe, Simaõ, iniraròsõna Nike rare. Lusiu ijõre, tii Sireni hâwã ludu rare. Manaï ijõre, tii Herodisý-ki ratibienyre, Salu ijõre. ² Ibutumy tahe Inynyrýmy reàlare, riroxiõhyh heka bede riemyhý. Tahe Deuxu Tyytybytyhy tamyreny rarybere: —Jiarý waaõmysýdýýna dire Banabe-ò, Salu-ò. Kaiboho heka biteònybenykre kia riwinykremy. ³ Tahe roxiõhyhymy bede riemy, rexítõenyrenyre. Tebòreny iratytyre ritidirenymy, idi riteõnyrenyre tabede týina-ò.

⁴ Deuxu Tyytybytyhy tahe tiiboho riteõnyrenyre. Selusia hâwã-ò tamy riberenyrenyre. Tahe hâwòõ rimyrenyre Xibri bedebute-ò. ⁵ Tahe rehemynyrenyre Salamina hâwã-ò. Tai judeu dohodýýna heto-ki Deuxu rybemy raryberenyre. Tule Juaõ Marku rare tii-wana wiòhedýýdu wese heka rare. ⁶ Tahe ibutumy bedebutemy rekoarenyre. Ritehemynyrenyre hâwâõ-ò Pafumy ninadu-ò. Tai tahe judeu mahädu witxi deade, Bajesuisi heka inire. ⁷ Tii Deuxu rybeduõmy raremyhýmy iximy rarybere tahe aõkõre, raruire, riitxenanyre. Tii bedebute hâwã dinodu-wana rare. Kadinoduni tahe Sergio-Paulo inire. Tii hâbu bedeery nihiký rare. Tii Deuxu rybe-ò roholakemy ratxireri. Tahe didyde Salu, Banabe-wana tamy roholakemy. ⁸ Bajesuisi, Elimasi ijõ ini rare. Tahe tii bedebute dinodu-ò rarybere uritere Salu rybe-ò, Banabe rybe-ò ijohonakõmykemy. Wanyrý tyhydýýkõmykemy dori

tuu risýnyre. ⁹ Salu tahe, Paulo ijõ ini rare. Deuxu Tyytybytyhy heka itykymy ralòmy rýimyhýre. Tahe Paulo retehere Elimasi-ò tamy rarybere: ¹⁰ —Kai Satanasi riore tate. Kai heka ibutu itxenadýý-di týxihikýlemy aháte. Kai heka awihiký òludu tate. Tiubo heka bexihukre Inynyrý-ribi iny riixãwididýýnyre. ¹¹ Deuxu heka wiji araowynykre, aõhõkýmy arasýnykre, aruetàmy bonykre. Txu bobioñkre bede biwyke. Iule tahe aõwesele bede torohokýlemy reare. Robiõhyymy reare. Urile riemy ratximyhýre, iny riwiòhenanykemy, ryy tamy ritýnynykemy. ¹² Tahe kia bedebute dinodu tuu robire aõhebo rotýñyramy, tai bede riòtiinymy ronymyhý tahe tii Inynyrý rityhynyre.

¹³ Iribi tahe Paulo ròhónyra taijoi-wana Pafu hâwã-ribi. Rakremy riberenyra hâwã nihiký-ki Panfilia bede-ò, Peke hâwã-ò. Juaõ Marku iribirený rexitara, dòòsede Jerusalé-ò. ¹⁴ Tahe Paulo Banabe-wana roirenýre. Peke-ribi riòlonyre tahe rekoarenýre Atxiòkia-ò. Kaa iwitxira Atxiòkia hâwã rare, Pisidia bede-ki ratxireri. Tahe rirònyrenýre judeu mahâdu dohodýýna heto-ò. Sabado txu rýire. Ronymyhýre ijomonamy. ¹⁵ Kia hâbu mahâdu heka Moisesi bede ywina tyyriti-di, Deuxu rybemy rybedu mahâdu tyyriti-di rariamyhýre. Tahe dohodýýna heto wedu Pauloboho-ò raryberenykemy rarybere: —Waseriore, arybemy idi atxiteri-wana marybeke aõwaxiny bitýnyke. ¹⁶ Tahe Paulo rýire lamamy. Iwese rybedýýmy ròteòsidýýmyhýre wese rýire. Tahe rexidelenýre: —Hâbu, Israeli mahâdu, tule ibutumy Deuxu rityhynamy rýira mahâdu, bodoholabedenýke kaa ijyy-ò. ¹⁷ Israeli mahâdu

Egito-ki rasýnyreu, taDeuxu iribi ritare, moma, inytybyreny Deuxu, Israeli mahãdu tybyreny wahe. Deuxu rasôwedýnyre. Iribi tahe Deuxu Egito-ribi ritarenyre tebò ruruteretyhy-di.

¹⁸ Tiiboho bederahy-ki 40 beòramy bede riereu, Deuxu taaõbina bina riòludunyre. ¹⁹ Kanaã bede-ki debò inatxi reuròmy ixýju ixýju mahãdumy rahure. Idi tamyreny riwahinyre bede, isýhyymy rarekemy. Idi tahe rybe ywisidýýdu mahãdu tamy riwahinyre. 450 beòra rahureu, tahe Samueli Deuxu rybeduõmy raremyhý. ²⁰ Idi tahe rybe ywisidýýdu mahãdu tamy riwahinyre. Tahe 450 beòra rahureu, Samueli Deuxu rybeduõmy raremyhý. ²¹ Iribi iny Deuxu-ò rexítøenyre iòlòmy tamy kadiwahinykemy. Tahe Deuxu Salu tamy riwahinyre, iòlòmy. Salu tahe Kixi riòre rare. Benjami mahãdu rare. Tahe 40 beòramy iòlòmy ronyre. ²² Salu iribi ritareu, tahe Davi, Deuxu ritamadýýnyre iòlòmy. Deuxu Davimy rarybere: —Davi Ijese riòre rare. Jiarý iluure. Tii ibutu wadée wimy riwinykre. ²³ Tahe Davi riòkore-ribi Jesuisi ròhònyre, Israeli tarasadumy rarekemy. Iwese juhuu Deuxu rarybere wese.

²⁴ Jesuisi naõdeu, Juaõ ritýnynyre Israeli mahãdu-ò iòrarurenry ririkemy idi raratisebenykemy. ²⁵ Juaõ rybe týnydýýna kõnanau, tamyreny rarebere: —Jiarý wa iwese tahötinytenyeri wese aõkõ jiarý rare. Kaiboho tiwaraoõhyymahãtenyte. Betehebenyke, tii, wahewomy kanakre. Jiarý aõ aõkõ rare, iwatisana arieseõtyhy iwa ritakemy, tii dori waratyre wihiķyreki. ²⁶ Waseriòreboho, Abraõ riòre riòremy ibutumy inyboho roire, tule

Deuxu reàlìamy rýira mahãdu kaki ratximyhý. Deuxu inydeereny biu-ò hedu rybe diwahinyde. ²⁷ Jerusalé mahãdu, iwedureny-wana raeryõhyre tii tarasadu rare. Ibutumy sabado txu rybedu tyyriti-di rariamyhýre tohodýyna heto-ki, tahe aõbo rare rieryõhyre. Jesuisi rubudýymy raryberenyre, iwese rybeduõ rarybere wese, tiiboho rotýñymyhýre. ²⁸ Tiiboho aõbina bina-ki tai rahaõhyra, ihärele irubudýymy rexítöenyre Pilato-ò. ²⁹ Iwese ibutumy Jesuisimy riritinymy roireri wese, ibutumy tuu ròhonyre. Tahe itxeò nihiký tyre-ribi ritarenyre. Tahe mana hâloo rawo-ò ritidirenre. ³⁰ Tahe Deuxu rubu-ribi riixixadýñyre. ³¹ Tii-wana iny mahãduõ roirenre juhuu Kalileia-ribi Jerusalé-ò. Rexixamy rahudi tahe, tii mahãdule tuu robihyymy txuu widirenry rýire. Kia mahãdule inysõwey-ki relyymyhýre. ³²⁻³³ Deuxu juhuu rarybere inytybyreny-ò aõhebo rotýñykremy. Inydeereny tahe tii riwinyre Jesuisi riixixanyreki. Kia Rybewihikýmy adeereny relyymahãrenyre. Iwese inatxi wiuna ritidýña-ki roire wese:

—Kai waRiore tate. Wiji tahe bomy watxiwâhâre. ³⁴ Kiamy heka Deuxu rarybere Jesuisimy: — Rubu-ribi ariixixanykemy, tiu rasunymyhýre bede-ò ròòseõtyhy. Iwese Davi-ò jiarý rarybere wesemy ibutumy adee bede ariywinskyre. ³⁵ Deuxu ijõ wiuna Ritidýña-ki tule rarybere. Iwese Jesuisile rarybere wese, kiamy roire:

—Eòdutyhy umy rasýnyõtyhy kai dori waumy-sudýy-ò teijemahâte.

³⁶ Iu Davi Deuxu dee taijoi riwiòhenanymy rahudi

tahe, rurure. Tybyreny-ò tii rara. Iumy tahe rasunyre. ³⁷ Jesuisi umy tahe rasunyõre Deuxu dori rubu-ribi riixixadýýnyreki. ³⁸⁻³⁹ Jesuisi bityhyynybenykeki, aòraru riixãwidinyke. Kiamy Moisesti bede ywina ihoõhyre adeereny. Kia bierybenyke waseriõreboho, tile, Jesuisi, adeereny relyywähärenyre. ⁴⁰ Bexijebenyke, kiamy adeereny rotýýnyke lau iwese rybedu ritina-ki roire wese:

⁴¹ —Kaiboho inatyhy derare. Betehebenyke, burubenyke, bede biòtiinybenyke, aõbo jiary rewinyreriò. Inyõ adeereny ritýnynyke ihärele. Tiu heka bityhyynybenyõthy.

⁴² Tahe Paulo irybe rexihura. Iribi ròhonyre Banabe-wana. Rexitõenyrenyre ijõ sabado biòwau tarybetybydile ixybyle relyykemy. ⁴³ Iny ritobinymy rahudi, judeu mahäduõ, judeu bede erydýýna ityhydýýdu mahäduõ tule Banabe Paulo-wana rihe-ludunyre. Tahe tamyreny raryberenyre: —Deuxu ruxetöena-ki idi mariahyymyhýkemy.

⁴⁴ Ijõ sabado rehemynyre, ibutu iny hãwã-ribi doimyhýdenye Deuxu rybe-ò ijomony.

⁴⁵ Judeu mahädu tahe inysõwemy robireu, tiiboho rexitaritiny myhýrenyre. Tiiboho raryberenyre aõbinahãkýlemey Deuxuru-ò.

Paulo riki inatyhymy aõkõ tii rarybemyhýre.

⁴⁶ Paulo Banabe-wana ihärele brebuõlemey raryberenyre: —Juhuu adeereny Deuxu rybe dobbehede. Tahe kaiboho tetyhyynyõtenyte, tai judeukõdu mahädu-ò aroirenkyre. Kaiboho Deuxu rybe terarenyreki, ixi sohojile tahe tetaoõte adeereny aõ aõkõreki. ⁴⁷ Kia Inynyrý bede ywina Wadeereny riwahinyre: —Kai loosõna wesemy

atxikre judeukõdu mahãdu-ò. Kai tarasanary ritýnynykre ibutu inyko-ò. ⁴⁸ Judeukõdu mahãdu kia-ò roholareu, tahe reysarenyre. Deuxu rybe riwowydynyrenyre tai. Tahe rityhynyre, timybo Deuxu juhuu ritare wesele tamyreny umytuedeõna riwahinyremy. ⁴⁹ Inynyrý rybemy kia bede-ki ibutumy relyyre. ⁵⁰ Tahe judeu mahãdu rarybere hãwywihihiký ityhy-ò, tule hãwã wedu-ò. Tai tahe Paulo Banabe-ò òludu sõwemy resere. Tahe isubede-ribi riteònnyrenyre. ⁵¹ Paulo Banabe-wana tawa-ribi bryby riòhòwirenyre tamyreny tiiboho ibinareki. Tahe Ionio hãwã-ò roirenyre. ⁵² Atxiòkia ityhydýýdu mahãdu tahe reysamy rýimyhýre. Deuxu Tyytybytyhy-di týximy ihýre.

14

¹ Ionio hãwã-ò Paulo Banabe-wana rare. Judeu mahãdu dohodýýna heto-ò. Tahe rybe ritýnynyrenyre, tarurumy he relyrenyre. Sõwemy judeu mahãdu, judeukõdu mahãdu-wana rityhynyrenyre ijyy. ² Tahe ijõ judeu mahãduõ rityhynyõre. Ijyy deramy reamyhýre, tule ijõ-ò tule rarybere ityhyñyõkemy. Tahe Paulomy, Banabemy aõ òta òtalemy rarybemyhýrenyre. ³ Ihãrele tahe Paulo Banabe-wana bede nihiký riwyrenyre tai. Tam rybe ritýnyhyy roiremyhý ibrebuõlemy. Inynyrý taruxetõena rybetyhydýýnamy riwiòhenanyre tiiboho bedeòbyna widýýdu renyreki. ⁴ Hãwã mahãdu ritxuare. Ijõ heka judeu wedu mahãdu rityhynymyhýre, ijõ tahe Paulo Banabeboho rityhynymyhýre. ⁵ Judeukõdu mahãdu, judeu mahãdu, tawedureny-wana widee rarybere Paulo

Banabe-wana riòkòròrenykemy tamy mana-di rehurenykremy. ⁶ Tahe tiiboho rexiveryrenyre tahe rihenryrenyre. Tahe ròirenyre Listra hāwā-ò, Debi hāwā-ò, kia Laonia hāwā hāwā-ò rare. Tule rariarenyre kowa bedewo-ki. ⁷ Tahe kowa tiiemy ritŷnyhy roiremyhŷ Rybe tŷmyra wihičy-di.

⁸ Listra hāwā-ki heka hābuō-txi rekoarenyre, itierere heka. Taihyy heka ronymyhŷre. Tuuhyy heka ratohouāmy ijarananyre. ⁹ Tii tahe Paulo rybe-ò roholare. Paulo tamy retehere. Kia tahe Paulo rierryre hābu teytetyhynadire Paulo riteytenykremy. ¹⁰ Tai tahe tamy rarybere tarybe riterenymy: —Myňike, òbitimy. Ta hābu rexiwatxinyre, rariare. ¹¹ Ijohona mahādumy robireu, aõbo Paulo riwinyremy tahe rirajuarare tarybe-di, Laonia rybe-di: —Ka hābu mahādu heka deoxu wesemy idi rexinohōtidŷŷnymyhŷre. Inydeereny deoxu wesemy dobehede. Iumyreny tahe hābu wesemy rare. ¹² Banabe heka, Jupitemy tadeuxurenyniõmy rininire. Paulo tahe ijõnimy, Meuriumy rininirenyre irybe sôwetyhyreki, tii rybedureki. ¹³ Jupite xiwena wydydu horeru bederade-di dehemynyde. Tohodŷŷna heto hāwā ahana ube-ki rŷire. Broreni xiwe wesena tamyreny hāwā mahādu riworonykemy, riwahinykemy. ¹⁴ Kiamy roholareu, Paulo Banabe-wana tatykyreny riykaranyre idi rihurenyre. Tahe ralòmy reare inysôwetyltxi rarybekemy. ¹⁵ Tamy ryryre: — Aõhebo tatŷŷnytenyteri. Jiarŷboho hâbulemy watxirenryrer. Kialem y adeereny rarybewâhâre, Deoxu rybetŷmyra wihičy. Adeuxurenry-di

nohõtirenyõmy. Bedewidýýdu ta mohõtinybenyke. Tii dori benihiký riwinyre, ibutumy biu-ki riwinyre, tahe Deuxutyhy-di mohõtinybenyke. ¹⁶ Ihetxiu Deuxu ibutumy bede bedemy sýdu ririre ixidee wimy aõna aõnamy rotýñykemy. ¹⁷ Urile tahe tamy rexideòsinyre tamy biu riwahinyre taoworumy raratykyemy. Tai tahe kaiboho arýsýna dire, Deuxu debò-ribi, awo-ki eysanadire. ¹⁸ Ihãrele iny tamy xiwe wesena tamy riwahinskyemy ratxireri. Paulo tamyreny rarybere: —Aõkõ, inydeereny bidiwahinyõke.

¹⁹ Iribi tahe judeu mahãdu-ò Atxiòkia-ribi, Ionio-ribi tamyreny raryberenyre Paulo rubudýýmy. Hãwã òtityube-ò Paulo ridyrenyre. Mana-di tamy rehumyhý. Tahe rubu wesemy ririrenyre. ²⁰ Idi tahe ityhydýýduõ tamy wirotyre. Paulo tahe suribi rýire tahe tii-wana nalòde hãwã-ò. Ijõtxu biowamy tahe Banabe-wana Paulo rexitare ijõ hãwã-ò, Debi hãwã-ò. ²¹ Ka hãwã-ki tahe Paulo rybe týmyra wihiký ritýnynyre. Sôwemy tai rityhynyreu, Pauloboho ròòserenyre Listra hãwã-ò, Ionio hãwã-ò, Atxiòkia-ò. ²² Ibutumy hãwã-ki Pauloboho ityhydýýdu mahãdu riwiòhenanyrenyre, tiiboho rityhynyhyymy ratximyhýkemy. Tamyreny rarybere: —Kaiboho aõhõkýmy botýñybenyke, ihãrele malòkemy titxibo Deuxu Iòlò ratximyhýre-ò. ²³ Ibutu ityhydýýdu mahãduy ribi ritamy rýimyhý rarekremy, idinodumy. Matuari mahãdu-ribi tii ritare. Iu ritareu tahe, rexitòenyre Deuxu-ò tule byreõhy y txuõ riwyrenyre. Inynyrý-ò rexitòenyre: —Kia ibutumy aratyhynyreri, tai tahe biywiny my

ahãke. ²⁴⁻²⁵ Pisidia bede-ki rekoamhyhýrenyre Panfilia bede-ò. Kowa-ò Rybewihiký týmyramy relyymy rahudi Peke-ki, Atalia hãwã-ò dobehede. ²⁶ Tai hãwò nihiký welòdi-di rimyrenyre. Tahe Atxiòkia-ò rorore. Kowa-ribi juhuule rybe týmyra wihihiký ijyy-di dòhonyde. Kowa juhuu rexitðenyre tamyreny Deuxu ruxetðena-wana rarekemy. ²⁷ Atxiòkia-ò rehemynyreu, Paulo, ibutumy ityhydýýdu mahãdu ditotynyde. Tai heka tamyreny rarybere iwese Deuxu riwiðhenanyre wese ibutumy iaõmydýýnana-di. Iwese judeukõdu mahãdu rityhynykemy. Deuxu tamy ityhyna ijòtòbòna riraynyre wese. ²⁸ Idi bededýýnana riwynihikýre ityhydýýdu mahãdu-wana.

15

¹ Hãbuõ Judeia mahãduõ ditehemynydenye ta teòsamys ribedeerynyrenyre. Kawese ribedeerynyre: —Moisesi Tyriti bede ywina, notykyresynamy, rityhynyökeki, iny rataõtyhy. ² Iribi tahe Paulo Banabe-wana tamyreny rarybehyy rare. Tai tahe inyõ tamy rarybere Jerusalë matuari mahãdu-ò roirenkyemy aõmydýýnana rexiobitinyrenykemy. Iny witxira-ò Jesuisi erydýýna mahãdu-ò rarybekemy heka tamy, Pauloboho iteòdýýmy rarybere. Tahe ijõ hãbu mahãduõ tule tiiboho-wana riteðnyrenyre. ³ Dýýraximy heka tamy ròirenyre, aõ aõmydýýnabo ratxirerímy wahe. Sôwemy dohodýýna mahãdu ihemy roirenyre urihimyò, tai tahe ririrenyre. Tahe Senisia bede bedemy, Samaria bede bedemy riòhorerenyre. Relyyre judeukõdu mahãdu tule ityhydýýdu mahãdu-ki rýrirerimy.

Tai ibutumy ityhydýýdu mahãdu reysare.

⁴ Tahe ritehemynyrenyre Jerusalẽ-õ. Wihe ritotynyrenyre ityhydýýdu dinodu-wana, tule matuari mahãdu-wana, Jesuisi erydýýdu mahãdu-wana. Tiiboho relyyrenyre aõmybo Deuxu rotýýnyre iyreny-ki, timybo riwiõhenanyré.

⁵ Tahe hãbu mahãduõ tai raremyhý heka. Juhuu heka fariseu mahãdumy ihýre, idi tahe ityhydýýdumy ralore. Imahãdu-ribi ijõ rýire ribedeerynykremy. Tahe rarybere: —Inydeereny kia wese rare. Judeukõdu tyhydýýdu ibutumy notyyresyna-di röhönyke. Tule ibutumy Moisesi bede ywina ibutumy rityhynykemy. Kawesemy tamy ribedeerynyre òbitimy aõkõ watxireri.

⁶ Idi tahe Jesuisi erydýýna, matuari mahãdu-wana wii ributunyre rybe òbitidýýmy.

⁷ Rybe sõwemy rahude tahe, Pedro rýire tamyreny rarybekemy: —Waserioreboho, Deuxu juhu riwatare Rybewihiký rybedumy judeukõdu mahãdu-õ tuu aritýnynykremy, tiiboho tule rityhynyrenykremy. Tai rarewähã. Kaiboho kia ibutumy teerytenyte. ⁸ Iwese inydeereny riwahinyre wese, Deuxu Tyytybytyhy tamyreny tule riwahinyre. Judeukõdu mahãduõ tule ixidee rimykemy. Kia wese tuu riteõsinyre inydeereny. ⁹ Deuxu wiribi lahitzimy aõkõ iny riwinyrenyre. Wiwesehyyle ihýre. Tiiboho inywesele ihýrenyre. Tiiboho rityhynyrenyre, heka irayky rityranyrenykemy ritarenkye.

¹⁰ Kia wese Deuxu teurihitenyteri. Kia bede ywina itxyynautxieheký wesere ityhydýýdu mahãdu tyre-ki tetiditenyteri. Inytybyreny tiu

retyyõre tule inyboho idi retyyõre. ¹¹ Inynyry, ruxetõenale-di iny ritamyhõre. Tule judeukõdu mahãdu kia weselere ritamyhõre.

¹² Tahe aõmy rarybeõhyrenyre. Ibutumy he Paulo Banabeboho rarybereõ, roholarenyre. Tiiboho heka relyyrenyre tule bedeòby wihiikõ aõna aõna-wana Deuxu riwinyremy tadebõ-di wahe. ¹³⁻¹⁴ Iribi tahe rexihurenyreu tasõ, Txiau rÿire rarybekremy: —Waseriõreboho, bodoholabedenykre inihe warybe-ò: —Pedro kõny adeereny rarybere, timybo Deuxu judeukõdu mahãdu roramy rare iny mahãduõ ixidee ritakremy tanityhy-ò. ¹⁵ Kiawesemy he tule ihetxiu Deuxu rybemy rybedu mahãdu riritinyre, kamy wahe: ¹⁶ —Wanyrõ heka rarybera: —Adõõsekre, ixypy ariwynymy aritamadõõnykre aõdohodõõna heto Davi juhuu riwinyre. Idi tahe resere. Ixypy ariwynykre. ¹⁷ Tai tahe judeukõdu mahãdu-ribi iuhe riwaõrykre wamy rityhynykemy. Wanyrõ, Deuxu, kiamy heka tiiboho rarybekre, ibutumy jiarõ retarenyreki. ¹⁸ Kawesemy Wanyrõ tuhyy rarybemy raremyhõ, tule wiji ihõre. ¹⁹ Tai heka kiawidõõmy rakatximyhõrenykre. Tamyreñy rybeõmy rakatximyhõrenyke. Judeukõdu mahãdu Deuxumy rityhynyrenyre, iny bede ywina reny tyhydõõmy tamyreñy rybeõmy. ²⁰ Kialemy heka tamyreñy rakaryberenykre: Suritxoo xiwe-ribi iròdude ròrenyõmy. Tule òta òta òraruna widõõmy, iròdu hälubu-di ròrenyõmy, ihälubu rejuxunyõmyhõre-wana. ²¹ Kiamy heka rakatximyhõrenyke. Moisesi bede ywina-di dori

ibutu hãwã-ki judeu dohodýýna heto-ki rariamy raremyhý. Sabadotxu ihyymy aõkõ kia ritýnynymy raremyhý.

22 Tahe kiamy heka rahõtinyrenyre, Jesuisi erydýýna mahãdu, ibutumy dohodýýna mahãdu-wana, hãbuõ ayreny-ribi rikitakre. Tai Atxiòkia-ò riteònyrenykemy Paulo Banabe-wana. Tahe Judasi ritarenyre tule iniòrysyna Basaba rare. Ijõ tasý Sila inire. Ka hãbuboho ityhydýýdu mahãdu awimy tai raharenyre. **23** Katyyriti tiiboho-wana rakre. Kawesemy tyyriti rare: –Jiarýboho, erydýýna, matuari, seriore mahãdu adeereny rybe wehityhyna rewashinyreri. Ibutumy judeukõdu mahãdu ityhydýýdu-ò ka tyyriti rakre Atxiòkia hãwã-ò, Siria bede-ò, Silia bede-ò. **24** Inyõ rare wayreny-ribi adeereny notykyresymy rybemy. Tai tahe araykyreny riwerydýýnyre. Jiarýboho reteònyrenyõhyre. Kia reerymy watxirenryreri. **25** Tahe wiwesele rahõtinyrenyre riki, hãbubohoõ Paulo Banabe inyluudu-wana reteònyrenyreri. **26** Kia hãbu Paulo Banabe-wana hãwã binahaký-ò roimyhýrenyre Jesuisi Kristu Inynyrõni-di. Ixi-txi rõhõtinyõlere, breamy. **27** Judasi-wana tule adee raryberenykre kia aõmydýýnanamy, katyyriti rewashinyrenyre wese. **28** Kawese inyboho rõhõtinymyhýre, Deuxu Tyytybytyhy dori inyrayky rewiõhenanyre. Kia bede ywinalemy adeereny rarybereri biywinybenykemy. **29** Uritere, suritxoo xiwe-ribi iròdude ròrenyõmy iròdu, ihãlubu-di ròrenyõmy, ihãlubu reduxunyõmyhýre-wana. Tule òta òtana òraruna widýýõmy. Ka bede ywina biywinybenykeki, awimy boibeke. Deuxu

deysana tahe adeereny kanakemy watxiwãhãre.

³⁰ Tahe hãbuõ iny inaubiòwamy Atxiòkia hãwã-ò ròirenyre. Tahe Atxiòkia tyhydýýdu mahãdu ributunyre. Iu tahe tamyreny tyriti riwahinyre.

³¹ Tahe idi rariarenyre, ritýnynymy tamyreny. Ribedeerynyrenyre. Tai tahe reysarenyre.

³² Judasi Silaboho tule Deuxu dee rybeduwihiký roire. Sôwemy dohodýýna-ki seriore mahãdu-wana rohonymyhýre. Tai tahe rirurudýýnymyhýre.

³³ Aõutxumy raroorehenyre, tahe seriore mahãdu tamyreny rarybere: —Bòibenye he ateòdýýdu mahãdu-ò. Biòkeseké wowina-di Jerusalé hãwã-ò.

³⁴ Tahe Sila rôhõtintyre rarikremy Atxiòkia-ki. ³⁵ Tahe Paulo Banabe-wana naride Atxiòkiakile. Inynyrý rybemy rierynanyrenyreri, ritýnynyrenyreri, ijõ serioreõ-wana.

³⁶ Aõutxumy tahe Paulo rarybere Banabe-ò: —Ròkòòsekre kñyhe, ibutumy hãwã hãwã-di tai juhuu Inynyrý rybemy ritýnynymahãreò wahe, rikiwehityhynanykremy timybo ityhydýýdu mahãdu nyimyhýde-ò. ³⁷ Tahe Banabe Joaõ-Marku ridykemy tamy reare. ³⁸ Paulo heka Joaõ-Marku ridyõkemy ratxireri, Panfilia hãwã-ki dori iribirenry rôhonyreki, riwiõhenanyõreki. ³⁹ Marku ridykemy wiwese wesemy aõkõ rôhõtintyrenyre teratyhylemy ratximyhý. Tai tahe wiribi rexihitxinyrenyre, Banabe Paulo-ribi. Banabe Marku ridyra Xibri bedebute-ò, hãwò-di ròira.

⁴⁰ Paulo tahe Sila ridyra. Seriore mahãdu tahe Pauloboho riixitòedýýnyre, Inynyrý ruxetõena tamyreny kanakemy. ⁴¹ Tahe Siria bede werawo-di, Silisia bede werawo-di,

ririranyre dohodýýna mahãdu riwiòhenanykemy,
rirurudýýnymyhykemy.

16

¹ Pauloboho tahe Debi hãwã-ò rehemynyre. Ihyy tahe Listra hãwã-ò rare. Tai tahe Tximòtxi-wana witxi rekoare. Tximòtxise judea tyhydýýduõ rare. Tyby tahe grego mahãduõ rare. ² Listra, Ionio ityhydýýdu seriore Tximòtxi luure. Tximòtximy widee rarybere: —Tii iny hãbu tyhy rare. ³ Tahe Paulo Tximòtxi-wana rakemy rexiywinymy raremyhy. Tahe rexitarenykre kotyreu, Paulo, Tximòtxi notykyresymy riteònyre, kowa judeu mahãdu òraru-ki wahe. Tyby dorihe ibutumy iny rieryre tii grego mahãdu raremy. Notykyresykõmy rake tahe judeu mahãdu dee kia ibinare. ⁴ Iribi tahe ròirenyre hãwã hãwã-di, ityhydýýdu seriore mahãdu ribedeerydýýnykemy, timybo Jerusalẽ mahãdu rôhõtinymyhyremy. ⁵ Tai tahe ibutumy dohodýýna heto mahãdu tii rirurudýýnymyhyre ityhydýýna-di. Tule ijò rityhynymyhyre txuõ txuõlemy ralokemy ityhydýýduõmy rarekemy.

⁶ Pauloboho Asia bede-ò ròirenŷore rybe ritýnnykemy, Deuxu Tyytybytyhy ritirýreki. Tahe Frigia-Alatxia bedemy rekoamyhyrenyre. ⁷ Misia bede-ò rehemynyreu, Bitinia bede-ò ròirenykemy riwisýnyrenyre. Tahe Jesuisi Tyytyby tamy riteònyhyre, ritirýmyhyre. ⁸ Tahe Misia bedemy rekoare, tahe Troaji hãwã-ò robehere. ⁹ Tahe Paulo hãbuõ wesemy robire rasina weselemy. Hãbu, Macedonia bede ludu lamamy rýimyhyò, tuu robire. Tahe hãbu ryrymyhy tamy:

—Manake Macedonia-ò, biwawiòhenanykemy. Kia Paulo rasi-ki tuu robire wese. ¹⁰ Tahe tarasi rahureu, tamyhe wylemy aroikemy watxiwâhârenyre. Jiarý, Luka, Paulo-wana. Deuxu dori inydeereny rarybereri Macedonia-ò ròkòirenkyremy, Rybewehiký rikiubýtýnyrenykemy. Kialemy rökõhõtinyrenykre.

¹¹ Tahe Troaji hâwâ-ribi ròhonyre hâwò yhywydynalaworo-ki. Samotrasia hâwâ-ò imynahyy riòhòrere. Ijõ txu tahe Niapoli hâwâ-ò riòhòreri. ¹² Iribi tahe Filiposi hâwâ-ò roirenyre. Juhuludu hâwâ rare Macedonia bede-ki. Roma hâwâ mahâduõ tule tai rasñymyhyre. Tai txuõ rewyrenyre. ¹³ Sabadotxu tahe hâwâ-ribi reòlonyrenyre bero ijà-ò. Rahõtinyrenyre tai ixitòedýýna-ò rýimyhýremy. Tai tahe hâwyýõ rexibutunymy rýimyhý. Tahe rorokorenyre tamyreny raryberenykemy. ¹⁴ Hâwyýõ Lidia inire, inyrybe-ò tahe roholatyhymyhyre. Tii Txiatira hâwâ luduõ rare. Tii tylýre ijomodure, tule Deuxu tyhydýýdure. Inynyry irayky riywinyre Paulo rybe rityhynykemy. ¹⁵ Tahe ibutumy isýmahâdu-wana riratysebenyre. Tai tahe tamy Lidia rarybere: —Inaanokàbo ityhydýkýdumy watxiwâhâre-wana, wahetoku-kò manakre. Tai tahe iheto-ò ròirenyre irybe-ki.

¹⁶ Aõutxumy tahe riberenyre ixitòedýýna-ò. Itxi rekoarenyre ijadòmaõ-txi, deòdu rare. Iwo-ki tyytybybina ralòmy rýire. Tai ijadòma relyyre inyko aõhebo iny-ò rotýýnykemy. Tai sôwemy nieru ritare tawedu-ò. ¹⁷ Tahe waherenymy dyrymy nade: —Deuxu ibuturatyre rare. Iteòdýkýna mahâdu kia mahâdu rare. Tikiboho rarybemyhyre timybo

iny taòraru-ribi ratakemy. ¹⁸ Tuheka rarybehyy raremyhÿ. Aõutxumy tahe Paulo tai rexirare, tamy ròosemy reare. Rarybere tyytybybina tai ratxireriò: —Jesuisi Kristu nimy iribi arateònykre. Bexitakre. Tahe aõwesele iribi ròhònymy reare.

¹⁹ Iwedu tahe rieryre nieru idi ritaõkre ta rimyrenyre Paulo Sila-wana. Retýhimy rare ywisdidýydu-ò, hãwã elehyna ube-ò.

²⁰ Tahe ijadòma wedu rarybere ywisdidýydu mahãdu-ò: —Kaa judeu mahãdu iny hãwãreny dibinadýñymyhyde. ²¹ Tiiboho iny ribedeerynynyhyre aõ iny bede ywinareny-di aõkõ. Inyboho Roma hãwã mahãdu rare. Tai kia-ki aõhe arotýñnyötyhy. ²² Tai tahe sôwemy iny Paulo Sila radonyre. Ywisididýydu mahãdu tahe ityy ibòrò-ribi ritxuahakÿre idi tahe rityhenemy tuu raòhòtere. ²³ Tuu raòhòtere, tuu raòhòtere, idi tahe ròtenawo-ò idi rehurenyre. Ròtena-di itxeredu-ò rarybere: —Kaa rahenykre-wana, kaile budurukre. ²⁴ Tai rirutere iraru-txi rarutxi-ò iwa ritidire òwòru iwodýñwomy raratyheny.

²⁵ Ruetya tahe Paulo Sila-wana rexitõenymy roimyhÿ Deuxu dee. Ijõ ròtenawoludu mahãdu roholamy rÿimyhÿ tai. ²⁶ Aõwese bede ramytatare. Ròtena ijòtòbôna rirayre hãbu mynyna iribi rejuxunyre. ²⁷ Tai tahe itxeredu ijò iraymy idi retehereu, rexirubunykemy tamaydese ritare. Ròtena woludu mahãdu rahenyramy tii rexinohõtinyra. ²⁸ Paulo tahe tamy ryryre: —Ixirubudýñomyke, kakile watxirenyreri, ibutuhukÿlemy. ²⁹ Itxeredu ryryre loosòna kidiwykemy tahe ralore ramytatamy brebumy. Paulobohoko-ò resere tatiòhomys. ³⁰ Tahe

itxeredu diòlòdýñyde irarutxira-ribi, tamyreny rarybere: —Wanyrýboho timybohe aratamy arýike. Aõhebohe arotýñyke. ³¹ Tahe rirawyonyre: —Inynyrý Jesuisi bityhynykrekile, tarasanamy myikre, asý mahãdu-wana. ³² Tahe tamy Deuxu Rybe-di ritýnydýyre ibutumy isý mahãdu-ò. ³³ Iruule tahe riwisinanyrenyra ibrò wotõmona risuhòra. Idi tahe itxeredu raratysebenyre tasý mahãdu-wana ibutumy. ³⁴ Iribi tahe itxeredu ridyrenyre taheto-ò riroxikemy tahe ibutumy reysanihikýrenyre, Deuxu rityhynyrenyraki.

³⁵ Txu deadeu tahe ywisdidýña dinodu ijõ ywisdidýña mahãdu riteònyre, ròtena-ribi Pauloboho riteònykre. ³⁶ Itxeredu tahe Pauloboho-ò rarybere: —Ywisdidýña mahãdu arateònykremy riwateònyreri. Bòibenye, wowina-di, biòlònybenyke. ³⁷ Paulo tahe rirawyonyre: —Aõkõre, araõtyhy. Jiarýboho Roma hãwãhãký mahãdu kaa watxirenryeri. Tii riwayhytanyrenyra idi ròtenawo-ki riwasñyrenyra. Ywisdidýdu mahãdu wii rotykõhyre riwaròtenyrenyra. Wasimy ka tiu ariòlònyõtyhy. Tiiboho kodoikreule tahe ariòlònykre. Tii he riwaòlòdýñykre. ³⁸ Tahe ywisdidýña mahãdu tawedu-ò rarybere. Tahe tiiboho ruberurenyre Pauloboho Roma hãwã mahãdu roireki wahe. ³⁹ Tai tahe dòidenyde tamyreny, aõwaxina riòlònykremy. Tahe làhàmy tamy rexitòenyre. Tutyhy-ki aõkõ làhà ararutara. Tai riteònyrenyreu, hãwã-ribi rexitarenykemy tamy rexitòenyra. ⁴⁰ Rexitarenyreu, Pauloboho tahe Lidia heto-ò ròösere. Ibutumy ityhydýdu

tahe wii ritotynyre, wii riwiòhenanykemy. Idi tahe riòlònyre kia hawã-ribi.

17

¹⁻² Tiiboho rekoarenyre Afipoli hawãmy, Apòlonia hawãmy tahe rehemynyre Tesalonia hawã-ò. Judeu dohodýyna hetoõ tai rýimyhýreò. Paulo, iwese aõu riwinymyhýre wesele rare tamy. Ralore rybe-di rarybekemy. Inataõ sabadomy tai riraynyre tyyriti ritidýna tamy ritýnynykemy. ³ Rybe hitxina rurukremy tuu relyyre. Tahe Paulo tamyreny ritýnynyre iwese Kristu durudemy idi dexiixixanye rubu-ribi. Kia iny rityhynyra Jesuisi inatyhymy Deuxu deòdýna raré. ⁴ Tahe ijohnadu mahãduõ rityhynyre. Tule ijõ judeukõdu mahãdu rityhynyre. Tule ijõ hawyy wihiķy mahãduõ rityhynyre sôwemy. ⁵ Tahe judeu mahãdu dinodu tuu ròhârumyhýre. Tiiboho tahe hâbu binahaký mahãduõ wii rotyre aõbina ritelenykremy. Tahe ròirenyre Ijasõ heto-ò Pauloboho rimyrenykremy, ywisedýyna-ò idi retýhikremy. ⁶ Tai tahe rahaõhyre tai. Tahe Ijasõ ritarenyre ijõ ityhydýduõ-wana. Tahe ridyrenyre ywisedýyna-ò. Tahe raryberenyre ywisedýdu mahãdu-ò: —Paulo, Silamy urile bede diotanymyhýdenye, aõna aõna binahakýlemy rotýñymyhýre. ⁷ Ijasõ tahe ritirýmyhýre taheto-ki. Tiiboho iny òludu roire. Iny iòlöreny rityhynyôtyhy. Jesuisi ka iòlörenyre. ⁸⁻⁹ Ibutumy iny idi rôhôtinyre, tule ywisedýyna mahãdu rexitõenyre nieru ririkemy. Tai xiery tahe ròhonyke. Tai tahe ririrenyre nieruõ.

10 Kiaru tahe ityhydýýduõ Pauloboho riwiòhenanymy iribi riòlonykemy Bereia hãwã-ò. Tahe rehemyhýreu, dohodýýna-ò ròirenyre. **11** Kia hãwã-ki judeu mahãdu iny awi rare, Tesalonia hãwã mahãdu wese aõkõre. Teysamy tamy roholarenyre. Idi heka rariara Tyyriti-di, òbitimy Paulo rybe aõbo roirerimy rierykemy. **12** Tahe sôwemy judeu iny rityhynyre. Judeukõdu mahãduy-ribi sôwemy rityhynyrenyre, hãwyw wihiķý, hãbu-wana tule rityhynyrenyre. **13** Bereia hãwã-ki Paulo Deuxu rybe ritýnynymy raremy. Judeia mahãdu dinodu Tesalonia hãwã-ki roholareu, tahe doidenyde. Iny sôwe-ò raryberenyre: —Pauloboho bibinadýýnyke. **14** Tahe ityhydýýdu seriore mahãdu aõwesele Paulo riteònnyrenyre ahohokýry-di. Sila, Tximòtxi taile rarire. **15** Hãbuõ rare Paulo-wana Atena hãwã-ò. Iribi tahe dòõsede hãbuõ. Paulo tamy tarybe riwahinyra Tximòtxi Sila-ò, wylemy kanakremy.

16 Paulo Atena hãwã-ki riraoreu, tahe robire suritxoole rityhynymyhýreò. Tai tahe tii rabedewore. **17** Idi tahe Paulo ralore dohodýýna mahãdu heto-ò judeu dee rarybekemy, tule judeukõdu ityhydýýdu dee rarybekemy. Tahe rarybemyhýre txuõ txuõlemy. Tule hãwã ube-ki rarybemyhýre hãwã-di reamyhýre mahãdu-ò. **18** Aõutxumy tahe Epikuriu mahãdu Paulo-txi nadé. Estòiku mahãdu ijõre. Tiiboho, aõbo rybe rare kia erydu roire. Tiiboho he Paulo raujõmorenyre: —Aõmy aõkõ, kiarybedu rarybereri. Ijõ tahe rarybere: —Tii Deuxu týmyramy rarybereri. Paulo dori juhuu Jesuisi ixixanamy relyymy raremyhý. Tai kiamy raryberenyreri. **19** Paulo

tahe ridyrenyre. Tai iny roholamy rýimyhýreò ridyrenyre: —Rybe týmyramy telyymahãtemy inihe bedelyyke wakoren. Tamy kia rarybere.

20 Aõkõre inihe aõna aõnamy tarybemy atxiteri, aõwitxira witxiramy. Tai aroholarenkyemy watxirenryeri. **21** Atena hãwã mahãdu, tule iwitxira bede luduõ tai rasýnomyhýre, aõ týmyraõôle roholarenkyemy ratxirenryeri. **22** Tahe Paulo rýire rybenatya-ki. Rexiõrarunymy rarybere: —Atena hãwã mahãdu, kaiboho Deuxu rybe hyky tahõtynamahãtenye. **23** Jiarý hãwãymy rariamy watxireriu, sõwemy xiwena-di retehera. Ijõ-di kiamy retehera iritina-di: Kaa Deuxu heka inyõ rieryõhyymyhýre. Ka Deuxumy kñy heka akoren y arelyykre, teerymahãtenye-di aõkõ tuu teàlãmahãtenye. **24** Ka Deuxu ibutumy bede riwinyre. Ibutumy tuu rýira tii riwinyre. Tii heka biuwetyy wedu rare, su wedu rare. Aõ hãbu widýyna heto-ki aõkõ tii rasýnomyhýre.

25 Tiu heka tii aõmy reaõtyhy hãbu aõ tamy riwahinyõtyhy. Tule tahe inydee ibutumy aõna aõna riwahinymyhýre, ele wesena, umy, ibutumy inydee riwahinyre. **26** Hãbu sohojiõ-ribi ibutumy iny ròhonyre iriore rioremy bede witxira witxiramy rasýnomy rýirakemy. Urile wiribi rihitxihitxinyre. Tiu tamy riteòsinyre, tikibo rasýnomy rýirakremy. **27** Ibutumy Deuxu raijemyhýkemy, raerykemy. Tii dori irehemy aõkõ ihýre iny-ribi. Iny sohoji sohojiõ-ribi iòhomy ratximyhýre. **28** Deuxu òraru-ki inyboho ibutumy irumy ratximyhýrenyre, ririranymyhýre, ihoõkeki tahe aõ rikiwinyrenyõtyhy. Atyyriti

widýýduõ kiamy rarybere: —Inyboho heka Deuxu riore. ²⁹ Inyboho Deuxu riore rareki, urile nohõtiõmy womati týrýrýy ritxoo wesemy, womatiura wesemy, manaritxoo wesemy Deuxu-di nohõtiõmahãbeny. Hãbu rayky-ribi, hãbu debò Deuxu releremy nohõtiõmahãbeny. ³⁰ Ihetxiu tii Deuxu rieryõhyrenyre. Tai tahe iòrarunareny aõnihikýmy aõkõ Deuxu dee ihýre. Wiji bededýñana tahe, ibutumy taòraru-txi ixi-txi nohõti ijaranamy, tai tahe rabedewomyhýkemy. Kia tahe ibutu iny-ò rarybereri, iny taòraru ririkemy. ³¹ Deuxu Jesuisi riixixanyre rubu-ribi. Tai tahe ibutumy tii rityhynyrenykemy ihýre. Aõtxumy tahe ibutumy iny ywisdýýdumy kanakremy ijýre. Òbitina-di Jesuisi iny ritxuarenykre kia wiribi hitxi hitxina txuu.

³² Paulo Jesuisi ixixanamy rarybereu, inyõ tuu rirajuare. Ijõ tahe rarybere Paulo-ò: —Ijõ txuu arybe ini aroholatyhykemy watxireri. ³³ Idi tahe Paulo rare iribirenky. ³⁴ Ijõ iny tahe Jesuisi rityhynyre, Paulo-ò tahe rixibutunyre. Ijõ Dionisiu inire, Areòpolo heto ube-ki tii iny mahãduõ roholamyhýre. Ijõ, hãwyyõ rityhynyre, Damari inire, tule ijõ mahãduõ rityhynyre.

18

¹ Paulo tahe Atena hãwã-ribi ròhonyre Oritxi hãwã-ò. ² Kia-ki tahe judeu mahãduõ-wana witxi reare. Ini heka Akila inire. Tii Ponto hãwã-ki raumynyre. Urihimyòle Italia bede-ribi dehemynyde. Prisila ihãwyynire. Iòlò Laujiu Roma hãwã-ribi ibutumy judeu mahãdu

diteònyde. Tai heka nadé kaweribi-ò. ³ Paulo iaõmysdýyna rierymyhýre, tyyheto widýy. Tai tahe tiiboho-wana raijoinymyhýre wiwana raaõmysdýrenykemy. ⁴ Sabado txuõ txuõlemy tamy reamyhýre judeu mahãdu dohodýyna heto-ò. Tahe ritohonymyhýre, judeu mahãdu judeukõdu mahãdu tule. Tamy rarybere tii Rybewihiký òbitimy rierykemy.

⁵ Sila tahe Macedonia bedewe-ribi rehemynyre, Tximòtxi-wana. Paulo tai rybe ritñynymyhýhyy raremyhý. Aõu Paulo rarybere: —Inatyhymy Jesuisi Deuxu deòdýyna rare, Kristu rare.

⁶ Katahe judeu mahãdu tamy raykarananymy raremyhý. Aõbinahakýlemy Jesuisimy rarybere. Tahe Paulo tatyy riohowire iixãwidinykemy riteòsinykemy. Tahe tamyreny rarybere: —Jiarý aõkõ bede òrarure. Kai aõraruna-di burukre-wana, ahâluburený waki aõkõ rare, adeereny dori Deuxu rybemy rarybere. Tahe judeukõdu mahãdu-ò sohojile tuu arelyykre. ⁷ Iribi tahe inyõ heto-ò Paulo rare. Txisiu Justu inire. Tii judeukõdu mahãduõ rare, tahe Deuxu rityhynymyhýre. Judeu dohodýyna heto bire-ki iheto rýire. ⁸ Krispu judeu dohodýyna heto weduni rare. Tii tasýreny ibutumy Innyrý rityhynymyhýre. Tule sõwemy Oritxi hâwã mahãdu rityhynymyhýre. Paulo riratysebedýrenyre. ⁹ Paulo tahe rumy rôrõmy roire. Tai tahe rasina wesemy robire. Innyrý tamy narybede: —Brebûõmy, Paulo. Marybeke aõmybo rybemy adee rewahinyré. Rybe týnydýy lau brebuõmy. ¹⁰ Jiarý adi watxiwâhâre urenana. Inyõ adee aõhe rotýnyõtyhy. Sõwemy iny rýire kaki watyhydýydu. Kia Jesuisi tamy rarybere. ¹¹ Tai he

Paulo bede rijere sohoji beòra weeremy tai bede riere. Ribedeernymyhyre Deuxu rybemy.

¹² Roma dinodu týmyraõ ronyre Grecia bede-ki. Ini heka Kalio inire. Dinodumy ronyrau tahe, judeu mahádu wii dote. Wii ritobinyre Paulo dee aõbinabinaháký riwinykremy. Tahe tiiboho Paulo rimyrenyre idi kanakremy ywisdýýdu dinodu-ò. ¹³ Kiamy raryberenyre: —Paulo, Deuxu deàlànamy iny dibedeernymyhyde. Tai bede ywina rityhynyõhyymyhyre. ¹⁴ Tahe Paulo ixideele rarybekemy ratxireri, tahe Kalio judeu mahádu-ò rarybere: —Kia rubudýýdu ada aõ ibinatyhymy ratxikeki, tai idi arohonykre, ariywisdýýnanye. ¹⁵ Tahe aõkõre, urile abede ywina rybedile rarybemyhyre, tai ywisdýýnamy idi araõkre. Kaibohole biywisdýýnanye. ¹⁶ Tahe Kalio ibutumy diteõnyde ywisdýýna hetoube-ribi. ¹⁷ Tai tahe judeu mahádu dohodýýna heto wedu rimyrenyre. Sòteni inire. Tule raòhòterenyre ywisdýýna heto ube-ki. Kalio tahe kia òhòtena-ò aõhe rotýýnyõhyylere.

¹⁸ Oritxi hãwã-ki Paulo rare myhýre sõwemy he tai txu riwyre. Idi tahe seriore mahádu-ò rarybere: —Arakre. Tahe hãwòõ-di he rare, reuròkemy Siria bede-ò. Tahe Prisila Akila-wana tii-wana ròirenyre. Paulo Deuxu-ò rarybere aõmybo rotýýnykremy. Idi tahe rexihumy kia rýire. Tai tahe tarade risyre nohõti ijerana wesemy. Sekrea hãwã-ki tarade risyre. ¹⁹ Tahe ritehemynyre Efesu bede-ò. Prisila Akila-wana ririre. Iribi tahe rare tyyriti ritýnynyremy judeu mahádu dohodýýna heto-ò. ²⁰ Tii mahádu tahe Paulo rexitõenyre tai aõutxumy tai ratxunykemy. Tahe rarikõkemy

ratxireri. ²¹ Karibi ròhònyreu, tamy rarybere: –Deuxudeewikeki, ixby adòòsekre. Efesu-ribi ròhònyreu, yhydynalawòõ rimyre.

²² Ritehemynyre Cesaria bede-ò. Iribi resereu, Jerusalë hâwâ-ò rare. Tahe rarybere riwehityhynanyre dohodýyna mahâdu. Iribi tahe Atxiòkia hâwâ-ò rare. ²³ Tai bededýñana riijere idi tahe rara. Rariamy rare hâwâ hâwâ-di, Alatxia bede-di, Frigia bede-di. Ibutu hâwâ-ki ityhydýýdu rotohodýñnymyhýre, riwiòhenanonymyhýre.

²⁴ Iu tahe inyõ judeu mahâduõ dehemynyde Alexýdria hâwâ-ribi. Apòlo inire. Tii ribedeeryny wihikýmyhýre tyryiti, tarybe-di rotohonymyhýre, Deuxu rybe rieryreki. ²⁵ Inyõ Apòlo riernanyre timybo Inynyrý Jesuisi aõmydýñana raremy. Tai Jesuisimy ribedeerynymy raremyhý, deysanatyhy-di rarybemyhýre. Tii tahe Joaõ ratysebenale rieryre. ²⁶ Apòlo rexidelenymy relyyre judeu mahâdu dohodýyna heto-ki. Prisila Akila-wana tai roholamy ronymyhýre. Idi tahe tiiboho Apòlo ridyrenyre ibutumy Jesuisi aõmydýñananamy tamy ritýnykemy. ²⁷ Iribi tahe Apòlo ratýnykemy rexiwonyre Grecia bedey-ki. Ityhydýýdu seriore tamy rybe riwahinyre, Grecia ludu seriore mahâdu-ò, aõma, riryludunykemy, rehemynykeu. Tahe rehemynyreu, sôwemy riwiòhenanyre kia tyhydýýdu seriore, Deuxu ruxetðena ityhydýýdu mahâdu. ²⁸ Tii dori judeu mahâdu raykyrybe itxýte riwitxiradýñyre iny sôwe hekýy-ki. Rybetyyriti ritina-di riurihimy rarybere iwese Kristu Jesuisi raremyhý wese, Deuxu deòdýña wahe.

19

¹ Apòlo, Oritxi hāwā-ki rareu, Paulo rabedetýinyre kabedey-ki idi rehemynyre Efesu hāwā-ò. Kowa ityhydýýdu mahāduõ-ki he rahare.

² Tamy Paulo ritýýraxinyre: —Tetyhynyteu, Deuxu Tyytybytyhy ixidee aõbo temytenyte. Tahe rirawyònnyre: —Aõkõre he, aõmybotarybeteri. Deuxu Tyytybytyhy reeryõrenyre.

³ Paulo rýýraxire: —Taratysebetenyteu, mobohe tetyhynytenyte. Tahe rirawyònnyrenyre ixityre: —Retyhynyrenyre ibutumy Joaõ Sebedýýdu riwabedeerynyremy. ⁴ Paulo tahe tamyreny ritýnnyre: —Joaõ sebedýýna urihimyõ iwitxi rare. Tii kiawese rybe ritýnnyre: iny taòraru-txi tõhõti reakemy. Tahe Jesuisi Juaõ hewo-ribi kanakreu, tii tahe inatyhymy kanatyhydýýkre. Paulo kia tamyreny rarybere. ⁵ Kia-ò roholareu tahe, ratatysebenyre Inynyry Jesuisi nimy. ⁶ Paulo iratytyre tebò ritidire, tai Deuxu Tyytybytyhy tamyreny ralore. Tahe Deuxu rybemy raryberenyre, tule iwitxira rybemy raryberenyre. ⁷ Waõinatxi reurò hãbumy rýiramay.

⁸ Inataõ ahãdumy Paulo reamy raremyhý judeu dohodýýna heto-ò. Tiemy rarybehyy myhýre, riòbitinymyhýre, Deuxu Iòldnamy ritýnynymyhýre.

⁹ Paulo-ò ijohonaduõ rityhynyõhy myhýre, teramy reamyhýre. Deuxu aõmydýýnanamy ibinamy rarybemyhýrenyre iny sôwey-ki. Tai tahe Paulo rexihitxinyre judeu dohodýýna heto-ribi. Txirano kia tyrriti rybena heto-ò txuõ txuõlemy ralòmyhýre taerydýýna-wana. Tahe rabedeerynymyhýre.

¹⁰ Tahe bede riere inatxi beòramy. Tai tahe

ibutumy iny Asia bede ludu mahãdu Inynyry rybe-ò roholamyhýre, judeu mahãdu, tule judeukõdu mahãdu. ¹¹ Deuxu aõna aõna wiwihiiký riwinyre Paulo debò rihuòtere. ¹² Paulo tykkyre riwyrenyre webinadutyre ritidirenykremy. Tyky òsuróna wesemy ijõmy riwyre. Tai tahe webinadu riteytenymyhýre. Tule tyytybybinahaký iny-ki raremyhýu, aõwesele iribiren y ròhònymy reare tykkyre òraru-ki. ¹³ Ijõ judeu mahãduõ ratýinyre hãwã hãwã-di inyõ ribi tyytybybina ritakemy. Tiiboho tyytybybina riteònkykemy idi ratxireri. Tai tahe Inynyry Jesuisini-di riteònkyre. Kia wesemy rarybere: —Paulo, Jesuisi rybe ritýnynymyhýre, tai Jesuisini òraru-ki iribi bòhònykre. ¹⁴ Debòinatxi seriore kia riwinyre. Sewa tybynire, judeu xiwena widýudu kia wedu tii rare. ¹⁵ Tahe Jesuisi ni-di tyytybybina-ò rarybereu, tyytybybinaõ dirawyónyde: —Jesuisi reeryre, Paulo reeryre, tahe mobo atxiteri. ¹⁶ Tahe hãbu tyytybybina-di ratxirerí, ityrehekýle dexiwatxinyde, rihetenyre, ibutumy riwotõmonyre ityky ritare tai hetowo-ribi hãbu mahãdu tadehekýlemy rahenyre. ¹⁷ Ibutumy Efesu hãwã mahãdu kia rieryrenyre, judeu mahãdu, judeukõdu mahãdu. Tahe ibutumy ruberure, Jesuisi ni nityhydýýhkýmy ini raremyhýki. ¹⁸ Sõwemy ityhydýýdu taõraruren y riixitõedýýnymphýre, dohodýýna mahãduy-ki. ¹⁹ Ijõ ityhydýýdu juhuu tyytybybina rierymyhýrenyre, tiiboho tahe tatyyriti diwyde itxenadýýmy rybetyyriti, òwòruwidýý kia tyyriti. Tahe iny retehemyhýreruki kia tyyriti sõwemy ritoonyre. Idi ibutu tyyriti

juhuu òwy wese inyõ riritinyre. Iòwy tahe 50 mil womati ura nieru juhuu iòwyre. Ihärele tahe idi rahure. ²⁰ Ibutumy kia bede mahãdu Deuxu rybe-di rôhõtinihikýrenyre.

²¹ Idi tahe Paulo tarayky-ki rôhõtinyre: — Judeukõdu mahãdu bede-ò arakremy ixi-di watxiwähäre. Juhuu Jerusalë-ò arakre Macedonia bede-di Akaia bede-di arariamy arakre. Adòòsekreu, tahe Roma hääwä-ò arakre. ²² Tai tahe tawiòhedýýdu Tximòtxi, Erasto-wana Macedonia bede-ò riteònyre. Tai Paulo Asia bede-ki naride. Bededýýnanaõ riwyre.

²³ Kia bededýýnanau aõbina nihiký rýikemy riwisýnyre Deuxury òbitina òraru-ki. ²⁴ Dimitiu heka womati týrýrý ura ritxoo widýýdu rare. Hääwy ritxoo ihääwäreny deuxu rare. Diana inire. Nieru sôwemy ritamy raremy idi riwinymyhyreki. ²⁵ Dimitiu ributunyre ibutumy womati ritxoo widýýdu, tamahãdu-wana. Tamyreng rarybere: —Wanyrýboho adeereny ararybekre. Inyboho nieru ritamyhyrenyre kaa aõmysýdýý-ki. Kia tahe teerytenyte. ²⁶ Paulo rarybemyhyre kaa inywidýýnareny deuxu aõkõ rare. Tai tahe sôwemy iny tamy nariade irybe-di. Efesu hääwä sohojile-ki aõkõ, ibutumy Asia bede-ki irybe rityhynymyhyre. ²⁷ Iny aõmysýdýýna òsana riixãwididýýnykre, ideuxu dohodýýna heto-wana, iny deuxu reny riixãwididýýnykre. Diana inyluure. Kaki sohojile aõkõ inyluure, ibutumy Asia bede-ki, tule bede bede ludu iluu inihikýmy awireki. Paulo heka kia ibutumy rahukre. ²⁸ Kia roholareu tahe, raykarananyrenyre.

Ryryrenyre: —Diana awi rare inydeereny. Tii Efesu hãwã deoxu rare. ²⁹ Rirajuamy rýimyhý hãwã-ki. Hãwã mahãdu, Kaio Aristarku-wana rimyrenyre tahe ridyrenyre butunaube-ò. Tiiboho Paulo týimahãdu rare, Macedonia hãwã mahãdu rare. ³⁰ Tahe Paulo ralòkemy rexiwonyre tatýi mahãduhe-ki, iny sôwey-ki tahe taerydýyna ijoi ritirýre. ³¹ Tule ijõ bededinoduõ, Paulo wiòhedýymy ratxireri. Tai tarybereny Paulo-ò riwahinyre ibutunaube-ò raõkemy, borbunamy roireriki. ³² Tiilemy ijõ rarybemyhýre. Ijõ iwitxiramy rirajuamyhýre. Urile wimy rauriurire. Aõherekibo ibutumy rýirerí, iny rieryõhyre. ³³ Alexýdre iny sôwey-ribi rimyrenyre tahe, idi retýhire, ritamadýýnyre iny rudera-ò. Alexýdre debò riteòsinyre tamahãdumy rarybekemy. ³⁴ Iny sôwemy idi retehereu, judeu mahãduõ raremy rieryreu tahe rirajuatyhyre. Tahe inatxi òramy rirajuahyy rýimyhý: —Diana awi rare. Tii heka Efesu deoxu rare. Kiamy ryryrenyre. ³⁵ Idi tahe hãwã weduõ riixãwididýýnyre. Tahe rarybere: —Hãbu, Efesu hãwã mahãdu. Ka hãwã Diana hãwã rare. Kaki tohodýýna heto reyrubuwãhãrenyre. Kaki biu-ribi mana ritxoo desede. Ibutumy kia reeryrenyre. ³⁶ Kia inatyhy rare. Tai tahe rikiyrymy rokorokorenykre. Aõwesele aõwidýýõmy. ³⁷ Kaa hãbu tedytenyteri. Aõhe rotýýnyõreri. Aõ-di rawasinyõhyreri dohodýýna heto-ribi. Aõbinahaký iny hãwy deoxumy raryberenyõhyreri. ³⁸ Dimitiu tamahãdu-wana aõbo tai reny ibinamy ihýrenykeki, ywisisidýýdu-ò idi rakre. Tiiboho

heka wii ributuny whole rýireri. ³⁹ Ijõ rybe tahe atxibenykeki, ijomadu mahãdu adibutuny whole arybe-ò aroholarenkemy. Iwese inyboho rotýñymyhýre wese arieryrenykre. ⁴⁰ Roma hawã dinodu òsana aõmybo iny whole kanarybekre. Wiji inyboho aõhebo rotýñyrenyrerimy. Aõ kñyhe iò-ki ka wiji jei jei rýireri wahe. Roma hawã dinodu tarybe kidiwahinykre-wana wahe, timy whole warybeõna. ⁴¹ Tahe riixãwididýñyre. Ròosere ibutumy.

20

¹ Kia jei jei rybe rexihureu, Paulo tahe taerydýña mahãdu-ò tarybe riteonyre tiiboho kanakemy. Tahe rakrekou tyremy tamy whole Deuxu rybe-di rotohonyrenyre Deuxudeewimy rierykemy. Idi tahe ritobinyrenyre. Rare heka Macedonia bede-ò. ² Ibutumy titxibo rexitomonymyhý ritohodýñymyhýre ityhydýdu mahãdu-ò. ³ Tahe Akaia bede-ki heka bede riijere inataõ ahãdu. Tahe rexiywiny whole ratximyhý Siria bede-ò rakremy hawò-di ridymyhýredi heka rakremy rexiywinyre. Idi tahe judeu mahãduõ irubudýmy rarybemy nyimyhý. Inyõ Paulo rierydýmy, tai ta Macedonia bede-di ròosere Siria bede-ò rakemy. ⁴ Hâbuõ ramyhýre tii-wana Jerusalë-ò, ta kamahãdu Asia bedeole he roirenre. Sopatu ijõnire, tii heka Bereia hawã mahãdu rare, Biru heka Sopatu tybyni rare. Aristarku ijõre, adelahelýña ijõni rare, tiiboho Tesalonia hawã mahãdu rare. Ijõ Kaio inire, tii Debi hawã mahãdu rare, Tximòtxi ijõ rare. Tule ijõ Asia bede ludu rare, Txitxiò ijõ, Trofimo

ijõre. Rarekie. ⁵ Kiaboho juhutyhy rexiraòmy roirenyre. Paulo riraòmy Troaji hãwã-ki. Tule riwaraokre –Luka jiarý ka tyyriti widýýdure. ⁶ Worana bedehesi ituereu tahe, jiarý Paulo-wana roirenyre heka hãwò-di Filiposi hãwã-ribi. Iruyre txu rýidi tahe rehemynyre. Troaji hãwã-ò. Taita sohoji semanamy rewyrenyre.

⁷ Tahe nobiutxu ityhydýýdu mahãdu iny wi ributunyre, Inynyrý mona, rýsýna-wana tuu rihitxinymy rirýsýkemy. ⁸ Tahe Paulo iu rybe ritýnynyre itxu biòwamy rexiywinymy rýimyhý tahe rakremy. Urile tahe rarybereri hyky tahe ruetya he wihe ritotynymyhýrenyre. Hetoranoa-ki biu-ki rýimyhýre. Kanoõtyhy-ki rabuturenyre. Tiu Paulo rarybemy rarybemy rexihukôhyre, biurasòmy rakreki. Tahe sôwemy heka lamparina rýimyhýre. ⁹ Ronymyhý, moma inire, Otxiu. Aõma-ki ronymyhý, heto janela tyre-ki biu-ki. Ta töhõti rosare, rôrõmy resere. Iribi reare, biuribihikýle resere suò. Rurure. ¹⁰ Tahe Paulo robehemy rare tamy. Tatiowotimy resere weryrybò rimykremy iwetya-ki. Paulo rarybere: –Bedeòtiidýýõmyke irulemy roire. Deuxu ixypy iumy tamy riwahinyre. ¹¹⁻¹² Weryrybòmy irumy robirenyreu tahe, ibutumy reysarenyre. Tai tahe Inynyrý bemona, rýsýna-wana tuu rirýsýrenyre biu-ki wahe. Paulo ixityre rarybere. Txu iòlò iòlòmy rareri-wana tahe rarybere. Tahe Paulo rare. Tatilemy rare Aso hãwã-ò. Tii tamy tarybe ririrehe: –Kowa ayhywydyna lawò arimykre.

¹³ Tahe jiarý, Luka, wamahãdu-wana roirenyre yhywydynalawò-di Aso hãwã-ò Paulo-wana

rekoarenkyemy. ¹⁴ Rehemynyrenyreu tahe, Paulo ralòmy yhywydyna laworo-ki. ¹⁵ Imytxubiòwa tahe Kio hawako-txi rehemynyre. ijõ txu tahe Samosi hawä-ki rehemynyre. Ijõ tahe rehemynyre Mitilene-ò. ¹⁶ Paulo ixitamadýy deramy reare Efesu hawä-ò. Raeleelemy ratximyhý Jerusalë-ò rehemynykemy, aõma, Pentecoste kia judeu worana bedehesi-ò raeelere.

¹⁷ Tahe Miletu hawä-ki rehemynyreu, dohodýna matuari mahädu tamy he rarariowyre tamy rarybekremy hawò-ò kedehemynykemy. Tahe Efesu-ribi ditehemynydeu, kia tamy rarybere: ¹⁸⁻¹⁹ –Tahe ttiemy Asia bede-ki Inynyrý-ò raaõmysýdýyhyy watxiwähäre. Aõmy aõkõ ixidee rahotinywähäre. Rahinymahäre, Inynyrý dee rybe retýnynomahäre. Warube resehyy watxiwähäre. Tai ta brebuna nihiký waumy-di rarewähä. Judeu mahädu heka sôwemy wamy rarybemy riwarubunykemy. Kia ibutumy aõmydýñana teerytenyte. ²⁰ Tiu raberuõhyywähäre Inynyrý nimy rybemy. Ibutumy rarybewähäre iny sôwey-ki tule heto hetowomy relyymahäre. ²¹ Judeu mahädu-ò retýnynyre tule judeukõdu mahädu-ò taòraru ririkemy Deuxu dee taòraru-txi tõhõti reakemy rabedewokemy. Tule Jesuisi Kristu rityhynykemy. ²²⁻²³ Katahe wiji arakre karibi Jerusalë hawä-ò. Deuxu Tyytybytyhy heka wadée dyrymyhýde. Aõhebo arotýñykre, reerykõre. Kiale reerywähäre, aõma, Deuxu Tyytybytyhy wadée rarybemyhýre ibutu hawä-ki, aõma, aõhõkýmy arotýñykre kowa. Rotenawo-ki aroikre. Myle

reeryre. ²⁴ Tiiemy tamy raaõmysýdýýmahãre. Kiale wadee Inynyry Jesuisi rewahinyre urenana. Kia ariwinyõkeki, aõ aõkõ heka jiarý waumy-ki. Tii arelyywähäke inyko-ò rybe týmyra wihiký, timybo Deuxu inyluurennyre. ²⁵ Araernanywýhýrenyre Deuxu Iolõnamy, wamy tahe bobibenyoõtyhy ixityre. Kia reerywähäre. Jiarý tule umyreny arobiõtyhy. ²⁶ Tahe adeereny aõmybo ararybekre. Ryranymy heka watxiwähäre ibutu hälubu-ribi. Kaiboho aðraru-di burubenykeki, jiarý aõkõ tuure. Inyõ wamy rarybeõtyhy aõma Rybewihiký-di jiarý itýnynyõmahãremy. ²⁷ Tiiemy rarybehyy rarewähä ibutumy Deuxu bede ywinamy. ²⁸ Tai tahe ixi-di awimy boibekre. Iwese budoeni itxeredu tamy rýsýna riwahinyre wese, kaiboho ityhydýýdu mahãdu-ò Deuxu rybe tamyreny biwahinybenykre. Deuxu dohodýýna mahãdu tii rare. Jesuisi tahälubu-di tii riwyre. Tai tahe ityhydýýdu mahãdu wiòhedýýdumy kaiboho toite. ²⁹ Karibi arohonykreu, aitxeredu mahãdu kanakre. K reeryre. Adeereny òbitimy aõkõ riernanykre. Tiiboho ahola wesemy ratximyhýrenyre. Iwese budoeni-ò imynymy rösemy ramyhýre wese heka kedehemynykre. ³⁰ Inyõ heka aityhydýýdu seriore yribi iwitxira aõna aõnamy kidiernanymyhykre. Taijoi kididymyhýkre tarybe-ò ijohonamy. ³¹ Tahe bijemy boibekre. Inataõ beòramy awana rarewähä. Kiamy rarybereri, iribi nohõtilosarenymy. Txu-wana, ruwana adirenny ròrenywähäre. Rahinymy heka aðrarurenny-ki watxiwähäre. ³² Tahe ararirenkyre Deuxu-wana

ixi-di he awimy renykre. Tii heka adireny rarekre. Tii tahe nohõtilosarenymy, boibekre Deuxu rybe-di. Tii heka riwiòhenanykre atyhyna raumynykremy. Deuxu riywinyre wahe adee reny aõna aõna wiwihiiký riwahinskyre òbiti mahãdu-wana kia bitabenkyre. ³³ Tiu heka jiarý ijò hãbu-ribi nieru tarasamy rahõtinyõhyymahãre tyy wiwihiiký tarasamy raruõhyymahãre. ³⁴ Tiiemy wadebò-ribi hyy hyy raaõmysõdõõmy rarewähä waaõmydõõnana òwydõõmy. Tule rewiòhenanywähäre tii-wana watxiwähäre mahãdu. Kaiboho teerytenyte kia. ³⁵ Ibutumy rewiòhenanywähäre iaõkõ mahãdu kia heka tuu tabitenyte kia rewinymahãremy. Teerytenyte timybo Jesuisi rarybere: –Biwahinybenyke, kia dori iny-ribi ritamyhýre ratyre awi rare.

³⁶ Tahe rybe-ribi rexihureu, tatiowotimy rotamanyrenyre wiwana rexitõenyrenykremy.

³⁷ Tahe rahinyrenyre, rimiþrenyre tamy wõrenyre, aõna rakreki, kia-ki rexityhenyreri tamyreny.

³⁸ Tiiemy rabedeworenyre tiu tuu robirenymõkremy. Tahe hãworo-ò tiiboho-wana roirenyre.

21

¹ Iribi ròhonyreu tahe, òbitihyy rare Kòsi hãwã-ò. Ijõ txu tahe Rodesi hãwã-ò ritehemynyre. Iribi tahe Patara hãwã-ò ritehemynyrenyre. ² Tai tahe rahare hãwõõ-ki, Senisia hãwã-ò rakremy rexiwinyreri. Roirenyre kia yhywydynalawò-di tahe rorukurenymy ròirenyre tamy. ³ Xibri bedebute weribi-ò reurore, inhywenawe-ribi Siria bede weribi-ò. Tahe ritehemynyre Tiro hãwã-ki. Tai tahe hãwõ-ribi aõna aõna-di rekoarenyre. ⁴ Tamy

roirenyreue tahe, rýýraxirenyre kahãwã ityhydýýdu mahãdumy. Tai raharenyre. Sohoji semanamy bede tiiboho-wana wadirenry rýire. Kiaerydýýna mahãdu heka Paulo dee raryberenyre: —Aõma noõmykre Jerusalẽ-ò. Deuxu Tyytybytyhy tuu tamyreny rarybemyhýre. ⁵ Tahe semana ituereu, diòòsedenyde ixyby hãworo-ò. Ibutumy diberenydenyde ityhydýýdu mahãdu tiiboho-wana ãnyra-ò, hãwy, uladu, ibutumy. Tahe rexitõenyrenyre. ⁶ Ritobinyrenyre tahe, riòòserenyre heto-ò ixyby.

⁷ Idi tahe Tiro hãwã-ribi rare. Tahe Tolimaida hãwã-ki ityhydýýdu mahãdu rerybewãhãrenyre txu sohojilemy bede reijerenyre tai. ⁸ Ijõ txu biòwamy tahe roirenyre Cesaria hãwã-ò. Tahe Filipisõ-ki rasýnyreny Rybewihiký-di týnydýýdusõ-ki wahe. Tii juhuu aõma ityhydýýdu mahãdu wiòhedýýduõ juhutyhy rare. ⁹ Tii heka inaubiòwa iriòre rare. Tahe heridu aõkõ ijadõma mahãdu rare. Ijadõma mahãdu heka Rybewihikýmy rybeduõle rare. ¹⁰ Tahe aõutxu taile watxiwãhãrenyre. Tahe hãbuõ dehemynyde Judeia bede-ribi, moma inire Abusi. Tii tule Deuxu rybe-di rarybemyhýre. ¹¹ Idi tahe nade inyrorarenymy. Tahe rimyre tii Paulo wereysana. Tawahe idile rimyre rexitaare tebò-wana. Idi tahe rarybere: — Deuxu Tyytybytyhy wa kiamy rarybere: —Kia wereysana wedu heka iwese rataataamy rãire wesele heka tule rataataamy rýikre Jerusalẽ-ki judeu mahãdu heka kia riwinykre ta riwahinskyre judeukõdu mahãdu-ò. ¹² Tamy raholarenyreue tahe, raryberenyre Paulo dee raõkremy Jerusalẽ-ò. Jiarýboho raryberenyre tamy tule ijõ tule

tamy raryberenyre. **13** Tahe Paulo rarybere: —Hirenyõmyke, tiwabedewodýýnytenyteri. Rexiywinymy watxireri Jerusalẽ ròtena-ò aralòkemy. Tamy sohojile aõkõ kÿny, tule Deuxu dee wikeki tahe arurukre Inynyrÿni òraru-ki. **14** Timy heka Paulo nohõti rareadýýrenyõke tiiemy tanonanamy rara. Tahe rarybemy rahudi kiamy tarybe-ò resere Deuxudeewilemy rotýýnymy ratxike.

15-16 Iribi tahe iny aõna aõna rexiywinymy Jerusalẽ-ò roirenkykemy. Ijõ ityhydýýduõ Cesaria-ribi iny-wana roirenyre. Tahe retehemynyrenyreu, Menasõ heto-ki rasñyrenykemy ityhydýýdu riwadyrenyre. Menasõ heka juhutyhy ityhydýýdumy ralõmy raremyhÿ. Juhuu tii Xibri bedebute-ki rasñymy raremyhÿ.

17-18 Jerusalẽ ityhydýýdu mahãdu ibutumy awimy riwamyrenyre. Jiarÿ, Luka wahe, Paulo-wana, ijõ ityhydýýdu-wana. Ijõ txu biòwamy tahe Paulo riwadyrenyre Txiaumy robikremy. Tule ijõ Jerusalẽ dohodýýna matuari mahãduõ tai ronyre. **19** Wirirybenymy rahudi tahe, Paulo tamy relyyre aõhebo Deuxu tamy rotýýnyremy. Timybo judeukõdu mahãdu Deuxu rityhynyremy. **20** Kiamy roholareu, Deuxumy reàlarenyre ibrò-ki. Tai tahe inyõ rarybere: —Paulo, sõwemy judeu mahãdu rityhynyre. Kai teeryte, inyseriore, ibutumy judeu mahãdu bede ywina riywinymy ratximyhÿhyy. **21** Inyõ umy rarybere, raroimyhÿre kaki Jerusalẽ-ki. Judeu ityhydýýdu mahãdu-ò rarybere: —Paulo he Moisesi bede ywina-ribi nohõtirosakemy tii riteònyre. Paulo riernynanyreri judeu ityhydýýdu mahãdu-ò kia judeukõduy-ki

rasýnyre mahãdu-ò. Kia inyõ riki rarybere, Paulo uladunotyky resyna riteòdýyõreki riki. ²² Tii kýnyhe roholarenkyre kaò tehemynyterimy. ²³ Tai kiamy rikiwinyrenkyre. Inaubiowa hãbu katxi rare tarade riwysynykremy. Deuxu-ò tarybetyhy riwahinyrenyre, tai tahe tarade riwysynykremy. ²⁴ Kai tule makre iwesele arade riwysynykre Deuxu dohodýyna heto-ò. Tahe iradereny synaòwymy biòwynykre. Tai tahe ibutumy aluukre judeu mahãdu bede ywina tetyhynamahãteki wahe. ²⁵ Aõ inyboho ka judeukõdu mahãdu. Ka bede ywinaõ rityhynykemy aõkõ tuu iny ratxirenyre. Kaa adeereny tuu rarybewähärele rityhynyrenkykemy: —Ka aõma rýsýna ritxoo rýsýnamy iwahidýýnalemy irýsýõmy, tule iròdude ihälubu ijieradýýreri, uritere irýsýõmy, tule òta òta òraru widýýõmy. ²⁶ Tai tahe Paulo rarybere: —Hýde, tii ariwinskyre. Tahe Paulo rare Deuxu dohodýyna heto-ò kia hãbuõ-wana. Tahe ibutumy iny rieryre xiwenaõ riwinykre wahe, tamy dori raryberenyre.

²⁷ Tahe debòinatxi reurò txu-di riwinykremy. Idi ka debòinatxi reurò txu rexihudi tahe iòhòmy. Tahe Asia bede ludu judeu mahãduõ tuu robira. Tiiboho iny-ò rarybere Paulo rimykremy. ²⁸ Sõwemy iny tamy wi rotyre Paulo òludumy. Tiiboho kiamy rirajuarenyre: —Haeli mahãdu, wylemy bodoike. Biwawiòhenanybenyke. Ka hãbu ratxireri iny bede ywinareny òludumy ritýnynymy rýimyhýre. Iny dee narybemyhýde judeu mahãdu bede ywina rityhynyõkemy, tule iny Deuxu dohodýyna hetomy, judeukõdu kawo-ò

didyde tai tuu ribinadýñyreri. ²⁹ Juhuu tahe ijõmy robire hãbuõmy hãwãhãký-ki Paulo-wana ratxirerimy. Trofimo inire. Tii heka Efesu hãwã mahãduõ ityhydýõduõ rare, judeukõdu mahãdu aõkõ tii ihýre. Tahe judeu mahãdu rõhõtinyre Paulo dohodýñahetowo-ò Trofimo ridyramy. Tahe Paulo ridyõlere. ³⁰ Tahe sõwemy iny rakyarananyre tamy, aõma kia hãwã hãkýludu mahãdu. Sõwemy iny rarybemy rýimyhý, rajeijeimy rýimyhý. Paulo tahe retýhirenyre dohodýña hetowo-ribi, ijótòbóna riratòbónyre. ³¹ Tahe rirubunykemy ritelenyre heka. Tahe soldado dinodu tyhy roholare aõma ibutumy Jerusalẽ hãwã-ki jei jei-di rýireri. ³² Tai tahe soldado tawedu diteõnyde kia tai jei jei mahãdu rýireriò. Tahe soldado robirenryau, riixãwidinyrenyre, Paulo õhòtedýõ-ribi. ³³ Kia soldado wedu tyhy Paulo mynymy riteõnyre. Tahe ritaataarenyre womati reroti-di. Tahe rexitõenyre kia inydee mobo he ratxireri. Aõhebo he tii rotýñyrerimy. ³⁴ Ijõ heka iwitxiramy rarybemyhýre, ijõ tiilemy rarybere. Tai tahe soldado dinodu bede rieryõhyra timyre bomy, ibutumy iny rirajuariki. Tahe ridykemy riteõnyre. Tahe soldado heto-ò Paulo-di roiremyre. ³⁵ Ryòwõna-di rotuòraru tahe, hãwã mahãdu aõkõre he reburera. Soldado mahãdu Paulo taaxiò tyre ritidimy idi rara iny rimyheny. ³⁶ Iny he rirajuamy rarybemyhýre: —Bidybenyke, birubunybenyke wahe. Myhe soldado mahãdu hewomy rirahumyhýre.

³⁷ Tahe rirõnykremy roirau tahe, Paulo soldado dinodu-ò rarybera: —Adee inihe wanyrý,

ararybekemy watxireri. Tahe soldado dinodu ritýraxyinyre: —Kai aõbo kreku mahãdu rybe teeryte. ³⁸ Kai jiarý araeryre. Kai Egito mahãdu dinoduõ tate, ibutudýdu wedu tate. Kai 4000 iny aõbina widýdu tedyte bederahy-ò. ³⁹ Aõkõre, Paulo dirawyonyde, tii aõkõ watxire. Jiarý Roma hãwã mahãdu tyhyre jiarý rare. Wahãwã, Tarso hãwã rare, hãwã riore aõkõ Silisia bede-ki. Judeu mahãdu tule jiarý rare. Kaki iny mahãdu-ò ararybekemy watxiwãhãre. ⁴⁰ Tahe soldado Paulo — ò rarybere: —Tahe marybeke. Tahe lamamy rýire inydee rarybekemy. Paulo tebò riteòsinyre riijohonadýnykemy. Tai ibutumy iny riyrymy rýirenyre. Judeu mahãdu rybe-di tamyreny rarybere.

22

¹ Kawese Paulo tamyreny rarybere: — Waseriõre, waluuboho, wabededýnanamy adee arelyykre. Wamy boholatyhyke.

² Judeu mahãdu rybe-ò roholareu tahe, riyrytyhymy rorukurenre. Tii heka rarybere: — Jiarý judeu mahãdu jiarý rare. Raumynyre Tarso hãwã-ki. Kia Silisia bede-ki rare.

³ Kaki Jerusalõ-ki ratyyritinymy rarewãhã, Kamalie ninadu tyyritina-ki. Ibutu Judeu mahãdu bede ywina bede reeryre Kamalie-wana. Ibutumy Moisesi bede ywina-di riwaerynanyhýre. Tii tahe reywinywãhãre, retyhynytyhywýhýre. Ibutumy Deuxu bede ywina ariywinskykemy ixi-di rahõtinywãhãre iwese wiji iwidýmy tarutenyteri wesele wahe. ⁴ Jiarý ka ityhydýdu mahãdu aõhõkõmy rotýñymyhyremy reteòwãhãre ihyle

ijõ rubudýýmy reteònywâhâre. Hâbu hâwy-wana reròtenywâhâre ròtenawo-ò. ⁵ Waaõmydýýnanamy bierybenykre-wana, tamy marybeke dohodýýna wedu-ò, matuari mahâdu-ò. Dohodýýna wedu tyyriti rewyre Damasu hâwâh dohodýýna heto-ò. Tai tahe tyyriti-di risýnyre ibutumy ityhydýýdu mahâdu aõhôkýmy rotýýnykemy, tule womati reroti-di rataataakemy Jerusalë-ò kididykemy.

⁶⁻⁷ Iòhòmy txutyemy ijjira-ò, Damasu hâwâry-ki watxiwâhâ. Tahe loosòna itýnyhýkýmy wadee dehemynyde. Bedetxile resere. Tahe rybeõ raholare: —Salu, Salu, aõherekiwexe aõbina binahakýle wadee tadiwinymahâte. ⁸ Tahe jiarý rarybere. Mowexe wadee rarybereri, Wanyrý. Tii rarybere: —Jiarý Nazare ludu watxireri, Jesuisi. Kai aõbina binale wadee tadiwinymahâte. ⁹ Hâbu wawana rýimyhý, aõ rieryõhyre aõmybo wadee rarybemyhýre tahe loosónamy he robirenyre. ¹⁰ Tai tahe rarybere jiarý: —Aõwexe ariwinykre, Wanyrý. Rarybere: —Myike wahe, make Damasu hâwâ-ò. Tai tahe inyõ adee kanarybeke aõbo biwinykremy. ¹¹ Tai tahe rabiõmy rãiwâhâ kia loosòna ritýrýhýkýreki. Tai wabiòwa ryy wadee ritýnynyre wadebò-ki riwamymy Damasu-ò arehemynykemy. ¹² Tai tahe hâbuõ wadee rehemynyre, Ananiamy ninadu. Tii heka Deuxu tyhydýýduõ rare, bede ywina rityhynymyhýre, ibutumy Judeia mahâdu, Damasu hâwâ-ki heka tuure. ¹³ Tii tahe wadee rarybere: —Waseriore, Salu, aruebimyke ixityre bobikemy. Aõwesele tahe rabimy reare. Ananiamy rabire. ¹⁴ Tahe ixityre wadee narybede: —Inytyby Deuxu juhuu aratare, aõbo tamywimy bierykemy.

Tule Jesuisimy bobikemy, Deuxu òbiti hãbu. Tule boholakemy aõbo tii adee kanarybekeò.

15 Tai tahe biwykre irybewihiký tãmyra ibutu bede bede iny-ò. Belyke timybo taholatomy, tabitemy. **16** Tai tahe rooreheõmykre. Wijile makre maratysebekre. Aòraru-ribi yrahakýlemy mabekre, Wanyrýnimy tetyhyntyte xiery. **17-18** Idi tahe Jerusalë-ò rehemynyreu wahe, aõutxumy ixitðenymy rarewýhý Deuxu dohodýyna heto-ki. Tai raholarerasina wese-ki aõma Deuxu wadée rarybererimy: —Wylemy bòhonykre Jerusalë-ribi. Warybemy tamy marybekre, rityhyntyrenyôtyhy.

19 Tahe Innyry-ò rarybere: —Ibutumy hãwã-ki aityhydýýdu mahãdu rehãtenyre, rewotomonyre, reròtedýýnyre. Ibutumy kaki kia rierymy roimyhýre. **20** Arybe tãnydýýdu rirubunyre, moma Estevaõ, jiarý taile watxiwãhãre. Rewiòhenanywýhý irubudýýdu mahãdu tyy reyrubunyre aõma mana-di rihurenyre wahe.

21 Tahe Deuxu wadée rarybere: —Bòhonyke wa Jerusalë-ribi. Irehetyhymy arateòkre judeukõdu mahãdu-ò. Kia Paulo tamyreny rarybere.

22 Tahe kia iny roholamy rýimyhýre kia Paulo iximy relyyreò. Tahe raykarananymy ryryre: —Bidyke karibi ahana-ò, birubunyke. Irumy rareõkre idi watxiwãhãrenyre. **23** Tatyky riohowire, brybysi-di biu-txi rehure, ryrymyhýrenyre. **24** Soldado dinodu tahe riteònyre iwo-ò ridyrenykemy awaru òhòtenahãký-di tuu raòhòtekemy. Soldado dinodu rierykemy ratxireri aõhererekibo iny tamy rakyarananyraki wahe. Tii rarybekre òsana tuu raòhòtekeki.

Kia soldado dinodu rõhõtinyre. ²⁵ Tahe Paulo ritaataarenyre. Imy rahudi tahe Paulo rarybere soldado dinodu-ò: —Jiarý Roma hãwã mahãduõ rare. Wamy maõhòtebenyõtyhy, aywisidýyna mahãdu wadee roholaõre tebutunyõteki. Kia riwadýkõkemy roimy rare. Abede ywinarený adee rarybere kia widýyõmy. ²⁶ Tai tahe kia soldado dinodu tadinodu-ò rare. Tahe tamy rarybere: —Kowa hãbu, Roma hãwã mahãduõ rare. Tai tahe aõbina bina tamy iwidýyõmy. ²⁷ Kia roholareu, tii rara Paulo-ò tamy rýraxikemy: —Inatyhybe Roma hãwã mahãduõ aõbo atxiteri. Paulo tahe narybede: —Kohe, jiarý, kia mahãduõ watxireri. ²⁸ Tai tahe soldado dinodu narybede: —Jiarý tule watxireri. Nieru sõwe-di reòwynyre tuu aronykremy. Tahe Paulo rirawyònyre: —Jiarý tiu kia watxireri. Waha dori Roma mahãduõ raremyhý. ²⁹ Tai he soldado mahãdu iribi ròhonyre aõwesele tii Roma mahãdu ratxire riki. Soldado dinodu tule ruberure tii dori rataataamy riteònyreki.

³⁰ Txu biòwamy ritare ròtena-ribi ròhonykemy. Judeu xiwe wahidýyna dinodu inyõ ributunyre ywisidýdu mahãdu-wana. Tahe Paulo ridyre tamy. Tii dori rierykremy ratxireri aõhererekibo judeu mahãdu Paulo deramy rýrireri.

23

¹ Paulo tamyreny retehere, dinodu mahãdu-ò wahe. Tahe rarybere: —Waseriòreboho, Deuxudile watximy ramahãre. Tiiemy aõbina binamy aõkõ watxireri, tamy iluuna-di tyhy watxiwãhãre. ² Anania hãbu-ò rarybere, iòhòmy Paulo-ribi

rýireriò: —Iry-ò bihetenybenyke. ³ Paulo tahe tamy narybede: —Kai wa aõ aõkõ tate. Hetotira ura wese tate, awo arayky isuisure. Waywisidýýdu wesemy talòmy atxiteri, tahe wahetedýýmy tarybeta. Kia bede ywina rarybera wesemy aõkõ tewisýnyteri. ⁴ Tahe iòhòmy Paulo-ribi rýireri, tamy rarybere: —Kia wesemy rybeõmy Deuxu xiwe wahidýýdu wedu-ò. ⁵ Tahe Paulo rarybere: —Aõkõre, reeryõhyre aõxiwe wedubo ratxirerí. Tyyriti kiamy rarybemyhýre: Tiu riki wedumy aõmy rybebinamy aõkõke. ⁶ Idi tahe Paulo rexierymy resere. Tahe ixidee rôhõtinyre. Ka iny sôweyre fariseu mahãdu heka rare. Iyrejura tasý saduseu mahãdu rare. Tai tahe Paulo ryryre: —Waseriore mahãdu, jiarý fariseu mahãduõ rare. Waha, wylabieboho ibutumy fariseu roire. Rubu-ribi ixixana retyhynywähäre. Tai tyhy tahe kia-ò, ywisdidýýdu-ò wiji diwadyde. ⁷ Imy rahudi tahe fariseu mahãdu saduseu mahãdu-wana wiribi rihtxinyre. ⁸ Saduseu dori rubu-ribi ixixana rityhynyõhyymyhyrenyre, tule źju, tyytyby-wana rityhynyõre. Fariseu mahãdu tahe, kia ibutumy rityhynymyhyre. ⁹ Tai tahe sôwemy rajei jeimy rýimyhý. Tahe fariseuõ rarybere Paulo òbitimy ratximyhý. Aõ teòsamý tai tuu arobirenkye kýnyhe aõkõre. Žjuõ òsana tamy rarybera ada tyytyby aõbo. ¹⁰ Tai ta tarurutyhymy ryryrenyre. Tai tahe soldado dinodu ruberure aõma Paulo riykaykaketxi roholare. Tai rarybere tamy: —Iribi bitake, idi boibenyke ixyby soldado heto-ò.

¹¹ Rumy tahe Paulo weribi Inynyrý tamy

narybede: —Brebuõmy aõ-di nohõtiõmyke ixi-di. Iwese kaki Jerusalẽ hãwã-ki wamy tarybete wesele heka Roma hãwã-ki wamy marybekre.

¹²⁻¹³ Tahe biurasòtxu he judeu mahãduõ wi doteide Paulo rubudýymy. Iny inatxiwa ituemy hãbu kia wese raryberenyre: Rikiroxirenyõtyhy bemy rikiõrenyõtyhy. Paulo rurukeki xiery ta rikiroxirenykre. ¹⁴ Tahe xiwe wedu mahãdu-ò tiiboho roirenyre. Judeu matuari mahãdu-ò tule kia ibutumy relyyrenyre iwese Paulo rubudýymy ratxireri wese. ¹⁵ Tule tamyreny rarybere: —Kaiboho ixityre marybebenyke soldado dinodu-ò manakremy Paulo-di ywisidýýdu-ò. Tamy dýýraximy idi ratxireri tiiboho röhõtinykre. Tai tahe ry kana-ò rearaki tahe ijoí rikirubunykre. Kia judeu mahãdu xiwe wedu-ò rarybere. ¹⁶ Tahe Paulo seriõre woludu, ilana rubudýymy rarybereò roholare. Tahe ralore soldado heto-ò tahe tuu Pauloko relyykemy. Tahe relyyre. ¹⁷ Kia roholamy rahudi ta Paulo rariòwyre soldado dinodu tamy kanalokremy. Kiamy rarybere: —Ka weryry bidykre adinodutyhy-ò, aõma, ijyy-di ratxirerimy tamy relyykremy. ¹⁸ Tahe ridyre soldado dinodu tyhy-ò tahe rarybere: —Paulo kýny ka weryry-di riwateònnyrerí aõmybo ako relyykremy. ¹⁹ Tahe dinodu weryry axiò iyre ribi rimyre, tahe iny-ribi rirehenyre rarybekemy: —Aõbo wexe wako belyykre, weryry. Tahe relyyre: ²⁰ —Wylana Paulo ridykremy judeu mahãdu adee rexítöenykremy ratxirenyre. Tiiboho adee raryberenykre: —Rikitýýraxinykre ijõ aõmydýýnana. ²¹ Uritere tamy boholaõkre, weryry rarybere, idyõmykre tamy.

Hãwã mahãdu sôwere rexiwòmy rýikre, iny inatxi wa itue hãbumy, wylana rubudýýmy. Tii ruruõkeki, riroxiõtyhy, bemy riõõtyhy. Kiawese ka hãbu mahãdu rarybemy ramyhýre. Ahana òsana inyõ rýireri wylana ridykremy adee kedexitòdenykre. Wylana òludu tahe ryijàti-ki rexiwòmy rýireri.

²² Tai soldado dinodutyhy weryry-ò rarybere: –Uritere inyõ ierysyõmykre wadee tuu telyyteri.

²³ Tahe inatxi soldado dinodu rarariòwyre, tahe tamy rarybere soldado dinodu tyhy: –Aõma, 200 soldado widotykre inataõ òra txu dòhony-ribi, ijõ 70 soldado awarutyre-ki, ijõ 200 soldado tõnori-di.

²⁴ Kia ibutu-wana Paulo bidybenykre awarutyre-ki Cesaria hãwã-ò. Biyrubunymy boibenyke Feli, kia bededinodu-ò.

²⁵ Tahe tyyriti riwinyre kia wese:

²⁶ –Jiarý Laujiu Lucio, warybe reritinyreri. Warybe wehityhyna rewahinyreri Feli-ò, Wanyrýtyhy, bede dinodu-ò rewahinyre.

²⁷ ²⁸ Hãbuõ adee reteõnyreri. Tii judeu mahãdu rimyre tahe rirubudýýmy riwisýnyre. Tahe soldado reteõnyre ritakremy rubu-ribi, tii Roma hãwã mahãdumy rareki.

²⁹ Redyra heka ywisdidýýna mahãdu-ò. Aõhererekibo rimyrenyremy arierykemy.

³⁰ ³¹ Tabede ywina òrarukile teramy tamy reare, kia reerymy rawãhäre. Iny bede ywina òraru-ki aõ aõkõ tii riwinyre. Tai rurukemy aõkõ idi rewisýnyre.

Judeu mahãdu rarybemy ramyhýre irubudýýmy. Kiamy raholareu tahe, adee reteõnykemy resere. Tule irubudýýmy rõhõtinyra mahãdu adee rarybekemy reteõnyre. Tiiboho aõbo raremy rarybekre. My kie warybe rewahinyre.

³¹ Idi tahe soldado mahãdu Paulo ridyre, iwese idinodu riteònyre wese. Rudile ridyre Atxipatxi hãwã-ò. ³² Tahe biurasòtxumy taheatilemy rare mahãdu ròòsere soldado heto-ò. Ijõ soldado awarutyre ludu Paulo iridyre Sesaria-ò. ³³ Tahe rehemynyre Cesaria hãwã-ki. Rare he bede dinodu-ò. Paulo tamy riwahinyre tyyriti-wana. ³⁴ Kia tyyriti-di tii rariareu tahe, tamy ritýraxyinyre: —Tiribibo tate Paulo. Tahe Paulo dirawyonyde: —Jiarý, Silisia hãwã mahãdu rare. ³⁵ Tahe bede dinodu narybede: —Kaa hãbu mahãdu wii kodotykreu, kedehemynykreu, aroholakre inihe arybe-ò. Tahe iyrubudýy idi risýnyre Herodi ywsidýyna heto-ò, Pretòriu ninadu-ò.

24

¹ Iruyre txu reare rexihudi tahe, Anania, xiwena wedu tyhy, judeu mahãdu matuari-wana rehemynyre, ywsidýyna mahãduõ-wana rehemynyre, moma, Tertuliu inire. Paulomy aõbinabinahãký rybemy rareri bede dinodu-ò. ² Tahe Paulo didyde. Tertuliu rarybere Paulomy. Awiõmy rybe tahe ròhonyre. Juhuu Feli-ò rarybere: —Kai Wanyrý tyhy, awihyymy heka atximahãte Wadeereny. Tiiemy bede ywina inydee tewahinymahãte. Ibutumy iny bede hãwã hãwã-ki iny tewiòhenanymahãte. ³ Tai tahe omy reàlâtahymy he watxiwãhãre. Urihimyòle adee Paulo aõmydýñanamy ararybekre. ⁴ Txioi inihe làhà, boholabeny. ⁵ Tiiemy jei jeihyy ratximyhýre Paulo òraru-ki. Tiiemy judeu mahãdu, my heka rarybehyy ratximyhýre. Tii Nazare

hãwã dohodýyna mahãduõ rare, kia weduõ rare. Tii Jesuisi rityhynyre. ⁶⁻⁷ Aõkõre, iny Deuxu dohodýyna heto ribinadýnyre, brebuna rýrirerimy ihýre Paulo òraru-ki. Remyrenyre tahe, ywisidýymy watxiwãhãre iny bede ywinarený rarybere wesemy. Tahe aõkõre, Lisiu soldado dinodu tyhy ritare iny-ribi wotõmona-di. ⁸ Tahe inydee rarybere: —Boibenykre Feli-ò. Tii adee roholakre. Kia tahe Lisiu rarybere. Tahe jiarý tule rarybere. Boibenyke Paulo dýýraximy kia inatyhy aõbo ada aõkõre aõbo. Tertuliu kia ibutumy rarybere. ⁹ Ijõ judeu mahãduõ rarybere: —Kia inatyhy ibutumy inatyhyle ratxireri, aõmybo Tertuliu raryberemy.

10-11 Tahe bede dinodu Paulo-ò riteòsinyre rýikemy, rarybekemy. Paulo tahe tamy rarybere: —Wanyrý bede dinodu tyhy, sõwe beõra aõmydýynana-di ywisidýyna-di atximahãte. Jiarý kia reeryre. Tai reysawãhãre adee ararybekremy. Waõ inatxi reuròtxumy heka Jerusalẽ-ò adehemynyde. Iny-ò bitýýraxinykeki, wylemy ka bieryke inatyhy raremy. Jiarý Deuxu dohodýyna heto-ò rehemynyre Deuxu reàlakemy. **12** Tiu heka jei jei rewinyõhyywãhãre dohodýynaõ-ki aõkõ, hãwãy-ki aõkõ. **13** Aõmybo wamy rarybemy rýrireri heka, aõ inatyhy aõkõ. **14** Sohoji aõmydýynanamy tahe akorený arelyykre, inatyhy rare. Retyhynywãhãre heka aõbo Jesuisi riernynamyhyremy. Tiiboho watyhydýyna rininirenyre dohodýyna mahãdu iwitxira. Kia hãbu rityhynymyhyre wesele jiarý tule Deuxu inytyby retyhynymyhyre.

Ibutumy bede ywina tyyriti-ki riritinymy rýimyhýremy retyhynywähäre. ¹⁵ Iny, òrarudu mahädu, ityhydýýdu mahädu kedeixixakremy rubu-ribi. Kia retyhynywähäre. ¹⁶ Tiu ibutumy òbiti widýýmy raruwähäre. Deuxu-txi tule ibutu häbu rue-ki. ¹⁷ Jerusalë-ribi rarewähäu, tiwese beòra rewyre tahe ixypyby dòòsede Jerusalë-ò aõkõ mahädu wahidýýna wesemy ariwahinykremy xiwena wese Deuxu-ò. ¹⁸ Deuxu dohodýýna heto-ki watxiwähä, òbitimy räire, ibutu bede ywina reywinymy rawähäre. Tahe waxiwena-di waòludu wamy robire. Iny sôwemy weroram y watxiwähä. Rybe jei jei rarybeõhyre. Tahe Asia bede judeu mahädu tai rýimyhý. Tiibohole rybe jei jei riwinymyhýrenyre. ¹⁹ Wamy aõmydýýnana rarybekremy ijõdikeki, rokoholakre. Kaki aõkõ ratximyhýrenyre. ²⁰ Aõbo waki teòsam y rahare ywisisidýýna mahädu-ko räireu, tamy rokoholakre. ²¹ Sohoji aõmydýýnanalemy rarybere teòsam. Kiamy rarybere: —Retyhynyre rubu ixypyby kedexixakre. Tai ywisisidýýna mahäduko-ki watxiwähä.

²² Feli bede dinodu rierymy ratxireri aõmybo ityhydýýdu mahädu rityhynyre. Tai rarybere judeu mahädu-ò: —Lisiu, aõma, soldado dinodu tyhy rehemynyre, bede rikierydýýnanykre. ²³ Tahe Paulo ròtena heto wese-ò ratximyhýreki, riòòsedýýnyre. Ta rarybere he soldado dinodu-ò: —Ywimy idi ratximyhýkemy. Tule rarybere: —Iò ixinamy terina mahädu iroramy kanakre. Ixinamy uriõnomy tamy kidiwahinykre awityhy roimyhýkemy.

²⁴ Iribi nade Feli tahãwyy-wana Drusila. Ihãwyy

heka judeu mahãduõ rare. Riteònnyre Paulo-ò tamy kanakremy, tamy kanarybekremy. Paulo rarybere tamy: —Jesuisi Kristu kia tyhydýñnamy. Tii òbiti-di iny röhötinykemy tule ywisidýña txumy Deuxu kanakremy ritýnnyre. ²⁵ Tahe Feli ruberure. Makre, tamy rarybere, aõwaxiny tiubo wabededýñnana-di my kãnyikreu, ixypy adee ararãriowykre. ²⁶ Tule Feli ijõ nieru Paulo-ribi ritakemy ratxireri, tai rarariowyre ijõtxu ijõtxu tii-wana rarybekremy. ²⁷ Inatxi beòramy bede idi rýire. Iwitxira bede dinodu ralore Feli deròwy. Porsiu Festu inire. Feli tahe judeu mahãdu tuure tamyreny aõõ riwinykemy ratxireri tahe Paulo ririre ròtenawo-ki.

25

¹ Cesaria hãwã-ki bede dinodu týmyraõ ronyre. Festu inire. Inataõ txu-di tahe iribi röhönyre Jerusalẽ-ò rakemy. ² Tahe xiwe dinoduõ, judeu mahãdu dinoduõ tamy rarybere Paulo aõmydýñnanamy. ³ Tamy rexitðenyre Paulo-di wylemy kanakremy. Kiamy heka rexinohõtidýñnyre ryrowetya-ki rirubunyrenykremy. ⁴ Aõkõre, Paulo ratxirekre Sesaria-ki, Festu rarybere, jiary tahe aròòsekre ele elemy kowa-ò. Kaiboho adinodu mahãdu wadi roikre kowa-ò. Rokoholarenykremy ywisidýña-ò. ⁵ Tule kaiboho aõrybedikeki, Paulomy, kowa-ò rarybekremy.

⁶ Iribi tahe debòwiò txu òsýny txu idi rýidi tahe ixypy Festu dòòsede Cesaria-ò. Irootxu tahe Paulo ywisidýña röhönyre. Tahe Paulo ridykemy riteònnyre ywisidýña butuna-ò. ⁷ Tahe

judeu ywisdýýna mahãdu heka sõwemy tuu aõbina binahakýmy Paulomy rarybemyhýre, Jerusalẽ-ribi rehemynyreu. Aõ inatyhymy aõkõ. ⁸ Paulo tahe rexitxiõnyre: —Jiarý kýny kia-di aõkõ watxiwähäre. Tii rarybere: — Tiu heka judeu mahãdu bede ywina ratyre aõna aõnamy ratýykõre. Tiu heka Deuxu dohodýýna hetomy rewinyowähäre, tiu Roma dinodu bede ywina ratyre aõhe ratýýnyowähäre. ⁹ Idi tahe Festu rýýraxire Paulo-ò: —Kawexe texiywiny my atxiteri Jerusalẽ-ò makremy. Kowa ywisdýýna ariwinykemy adee roholakremy. Kiamy Festu rarybere aõwiwhikýmy riwinykemy ratxireri judeu mahãdu dee. ¹⁰ Tahe Paulo rirawyonyre: —Aõkõre, arakre he Iòlò tyhyòhòkýle arehemynykre. Tii wadee roholakre. —Jiarý dori ixiywinyhyy tamy arakre. Kai teeryte jiarý aõkõ tudýýduramy. ¹¹ Aõma aõbo waki binamy relera-wana heka arurukre. Aõkõkeki tahe aõbo awihykyle rewinyre-wana heka timy inihe warubudýýomy. Iòlò tyhyle wadee roholakemy he ixide rahõtinyreri. ¹² Festu tawiòhedýýdu-ò rarybere. Idi ta dirawyonyde: —Awire, iòlò tyhy-ò atxiteri urenana kýnyhe aõwaxiny makre.

¹³ Iribi tahe aõutxumy tahe iòlò Agripa dehemynyde, Benise tariorese-wana. Festu roramy rareri. ¹⁴ Tahe tii-wana rarybemyhýre aõutxu, Festu-wana. Idi tahe Paulo aõmydýýnanamy iòlò-ò rarybere: —Rôtenawoluduõ roireri rôtenawo-ki. Tai he Feli ririre jiarý iaõmydýýnana arierykremy. ¹⁵ Aõma Jerusalẽ-ki watxiwähäu, dohodýýna wedu mahãduõ wadee heka rarybere: —Tii arirubunykemy heka wadee

rityhenemyhýre. Judeu mahãdu matuariõ tule kia rarybere. ¹⁶ Tahe tamy jiarý rarybere: —Aõkõre, aõma Roma mahãdu kia bede ywina dori tuu aõkõ roimyhýre. Juhu heka rakre ywisdýýna-ò tahe relyykre heka iximy, taõludu mahãduko-ki. ¹⁷ Kaò juhu ditehemynydenydeu, tamy rarybere. Ijõ txu he reyrubunyre ywisdýýna-ò roholakremy tahe Paulo ridykemy aditeònyde. ¹⁸ Tahe aõmybo tamy rarybere heka, iwese rahõtinyre wese aõkõ tii riwinyre. ¹⁹ Aõbo ityhynareki heka tuheka rýire. Inyõ heka tii rarybemyhýre Jesuisi rurulemy. Tahe Paulo rarybemyhýre irulemy ihýre. Tai kýnyhe rimymy ramyhýre. Riròtenemyhýre. ²⁰ Tai tahe tiiemy rahõtinyre: Timy taheka aõhe arotýýnykre ka aõmydýýnana-di. Paulo-ò retýýraxire aõma Jerusalë-ò aõbo rakemy ywisdýýna-ò. ²¹ Tahe Paulo rarybere: —Iòlòôle rakremy aõbo. Tii wamy roholakeki, teòdu waõrys my ariraokre. Tai tahe ròtena-ò ixybyle rerutyre. ²² Tahe iòlò Agripa rarybere: —Jiarý aroholakre inihe kia hâbumy. Tahe Festu dirawyònyde: —Biurasõmy tamy bodo holakre.

²³ Idi tahe itxu biòwamy dehemynyde, iòlò, Benise-wana, ywisdýýna heto-ò. Ibutumy he iny ralore, soldado wedu mahãdu, iny ityhymy rýira mahãdu, ibutumy raloralore. Tai tahe Festu Paulo didyde. Tahe rarybere: ²⁴ —Iòlò Agripa, ibutumy ka wadée ijohonadu-wana, ka hâbu heka ibutumy iny he irubudýýmy he idi rýireri, judeu mahãdu kaki tule Jerusalë mahãdu. ²⁵ Jiarý rahõtinyreri aõ heka riwinyðhyre tai rurukre wahe. Tai iòlòtyhy-ò rakremy heka ratxireri. Ariteònykre

nomy dori tii ratxireri. ²⁶ Aõbo tamy ariritinykre. Aõ heka waritidýkõnare. Aõ dori riwinykõre. Tai redyrerri adee iòlò Agripa. Tamy juhu boholakre. Iribi tahe wadée manarybekre aõbo ariritinykremy. ²⁷ Timy kñny wateòdýkõna uritere òhynaõhòkÿle Iòlòtyhy-ò ariteònyôtyhy.

26

¹ Tahe Agripa Paulo-ò rarybere: –Aõwaxiny bellykre aijyymy. Paulo he tebò riukore he rarybekremy.

² Wadeysamy he watxireri, Iòlò Agripa. Jiarÿ dori iximy arelyykre ako. ³ Tule kai dori ibutu judeu bede ywina teeryte. Ibutu lahi rybe teeryte. Bodoholakre inihe wadée, ywina-di. ⁴ Tiiemy uladule aratyritinyde aõma judeu òbitina-di. ⁵ Judeu mahãdu kia rieryre. Txu rexidelenyre juhu judeu mahãduy-ki, idi tahe Jerusalë-ki ratyyritinyre. Jiarÿ fariseu mahãduõ òbiti jiarÿ rare. ⁶ Kia rybe òraru-ki wiji ywisidýýna-ki rãire. Jiarÿ dori retyhynywähãre aõbo Deuxu inytyby-ò rarybere. ⁷ Jiarÿ Deuxu rybe òlõna reraòwähãre. Tule judeu ijoí riraòmyhÿre, waòinatxi reurò ijoí mahãdu. Tiiboho Deuxumy reàlãmy raremyhÿ, rumy, txumy. Iòlò Agripa, kia raròsõna òraru-ki judeu mahãdu wadée aõbina binamy rarybemyhÿre. ⁸ Rubu-ribi ixixana jiarÿ retyhynymyhÿre. Araÿraxikre iòlò. Kia aõbohe wadeòsana raremy kaiboho tahõtinytenytere. Deuxu heka ixyby iny kidiòkesedýýnykre taumy tuedeòna-ò. ⁹ Jiarÿ heka juhuu awimy heka aõbina binahakÿ widýý dee rahõtinyre, Jesuisi Nazare hãwã ludu dee. ¹⁰ Sowemy ityhydýdu mahãdu

reròtenyre ròtenawo-ò Jerusalē-ki. Dohodŷña
 heto wedu rewawiòhenanyre tyyriti riwahinyreki.
 Kia irubudŷmy wi risŷnyrenyreu, jiarŷ rarybere:
 —Awire heka birubunybenyke. ¹¹ Jiarŷ heka
 ityhydŷdu mahādu aõhõkŷmy rotŷnykemy wi
 resŷnyre bede bede-ki. Aõbinabinahâkŷlemy
 ityhydŷdu rerybedŷnywâhâre. Jiarŷ aõnimy
 reburemy rawâhâre. Resŷbinanyre tahe tii
 rahenyre irehetyhytyhy-ò iwitxira hâwâ-ò.
¹² Rare heka Damasu hâwâ-ò ityhydŷdu òrysymy.
 Jiarŷ tyyritidi rare, dohodŷña wedu ritina-di.
 Tule ibede ywina-di rare. ¹³ Tahe Damasu
 iòhòmy rareu, loosônaõ diwatoosonyde, txu
 loosôna ratyre ihŷre. ¹⁴ Jiarŷboho rejuxunyrenyre
 tahe raholare rybeõ-ò judeu mahâdu rybe-di
 rarybereri: —Salu, Salu, aõhereki wexe aõbina
 binahakŷ tadiwinymahâte wadée wimy aõkõ.
 Aõbina binahakŷle ixidee tadiwinymyhŷte.
¹⁵ Jiarŷ rarybere: —Mowe, Wanyrŷ tate. Tahe
 dirawyonyde: —Jiarŷ wa, Jesuisi rare. Wadi
 aõbina bina tewisŷnyte. ¹⁶ Katahe myikre.
 Adee rehemynyreri, aratara ixidee, wadeòdumy
 mabekremy. Warybeduõ mabekre. Ibutumy
 wamy belyymy mabekre aõhebo adee wiji
 rotŷnyrerri. Iribi tasŷ ixityre adee adehemynykre.
 Tule kia-di marybekre. ¹⁷ Ibutumy asŷ-wana
 arayrubunykre. Tai ta judeu mahâdu-ò
 arateònykre watxireri, judeu mahâdu-ò tule.
¹⁸ Iwese iny ruetà-di rŷira wese tii ihŷre. Kai tamy
 bitŷnynykre Deuxu aõmydŷñana. Tai biruejuakre,
 rierykremy. Biòbitinykre tamyreny òrarudu
 roire aõma ixi-txi tõhõti reakremy loosôna-ki

rariakremy, Satanasi bedelorohoký-ki aõkõ, kia ryki aõkõ rariakremy. Deuxu uri bede ywina rimymyhýkre ixidee. Ibutu bede bedemy rýira waijoimykre. Tyramy taòraru-ribi rýira, ritamy rýira, riwatyhynymy rýira. ¹⁹⁻²⁰ Tai, Iòlò Agripa, iwese warasina-ki riwateõnyre wese, retyhynyhyre. Juhuu Damasu hâwã-ki jiarý ròhâletere, iribi Jerusalë-ò, tule Judeia bede-ki, ibutu judeukõdu mahãdu-ò ròhâletere. Tamy rarybere taòraru ririkemy Deuxu dee kòdòòsekemy. Ixi-txi tõhõti reakremy inatyhymy aõna aõna wiwihiiký riwinykemy Deuxu dee. ²¹ Tai judeu mahãdu riwamyre Deuxu dohodýyna heto-ki, warubudýmy rõhõtinyre. ²² Deuxu tahe wawiòhedýdu ratximyhýre. Tai he rãire wiji ibutu-ò ararybekemy watxiwähäre, aõma aõbo Deuxu rybedu mahãdu iwese Moisesi rarybere wese tamyreney rarybewähäre kia ibutumy kanakremy. Kia sohojilemy rarybewähäre. ²³ Juhutyhy rarybere: —Kristu, rurukremy iribi tahe kedexixakremy rybe loosõna kidiwykremy judeu mahãdu-ò, tule judeukõdu mahãdu-ò.

²⁴ Tahe Paulo iximy rarybereu, Festu rriryre: —Paulo, kai wa itxýtere. Aõnityhymy tatyyritinymahäte. Tai arayky tebinanya.

²⁵ Tahe Paulo rirawyonyre: —Aõkõre wa, wanyrý Festu, bededinodu tyhy. Jiarý itxýte aõkõre. Inatyhyrybemy rarybewähäre. Warybe awi heka rare. ²⁶ Tule Iòlò Agripa rieryre ibutumy tuu tamy rarybere. Aõ wasina aõkõ rarybere. Iòlò Agripa. ²⁷ Aõbo Deuxu rybedu mahãdu riritinyre aõbo, kai tetyhynymahäte.

Reeryre jiarý, kai tetyhynymahãte. ²⁸ Tahe Agripa riixãwididýnyre rybe-ribi: —Kai, aõbo, Paulo, aõwesele ityhydýdumy aronykemy wadi tahõtinyte, wadee tarybeteki. ²⁹ Paulo rirawyonyre: —Kohe, wadee awire, kai tulekemy. Ibutumy kaki wawesekemy adi rahõtinyre. Kai tule warybe sõwemy aõbo ada aõkõre aõbo Deuxu bityhynybenykemy watxiwähäre tule waijohonana-wana. Aõna sohojidile taanamy aõkõ watxireri, wawomati reroti-di taanamy atxiteri.

³⁰ Idi tahe bede dinodu, iòlò, Benise, ibutumy he rýire ròirenyre. ³¹ Widee reny wiwesele röhõtinyrenyre. Ka hãbu timyhe rubudýýona he ròtena-ki irutysyöna he, tii dori aõhe rotýñyötyhy aõna aõnamy. ³² Tahe Agripa Festu-ò rarybere: —Rikiteónyrenyeke idi watxireri, tahe tii inihe iòlötihyle rarybekemy ixidi ratxireri. Tai kýnyhe, txioinihe, aõkõre.

27

¹ Tahe rexiywinymy rexihurenyre Italia bede-ò, Roma hãwã-ò aroirenkykremy hãwò-di. Tahe ròtenayrubudýýduõ tii-wana rakre, irubudýýdu renymy. Julio inire. Tii iòlò yrubudýýdu mahãdu dinoduõ rare. Ridyrenyre Paulo ròtena woludu mahãdu-wana. Jiarý, Luka tule ihemy rare. ² Tahe rerònyre yhywydyna lawò-ò. Adrýmitxiludu tahe kia lawò rare. Tule hãbuõ wawana rare. Aristarku inire. Tii Macedonia bede luduõ rare. Tesalonia ihãwã rare. Tahe hãwò rexihynyrenyre adòikemy Asia bede-ò. Tahe ròirenyre. Ijõtxu biòwa Sidoma beàbeà-ò rehemynyre. ³ Paulo taery mahãdu

roramy rakemy ratximyhŷre. Tahe Julio Paulo-di itxeredu ririra. Tai tahe Julio awi heka rare Paulo dee. Julio Paulo riywiwyinymy idi ratxirerimy ihŷre. Julio Paulo riteónyre titxibo rakelemy. Paulo ery mahâdu aõna aõna tamy riwahinyre. ⁴⁻⁵ Tahe iribi ròhonyrenyre. Xibri bedebute roosibymy ralore yhy dori tiribi tiribi reamyhŷreki. Tahe iribi riòlonyre. Tahe Silia bede-ribi riòlonyre, tule Panfilia bede-ribi ijõ bede-ò reronyre. Tahe Miha hãwã-ò ritehemynyre Lisia bede-ki. ⁶ Tai soldado dinodu hãwò nihikŷ rrijemyhŷu, ihe-ki roikemy, tahe ijõ-ki rahare Alexýdria luduõ-ò. Hãwò tahe rexiywinymyhŷre rakemy Italia bede-ò. Tahe wadeereny rarybere: — Borukubenyke yhywydyna lawòro-ò. Tahe ixityre roirenryre. ⁷ Sôwemy heka txuu wadireny rŷire. Urihimyôle rexuhejiwãhãrenyre. Isirare heka Kinidu hãwã-ò dehemynysŷ. Ihãrele tahe retehemynyre Samona hãwã mynatyhyle raròrenryre. Iribi Kreta bedebute roosibymy ralore yhydori tiribi tiribi reamyhŷreki. ⁸ Tahe ywimy suò iòlò iòlò adoiwãhãdenye ihyy tahe retehemynyre Rywihihikŷmy ninadu-ò. Kia heka Laseia hãwã-ribi iòhòre.

⁹ Sôwetyhymy txuu wadireny rŷire yhynihikŷ bina òraru-ki. Inarehe lisina txu-ribi ròhonyre. Tai tahe bededýñana ibutumy roimyhŷre. Tai brebunamy bede roimyhŷre. ¹⁰ Paulo tahe tamyreny rarybere: —Wanyrŷboho, ka tŷina isiratyhykre inydeereny. Inynonanareny iòhãrure aõna aõna ibutumy inyribireny ituekre, hãwò rabohokre ada ijõ aõbo rikururenkyre. ¹¹ Tahe soldado dinodu Paulo rybe rityhynyõhyre.

Yhylawò wedu tòruludu-wana tii rityhynyre.

¹² Yhylawò wedu, tòruludu-wana iwitxiramy rōhōtinymyhŷre, beòra tai riekōkemy beà dori ibinareki. Ijō tule tahe roirenkykemy ixide ihŷrenyre rehemynykemy Fenisia beà-ò. Kia heka Kreta bedebute beàõ rare. Biuweribitya-txi ròròmyhŷre, tai awire kia beà, beòra bede riwykemy. ¹³ Ijō rarybere: –Rikoirenkykemy, yhy dori rebonyreri, tamy rekehemynyrenykemy. Tahe womatisana riukore. Roirenyre yhy-di. Tahe iòhòmy Kreta bedebute rotŷñyra. ¹⁴ Aõwesele heka yhy nihikŷ dehemynyde bedebrò-ribi. Kia yhy nihikŷ iraro bedebrò ludu inire. ¹⁵ Ka yhy nihikŷ taruru-di riwyre hāwò nihikŷ. Juhu yhynonana weribi-ò riwisŷnyre. Idi iwo rexieryre ixinamy riwyre yhyokesena-ò. ¹⁶ Tahe rehemyhŷre Lauda bedebute-ò iroosibymy tahe ralore. Tai hāwò nihikŷwo-ki hāwòriore riwyre.

¹⁷ Idi tahe rōhōtinyre hāwò nihikŷ rabòhòke-txi roholarenyre, tai tahe ritaarenyre iwetya-txi. Tahe ruberurenyre, Libiamy ninadu beõlau, tahe welòhkŷ ritare iribi rexitarenykemy. ¹⁸ Ijõtxu roirenyre yhynihikŷ tamy realemy iu, tai tahe aõna aõna-di rehure ibutemy rawetarikemy.

¹⁹ Tasŷ txuõ idireny reare. Idi rehurenyre aõmybo rekoakõmyhŷrenyredi rawetarityhykemy.

²⁰ Txu sôwemy rewyrenyre txumy, tainamy ribi renyõhyre. Yhynihikŷ reamyhŷ. Tai sôwemy ruberumy rŷimyhŷ rubu lau. ²¹ Sôwemy heka bededŷñana riwyre roxiõhyy. Tahe Paulo iyreny-ki rŷire, tahe tamyreny rarybere: –Wanyrŷboho, warybe-ò taholaõhytenyte

Kreta-ribi ròhònyrenyreu. Aratohonyrenyre iribi inyboho kodoikõkemy. Boholabenybe-wana ta inihe aõna itueõhyyre. ²² Ihãrele tahe deysana-di adeereny ararybekre. Inyõ ruruõtyhy, hãwò nihiký sohojile rabohokre. ²³ Jiarý dori Deuxu deòdu rare. Kaurumy dori Deuxu ÿju wadée nadé. ²⁴ Tahe rarybere: —Paulo, brebuõmy. Kai iòlòko-ò makre. Deuxu dori ruxetõena kidiwahinykre. Tiu heka aruburenyõna aijoi-wana. ²⁵ Tahe wanyrýboho, brebuõmyreny. Jiarý dori Deuxu retyhynyre, iwese wadée rarybere wese, rarekre. ²⁶ Urile tahe inyboho kiditehemynydenykre bedebuteõ-ò. Kia tahe Paulo rarybere.

²⁷ Waòinaubiòwa rumy beronihiký tya-ki bede ríijemy roiremyhý. Adria beronihiký-ki roirenyre, tahe ruty-a-txi hãwò nihiký aõna hydýýdu su iòhomy roholarenyre. ²⁸ Tahe beõ urihixina-di riurihire, wawiò dera urihixinamy beõ riurihire. Idi iko-txi ixityre riurihire tai waiyre dera urihixinamy rimyre. ²⁹ Tahe rahõtinyrenyre manale tai roimyhýremy. Tai tahe manatisana-di inaubiòwa lòru ludu-ribi rehurenyre. Iribi rexitõenyre wylemy txuu kanatýnykemy. ³⁰ Hãwò aõna hydýýdu mahãdu hãwò riore riwesere bera-ò. Idi risýnyre ijõ manatisana ritidikremy hãwò jura-ribi. Urile tahe rahenykremy röhõtinyre. ³¹ Paulo tahe rierymyhý tahe soldado wedu-ò rarybere: —Soldado mahãdu tule roholare: ³² —Hãwò aõnahydýýdu mahãdu hãwò nihikýkýro-ki rariõrenykekí, kaiboho atuerenyke. Tai tahe soldado hãwò riore reroti riàrore tahe resere bera-txi rahenyre. ³³ Txuu

iòhòmy natýnyde, tahe Paulo tamy rarybere: — Wiji waò inaubiòwa txumy kaiboho teraòtenyte tabyretenyõhy. ³⁴ Ijõ birýsýbenyke, arururený rexiòlonykemy, kaibohoõ dori burubenyõtyhy. Aradeti sohojiõ tiu iõõtyhy. ³⁵ Rarybemy rahudi tahe, paõ sohoji Paulo rimyre. Ibutura-ò Deuxumy reàlare. Idi tahe paõ riorore, riyre. ³⁶ Ijõ reny reysarenyre, taita tule riyrenyre. ³⁷ Tahe 276 iny hâworo-ki roirenyre. ³⁸ Tahe ibutumy iwo rihyrenyre tahe maixõmo wesena-di rehurenyre hâwò nihiký rawetarinykemy. ³⁹ Bede ratýnyreu, inyõ rieryõhyre titxiribibo nadé. Tuu robirenyre iworywo-ki ÿnyra tai roimyhýremý tahe inyõ rieryõlemyhýre. Widee raryberenyre: —Rikirónyrenye hâwò-di iwo-txi. ⁴⁰⁻⁴¹ Tahe manatisana riukòrenyre tahe welò riderenyra hâwojura-ò iraròsôna riesere. Tahe ritelenyre ralòkemy. Urile esetere tiò tiòle hâwò ridymyhý beõ òhòkýle idi rehure rorokõòhòkýle, rimyre taile òbò hâwòlòru ribohonyre. ⁴² Soldado mahãdu röhötinyre ròtena mahãdu rahenyketxi. Tai rirubunykemy röhötinyre bede-ò robunyke lau. ⁴³ Soldado wedu tahe Paulo ritòenyre rubu lau, tai tahe riteònyre rirubunyõhyre: —Tibo alobueryre, juhuu suò rakemy, soldado wedu kia rarybere. ⁴⁴ Tibo alobueryõke tahe òwòru àre hâwò-ribi rimymy idi rakre. Kiamy heka ibutumy retehemynyre su-ò, inyõ ruruõhyre.

28

- ¹ Tai tahe taisýdu mahãdu-txi rekoare. Tii bedebutenimy inydee relyyre. Malta heka inire.
- ² Biu riwasebenyrenyre yhyjutyty riwasarenyre.

Tai tahe tiiboho heòty riworonyrenyre wahetònarenymy. Tiiboho riwawisinanyrenyre awimy wadirený roiremyhý. ³ Paulo hee ributunyre heòtyworonamy. Idi rehureu, hemylala he wo-ribi heòty lau ròhönyre, tai ruruare Paulo debò-ki. ⁴ Tusõdu mahãdu tuu robire tahe rarybere: —Ka hãbu rubudýdu òsýny rare. Tii heka ruruõre bera-ò, ka tahe kidiowynykre inyõ òsýny rirubunyrekí wahe, rurukre heka. ⁵ Paulo tahe hemylala tebò-ribi riatyre heòtyru-txi. Ta aõhõkýmy rotýñyõhyre. ⁶ Tahe imahãdu idi retehemey rýimyhý tarubulemy resekeò, ada tebò ratarinybohokeò aõbo. Sõwemy riraõre, aõhebo rotýñyke, tahe aõkõhyre. Tai tahe iwitxiramý rõhõtinyrenyre: —Tii deauxuõle òsýny ratxireri. Tiiboho raryberenyre kia.

⁷⁻⁸ Hetoo tai iòhõmy rýire, Publio iwedure. Tii heka ityhy rare iwedu rare kabedebute-ki, tii bedeòtiidýna rare. Tai taheto-ò riwadyrenyre. Awihyyle wadirený raremyhý. Publio tyby tahe rubunamy rurumyhý. Busu-di ratximyhý. Tai tahe Paulo iroramý rare. Tebò ityre ritidire, rex-itõnenyre, tahe riteytenyre. ⁹ Tai tahe ibutumy bedebute ludu webinadu Paulo dee wii rotyre. Ibutumy reyterenyre. ¹⁰ Tai tahe uriiõno inydeereny riwahinyre aõna aõna. Sõwemy rýsýna hãworo-ò rahyre inydeereny. Kia hãwò beòra bede kia beà-ki riwyre.

¹¹ Txuòkuro hãwò ni rare. Kia ni ihiju rare. Ideauxu ritxoo inatxi rare. Hãwò Alexýdria hãwã ludu rare. Tahe rahönyrenyre. Inataõ ahãdumy bede wadirený rýidi. ¹² Sirausa

hãwã-ò retehemynyre. Tai tahe inataõ txumy wadireny rÿire. ¹³ Iribi tahe Rejio hãwãmy rekoarenyre. Ijõtxu tahe Pozuli-ò reòlonyre. Inatxi txu-di retehemynyre yhy ibòò-ribi debonydeki. ¹⁴ Tai serioreõ ratximyhÿ. Tiiboho rexitõenyrenyre tii-wana ratxikemy debòinatxi reurò txumy. Kiamy heka Roma hãwã-ò roirenyre. ¹⁵ Roma ityhydÿdu mahãdu roholare jiarýboho retehemynyrerimy. Tai tahe doidenyde Apio hãwã ube-ò. Tule aõ-di ijohona Heto Inataõ hãwã-ò doidenyde. Paulo tiiboho robireu, Deuxu realàmyhÿ, reysamyhÿre.

¹⁶ Tahe Roma hãwã-ki Paulo ixideewimy rasñnyre. Urile soldadoõ aõu aõu tii-wana ratximyhÿ.

¹⁷ Inataõ txumy bede idi rÿidi, Paulo ributunyre judeu mahãdu dinodu. Wii ributunyre, tamyreny rarybere: —Wanyrýboho, waserioreboho, jiarý aõ rewinykõre waijoi Judeu mahãdu dee. Tule lahirybe õnosõna ratyre aõ rewinyðhyre. Ihãre judeu dinodu riwamyre. Tahe diwahinyde Roma dinodu mahãdu-ò.

¹⁸ Tiiboho heka riwatýrjaxinyre ibutumy. aõ heka waki ibinamy rahaðhyre. Tai tahe riwateonyrenykemy ratxirenyreri. ¹⁹ Waijoi tahe Judeu ijoí heka waòludureri. Tai tahe Iòlò-ò jiarý rarybere arakemy. Aõ dori waijoi dee waòraruõre. ²⁰ Tai heka arabutunyrenyre, warybe-ò boholabenykemy, wadi retehekemy womati reroti-di riwataataara. Judeu mahãdu raròsõna òraru-ki kawesemy watxireri. ²¹ Tahe judeu dinodu mahãdu rirawyðnyre: —Aõkõre,

inyõ rehemynyõre Judeia bede-ribi. Ijyybinamy umy relyyõre. Inyseriore mahãduõ kaò dehemynyõde. ²² Aroholarenkyemy timybo tahõtinymahâte-ò. Ityhydýýdu mahãdumy dori ibutumy aõbinahakýlemy rarybereri. Kia judeu mahãdu dinodu raryberenyre.

²³ Tahe riywinyre itxu Paulo rybe-ò ijohonamy. Idi tahe Paulo heto-ò sôwemy iny doidenyde tamy roholakemy. Tii Deuxu ijyy ritýnnyre rudiu rexidelenyre, txioromy rexihure Moisesi Tyrriti ritýnnyre tule ijõ rybedu Tyrriti-di ritýnnyre, iwese Jesuisi Iòlòtyhy kanatxikre wese kabede-ki. Kia Jesuisi aõmydýýnanamy ritýnnyre. ²⁴ Ijõ roholare aõmybo Paulo rarybereò, Jesuisi rityhynyrenyre. Ijõ tahe aõkõre, rityhynyõre. ²⁵ Ijõ teramy reare. Rýire, ròhònykremy. Tahe Paulo tamyreny rarybere: —Deuxu Tytybytyhy boorenry dee rarybere Isaia tyrriti-ki. Awimy rare. Kawese roire:

²⁶⁻²⁷ —Makre tamy marybekre: —Boholabenyke, ta tiu aerisyrenyõna. Betehekre arue-di, ihãre tahe aerisyrenyõna. Iruereny, iraykyreny, tõhõtireny ritòbònzymahârenyre. Tai tiu tiiboho robirenýtyhy, riveryrenýtyhy, roholarenýtyhy. Tai diwatyhynyðhyymyhýde. Tai heka ìòraru-ribi ariteytenyõkre.

²⁸ Bierymy boibeke Deuxu tarasana judeukõdu mahãdu-ò rare. Tiiboho dori roholarenkyre.

²⁹ Paulo tarybe rahudi tahe, judeu mahãdu ròhònyrenymy sôwemy widee rarybemyhýrenyre.

³⁰ Roma hãwã-ki Paulo rasýnyre inatxi beòramy tahetohuòtenawo-ki. Ibutumy heka dýýraximy

iheto-ò rehemynyrenyreu, Paulo ridyre tamy rarybekremy. ³¹ Deuxu Iòlònamy Paulo iruru-di relyyyhyymyhŷre. Inynyrŷ Jesuisi Kristu aõna aõnamy rierynanymyhŷre. Tiu inyõ aõhõkýmy risýnyõmyhŷre Paulo rybe xãwikemy.

Deuxu Rybe Tyryiti New Testament in Karajá (BR:kpj:Karajá)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karajá

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Karajá [kpj], Brazil

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Karajá

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

55ce0bcd-101e-52a3-984e-847027efe150